

İSMAİL ACAR

Açıklamalı

İSTİKLÂL MARŞI
Ve
GENÇLİĞE HİTABE

LİVA YAYINEVİ : 9
Edebiyat Dizisi : 5
ISBN : 975-9107-05-8

© Alem Basım-Yayım (Mustafa Bayrak). Bu kitabın her türlü telif hakkı yazarına, bu baskının basım yayım hakkı anlaşmalı olarak Alem Basım-Yayım'a aittir.

Yayın Yönetmeni : Halil Bayrak
Dizgi : Adem Karanfil
Kapak Tasarım : Abdülbaki Çal
Baskı Yeri - Tarihi : İstanbul – 2005
Baskı - Cilt : Kilim Matbaacılık

LİVA YAYINEVİ
Anafartalar cd. No: 92 BALIKESİR
Tel: 0 266 243 77 73
Belgegeçer : 0 266 245 17 60

Açıklamalı
İSTİKLÂL MARŞI
ve
GENÇLİĞE HİTABE

İSMAİL ACAR

1982 Anayasası**Madde 3:**

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir. Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldız al bayraktır. Millî marşı “*İstiklâl Marşı*”dır. Başkenti Ankara'dır.

Türk Ceza Kanunu:**Madde 300:**

- 1) Türk Bayrağını yırtarak, yakarak veya sair surette ve alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, anayasada belirlenen beyaz ay yıldızlı al bayrak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin egemenlik alameti olarak kullanılan her türlü işaret hakkında uygulanır.
- 2) İstiklal Marşını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 3) Bu maddede tanımlanan suçların yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında arttırılır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

BİRİNCİ KİTAP

GİRİŞ

Millî Marşlarımız

İstiklâl Marşı'ndan Önce

Resmî Marş Denemeleri

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİKLÂL MARŞI'NIN YAZILMASI

Resmî- Millî Marş İhtiyacı

“Türk Şairlerinin nazar-ı dikkatine”

İstiklâl Marşı Yarışması Açılıyor

“Burada Duracak Zaman Değil”

Mehmet Âkif Millî Mücadele’de

Millî Marşımızın Yazılma Hikâyesi

İstiklâl Marşı’nı Âkif Yazmalı

“Kürsüden Okuyunuz Hamdullah Bey”

İstiklâl Marşı Meclis Kürsüsünde

“İstiklâl Marşı” Resmî Marş Oluyor

Marş’ın T B M M’de Kabulü

Marşın Kabulünden Sonraki Yazışmalar

“Vallahi Alman”

Mehmet Âkif ve Para Ödülü

“O, Milletimin Malıdır”

Âkif Marş’ı Safahat’a Almıyor

İKİNCİ BÖLÜM

YARIŞMAYA KATILAN DİĞER ŞİİRLER

Seçilen Altı Şiirin Metni

Kâzım Karabekir’in Teklifi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İSTİKLÂL MARŞI'NIN BESTELENMESİ

Beste Çalışmaları

Bugünkü Resmî Beste

O. Zeki Üngör'ün Bestesi

Atatürk ve İstiklâl Marşı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İSTİKLÂL MARŞI'NIN ANLAMI

İstiklâl Marşı

Bir Açıklama Denemesi

İstiklâl Marşı'nın Anlamı

İstiklal Marşı'nın Dili

SONUÇ

İKİNCİ KİTAP ATATATÜRK- NUTUK

ve

GENÇLİĞE HİTEBE'NİN ANLAMI

Atatürk ve Nutuk

Atatürk'ün büyük Eseri:

Nutuk

Nutuk Yayınları

Konu ve Anlamca Nutuk

Gençliğe Hitabe

Gençliğe Hitabe'nin Anlamı

Gençliğe Hitabe'nin Dili

Sonuç Yerine

Atatürk Diyor ki

Gençliğe Hitabe Sözlüğü

Kaynaklar

ÖN SÖZ

Türk İstiklâl Marşı ve ***Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi***, fikir ve kültür hayatımızın temel metinlerindendir. Her iki metin de, *İstiklâl Savaşı* şartlarını, Türk milletinin varlığının devamını, Türk istiklâlini ve Türk vatanının bütünlüğünü savunur. Her ikisi de yakın tarihimizin hatıralarını yaşatarak millî duygularımızın canlı kalmasını sağlar.

Hem *İstiklâl Marşı* hem *Gençliğe Hitabe*, Türk milletini, varlığına kastedeceklerle karşı her an uyanık ve dikkatli olmaya davet eder.

İşte bu sebeple, iki metin de resmî dairelerde, okullarda duvarlara, sınıflara asılır. Gençlerimize ezberletilir.

İstiklâl Marşı, “*vatanın bütünlüğünün ve milletin istiklâlinin tehlikeye düştüğü*”; İstiklâl Savaşı’nın veya diğer adıyla Millî Mücadele’nin henüz başladığı günlerde kaleme alınmıştır. İstiklâl Marşı, “*Milletimizin dahilî ve haricî istiklâli uğrunda girdiği mücadeleyi ifade ve terennüm*” eden bir destan metindir. İşte bundan dolayı, güzel ve heyecanlı bir şiir olmakla beraber, onun *edebî* olmaktan daha çok *tarihî* değeri vardır. O, “*tarihîlik*” değerini Türk milletinin yaşamak için girdiği istiklâl mücadelesini yansıtmak ve o günlerin hatırasını yaşatmaktan almaktadır.

İstiklâl Marşımız, milletimizin, Millî Mücadele’de İstiklâlcılara karşı gösterdiği “var olma azmi ve iradesi” ile “İstiklâle olan inancı”nın ifadesidir. Bu azim, irade ve inanç, milletimizin hiç kaybetmemesi gereken manevî kuvvet ve hayat kaynağıdır. İstiklâl Marşımız, işte bu manevî kuvvet ve hayat kaynağını, her an canlı tutan, yaşatan millî değerlerimizin başında gelir.

Milletler, millî değerleriyle vardılar. İstiklâl Marşı, “*tarihîlik*” değerinin yanında, millî değerleri de ifade eden bir “*edebî metin*”dir İstiklâl Marşı’nda, Türk milletinin, *istiklâl, hürriyet, vatan, din, hak-adalet, bayrak, kahramanlık, kendine güven, ebediyen var olma* gibi vazgeçemeyeceği değerler, sade bir dille fakat heyecanlı bir edebî üslûpla dile getirilmiştir.

Kitabı hazırlarken, İstiklâl Marşımızı, sadece metin olarak yazıldıktan sonraki şekliyle tanıtmayı yeterli bulmadık. Marş’ın yazılma ihtiyacı ve yazılma macerası ile beraber, onun yazıldığı tarihî günleri bizzat yaşayarak tarih yazanların *millî marş* konusunda gösterdikleri hassasiyeti de yansıtarak, o günlerin havasını daha canlı olarak hissettirmek istedik. İstiklâl Marşı ile ilgili Meclis tutanaklarına ve hatıralara fazlaca yer vermemizin sebebi budur.

İstiklâl Marşımızın anlam ve önemini anlatmaya çalıştığımız kitapta, İstiklâl Marşımızın dışında, fakat onunla ilgili olması bakımından, “*resmî-millî marş*” yarışmasına katılan altı şiirin metnine de yer vermeyi uygun bulduk. Böylelikle, hem Âkif’in şiiri (*İstiklâl Marşımız*) ile bu altı şiiri karşılaştırma imkânı sağlamış hem de bu konudaki bazı merakları gidermiş olacağımızı düşündük. Ayrıca, bu millî marş adayı şiirlerde de, Millî Mücadele havası ve milletimizin uğruna savaştığı temel değerler yansıtılmaktadır.

Gençliğe Hitabe’ye gelince: Gençliğe Hitabe, İstiklâl Savaşı kazanılıp, *millî* ve *çağdaş Türkiye Cumhuriyeti* kurulduktan sonra kaleme alınmıştır. Yani Millî Mücadele başarılmış, mutlu sona ulaşılmıştır. Bu sonuç, *Türk istiklâli* ve *Türk Cumhuriyeti*’dir. Artık bu sonucun *ilelebet muhafaza ve müdafaa edilmesi* gerekmektedir. Bu görev Türk gençliğine verilmiştir.

Gençliğe Hitabe, işte bu görevin yerine getirilmesinin gerekçe ve şartlarını tespit ve ifade eden bir vasiyetnâmedir.

Gençliğe Hitabe, her ne kadar müstakil bir metin olarak ele alınabilirse de o, esasen *Nutuk* adlı büyük eserin bir parçası ve sonuç bölümüdür. Bu sebeple, *Nutuk'un* bütünlüğü içinde düşünülmesi, onu daha anlaşılır ve anlamlı hale getirmektedir. Bundan dolayı Gençliğe Hitabe'den önce *Nutuk'u* tanıtmayı faydalı bulduk.

İstiklâl Marşı ve Gençliğe Hitabe milletimizin ve devletimizin varlık sebep ve değerlerini ifade eden ve üzerinde milletçe ittifak edilen iki temel metindir. Bundan dolayı milletimizin ve Devletimizin bekası için, ***istiklâl Marşı*** ve ***Gençliğe Hitabe***'de ifade edilen *fikir* ve *değerlerin* yeni nesillere, gençlerimize gereken önem verilerek anlatılıp öğretilmesi gerekir.

İşte bu gaye ile İstiklâl Marşımızı ve Gençliğe Hitabe'yi değerlendirdiğimiz iki ayrı kitabı tek kitap (cilt) içinde bulundurup değerlendirmenin, iki metni beraber düşünme ve kitabı kullanma açısından faydalı bulduk.

Bu kitabın, millî kültür ve millî değerler konusunda hassasiyet gösteren, bu konuları öğrenme ihtiyacı duyan meraklı okuyucularımıza; özellikle de millî şuur sahibi olarak yetişmesini istediğimiz Türk gençliğine faydalı olacağını düşünüyoruz.

Atatürk'ün Türk istiklâlini Türk Cumhuriyetini emanet ettiği gençlere güveniyor, emeğimizin boşa gitmeyeceğine inanıyoruz.

Bu vesileyle Türk milletine son derece değerli ve güzel bir Millî Marş hediye eden *Millî Şairimiz Mehmet Âkif'i* ve Cumhuriyetimizin kurucusu *Atatürk* başta olmak üzere bütün *Millî Mücadele şehit ve kahramanlarını* minnet ve rahmetle anıyor, okuyucuların da anmasını istiyorum.

Kitabın hazırlanması için teşvik eden *Liva Yayınevi* sahibine ve her konuda yardımcı olan *emekli edebiyat öğretmeni eşime* ve çalışmalarına destek veren herkese teşekkür ediyorum.

Çalışmak bizden, başarı Allah'tandır.

İsmail ACAR

Ayvalık, Temmuz 2005

BİRİNCİ KİTAP

Resmî- Millî Marşımız
TÜRK İSTİKLÂL MARŞI

GİRİŞ

Marş ve Millî Marşlarımız

Marş, “*genel olarak kelime anlamı: ölçülü yürüyüşlerde kullanılan müzik çeşididir.*” Asker, okul, gençlik, yürüyüş, bayrak, konser, düğün, yas, cenaze vs. gibi çeşitleri vardır.¹

Millî marşlar, kendilerine ait devletlerini kurmuş hür milletlerin bayrakları gibi istiklâl sembollerindendir.

19. yüzyıla kadar, milletlerin millî duygularını terennüm eden çeşitli marşları bulunmaktaydı; ancak bu marşlar, bugünkü anlamda “*resmî-millî marş*” durumunda değildi.

Türk tarihinde de özellikle *askerî müzik*, millî duyguları terennümde önemli yer tutuyordu. Eski Türk sosyal hayatının aynası diyebileceğimiz *Dede Korkut Hikâyeleri*’nde, savaş ve cenk sahneleri anlatılırken bir çeşit askerî bando sayılabilecek davul ve nakkarelerin çalındığından bahsedilmektedir.²

Osmanlı devrinde ise bilhassa 16. yüzyıldan başlayarak *mehter takımlarının varlığı* bilinmektedir.

Osmanlı devri Mehter marşları, 1826’da *Yeniçeri Ocağı*’nın kapatılması sırasında, Yeniçeri kalıntısı veya yeniçeri unsurlarından sayıldığı için yok edilmiştir. Bu sebeple günümüzde, güfte ve bestesi bilinen çok eski Mehter marşları yoktur. Bugün bilinen Mehter marşları, 20. yüzyıl başlarında yani sonradan bestelenen marşlardır. Bu, sonradan bes-

¹ Etem Üngör, *Türk Marşları*, Ank. 1966, s.9

² Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı -1*, Ank. 1958, s. 152

-Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkud’un Kitabı*, MEB. İst. 1973, s.CCCLXIX

telenen marşlar içinde yaygın olarak “*Mehter Marşı*” adıyla bilinen, güftesi *Ahmet Muhtar Paşaya*, bestesi *İsmail Hakkı Bey’e* (1865-1927) ait olan marştır. Asıl adı “*Mehterhâne-i Hakanî Harp Marşı*” olan bu güzel marşımızın güftesi şöyledir:

*Gafil ne bilir neşve-i pür şevk-i vegayı
Meydan-ı Celâdetteki envar-ı safayı
Meydan-ı gazâ, aşk ile tekbirler alınca
Titretti yine rûy-i zemin arş -ı semayı*

*Allah yoluna cenk edelim, şan alalım şan
Kur'an'da zafer vâdediyor Hazret-i Yezdan*

*Farz eyledi hallâk-ı cihan harb-i cihadı
Hep cenk ile yükselmede ecdâdımın adı
Dünyaları feth eyleyen ecdâdımız elhak
Âdil idi hıfz eyler idi hakk-ı ibâdı*

*Allah yoluna cenk edelim, şan alalım şan
Kur'an'da zafer vâdediyor Hazret-i Yezdan¹*

Mehter marşlarımızın dışında, millî kahramanlık duygularını terennüm eden ve genel olarak anonim özellik taşıyan marşlarımız da vardır. Bunların içinde *Sivastopol Marşı*, *Plevne Marşı*, *Cezayir Marşı* en tanınmışlarıdır.

¹ Etem Üngör, a.g.e.,s181.

İstiklâl Marşı'ndan Önce

Resmî Marş Denemeleri

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından (1826) sonra, **2. Mahmut** (1808-1839), Mehter takımının yerine *askerî müzik* veya *askerî bando* ihtiyacını karşılamak üzere “*Mızıkaya-yı Humayun*” okulunu kurdurdu. Batılı anlayışla kurulan bu okulun başına da **Guiseppe Donizetti**¹ adında bir İtalyan getirildi. Türkiye’de Batılı veya bugünkü anlamda ilk *resmî-millî marş* denemeleri de İtalya’dan getirilen Donizetti tarafından yapılmıştır.

Donizetti’nin ilk bestelediği marş, 2. Mahmut için ve onun adıyla bestelediği “**Mahmudiye Marşı**”dır. Donizetti, daha sonraki yıllarda da, **1. Abdülmecit** (1839-1865) için “**Mecidiye Marşı**” bestelemiştir.

2. Abdülhamit devrinde, *Mızıkaya-yı Humayun (bando)* komutanlığına **Necip Paşa** getirilmiştir. Donizetti’nin “*Mahmudiye*” ve “*Mecidiye*” marşlarından sonra, Padişahlar adına *resmî marş* besteleme anlayışı sürdürülerek, 2. Abdülhamit (1876-1909) adına **Necip Paşa** tarafından “**Hamidiye Marşı**” bestelenmiştir. Bu marş daha sonraki yıllarda “**İlk Meşrutiyet Marşı**” olarak da anılmıştır.

İkinci Meşrutiyet’in ilânından ve **2. Abdülhamid**’den sonra tahta geçen Osmanlı Padişahı **5. Mehmet Reşat** zamanında, kalıcı bir millî marş bestelettirilmesi için teşebbüse geçilmiştir. Bu çalışmalardan olmak üzere *Mızıkaya-yı Humayun* Miralay, Beethoven’ın *Türk Marşı’nın* devletçe kabu-

¹ Sonradan *Donizetti Paşa* unvanıyla anılan bu İtalyan, Türkiye’de 28 yıl çalışmıştır.

lünü; bazıları da *Mecidiye Marşı*'nın kullanılmasını istemiştir. Tartışmalar sonunda yeni bir marş bestelettirilmesine karar verilmişse de teşebbüs başarılı olamamıştır. Eski Sultan Mecit Marşı, “*Marş-ı Sultanî*” olarak çalınıp söylenmiştir.

İkinci Meşrutiyet devrinde, devrin siyasî - fikrî yapısına uygun olarak Namık Kemal'in, Tevfik Fikret'in bazı şiirleri bestelenip heyecanlı marşlar olarak söylenmiştir.

Millî Mücadele yıllarında, Meclis'in açılmasından sonra “*Büyük Millet Meclis'i Bando*su” kurulmuştur.

Millî heyecanın doruğa çıktığı Millî Mücadele yıllarında, İkinci Meşrutiyet devrinde millî duyguları terennüm eden pek çok şiir, marş olarak bestelenmiştir. Bu heyecanlı günlerde özellikle ordu içinde bir çeşit *resmî-millî marş* gibi söylenen bir marşımız vardır. Bu Marşın güftesi (sözleri) **Mehmet Âkif**'in “*Ordunun Duası*” adlı şiiridir. **Ali Rıfat (Çağatay)** tarafından bestelenen bu Marş, *Genel Kurmay Başkanlığınca* da orduda resmî olarak söylenmekte idi.

Mehmet Âkif'in, Ali Rıfat (Çağatay) tarafından bestelenen “*Ordunun Duası*” adlı şiir metni (marş güftesi) şöyledir:

Ordunun Duası

*Yılmam ölümden, yaradana, askerim;
Orduma “gâzi” dedi Peygamberim.
Bir dileğim var, ölürüm isterim:
Yurduma tek düşman ayak basmasın.*

*Âmin! Desin hep birden yiğitler,
“Allahu ekber!” gökten şehitler.
Âmin! Âmin! Allahu ekber!*

*Türk eriyiz, silsilemiz kahraman...
Müslümanız, Hakk'a tapan Müslüman.
Putları Allah tanıyanlar, aman,
Mescidimin boynuna çan asmasın.*

*Âmin! Desin hep birden yiğitler,
“Allahu ekber!” gökten şehitler.
Âmin! Âmin! Allahu ekber!*

*Millet için etti mi ordum sefer,
Kükremiş arslan kesilir her nefer,
Döktüğü kandan göğe vursun zafer,
Toprağa bir damlası boş akmasın.*

*Âmin! Âmin! Desin hep birden yiğitler,
“Allahu ekber!” gökten şehitler.
Âmin! Âmin! Allahu ekber! Allahu ekber!*

*Ey Ulu peygamberimiz neredesin?
Dinle minaremde öten gür sesin!
Gel, bana yâr ol ki cihan titresin,
Kimse dönüp süngüme bakmasın.*

*Âmin! Desin hep birden yiğitler,
“Allahu ekber!” gökten şehitler.
Âmin! Âmin! Allahu ekber! Allahu ekber!*

(Safahat, s.554)

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİKLÂL MARŞI'NIN YAZILMASI

Resmî-Millî Marş İhtiyacı

Millî Mücadele yıllarında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kurulduktan sonra, özellikle Batılı devlet temsilcilerinin Ankara'yı ziyaretleri sırasında, kendi millî-resmî marşları çalınıp söylenmekte idi. Bu durum, bizde de bir resmî marş ihtiyacı ortaya çıkardı. Resmî-millî sembol olacak bir marş teklifi, Millî Mücadele'nin yürütücü gücü olan ordudan geldi.

23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra 3 Mayıs 1920'de kurulan *ilk TBMM Hükümeti*'nde Edirne Milletvekili **Miralay İsmet (İnönü) Bey**, **Erkân-ı Harbiye-i Umumîye Vekili**¹; Sinop Milletvekili **Dr. Rıza Nur** da **Umur-ı Maarif Vekili**² seçilmişlerdi. Millî Marş konusu, ilk TBMM Hükümeti'nin göreve başlamasından birkaç ay sonra gündeme gelmiştir.

Millî marş konusunun gündeme gelmesi, şöyle olmuştur:

Millî Mücadele yürütülürken Türkiye Büyük Millet Meclisi, **“İrşat Encümeni”** adıyla heyetler kurmuştu. Bu heyetler, *halkı Millî Mücadeleye davet ettikleri gibi cepheleri dolaşarak askere moral veriyordu*. İşte bu **İrşat Heyeti Üyeleri**, **Garp Cephesi Komutanlığı**nı da yürüten **İsmet (İnönü) Bey** ile görüşerek askerin moralini yükseltecek (vatan veya İstiklâl marşı olacak) bir marşın yazılıp bestelettilmesini istemişlerdi.

¹ Bugünkü Genel Kurmay Başkanlığı, İlk TBMM Hükümeti'nin bir bakanlığı gibi düşünülmüştü.

² Bugünkü “Millî Eğitim Bakanlığı” ve “Kültür Bakanlığı” yerine.

“*Türk Şairlerinin Nazar-ı Dikkatine*”

İstiklâl Marşı Yarışması Açılıyor

Resmî-Millî marş ihtiyacının duyulduğu işte bu günlerde, 1920 yılı sonbaharında, o zaman Batı Cephesi Komutanı olan **İsmet Bey**, zamanın Millî Eğitim Bakanı **Dr. Rıza Nur**’u ziyaret ederek, kendisine, “*millî marş yazdırılıp bestelettirilmesi*” istek veya teklifini iletir. İsmet İnönü’nün sözü konusu teklifini, ziyaret sırasında yanında bulunan Başyâveri (daha sonra İçişleri Bakanlığı da yapmış bulunan) **Şükrü Sökmensüer**, şöyle anlatmaktadır:

“1920 yılı sonlarına doğru o zamanki tabiriyle *Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Reisi* (Genel Kurmay Başkanı) **İsmet Bey**, **Maârif Vekili rahmetli Rıza Nur Bey**’i makamında ziyarete gitmişti. Ben de Başyâveri olarak yanında idim. **Sayın İnönü**, bu ziyareti, millî heyecanı koruyacak, millî azim ve imanı manevî alanda besleyerek zinde halde tutacak, ‘*Marseyyez*’ (Fransız resmî-millî marşı) örneğinde bir marşın hazırlanmasını teklif için yapmıştı. *İstiklâl Marşı* işte bu teşebbüsün neticesidir.”¹

Resmî-millî marş (İstiklâl Marşı) yazdırılıp bestelettirilmesi konusunda, Şükrü Sökmensüer’in anlattıklarını doğrulayan bir başka bilgi de, Kâzım Nâmi Duru’nun hatıralarıdır. O tarihlerde *Orta Tedrisat Müdürlüğü*² görevinde bulunan **Kâzım Nâmi (Duru)**, hatıralarında, İsmet İnönü ile ilk karşılaşmasını anlatırken, İstiklâl Marşı konusuna da şöyle temas ediyor:

¹ Muhiddin Nalbandoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, İst. 1964, s.55-56.

² Şimdiki Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

“Birgün Orta Tedrisat Müdürü odasında çalışıyordum. Kalpağımı masamın bir kenarına koymuştum. Kapı açıldı. İçeriye kısa boylu bir Erkân-ı Harbiye Albayı girdi. Onu görünce, ayağa kalktım, kalpağımı giydim, ‘Buyurunuz’ dedim. Bu zât, ‘Ben, Garp Cephesi Erkân-ı Harbiye Reisi İsmet’ dedi. Kendisini masamın önündeki iskemleye buyur ettim. Oturdu. ‘Beni size Dr. Rıza Nur Bey gönderdi. Orduca karar verdik, bir İstiklâl Marşı istiyoruz . Bunun güftesini, bestesini ayrı ayrı müsabakaya korsunuz. Her birini kazanan beşer yüz lira vereceğiz,’ dedi. Emirlerini hemen yapacağımı söyledim. O da kalktı, gitti.

Sayın İnönü ile ilk şerefleşim böyle oldu. Kendilerini daha önceden tanıımıyordum.

Müsabakayı, İstanbul da dahil bütün memlekete ilân ettik.”¹

Zamanın Millî Eğitim Bakanlığı adına Kâzım Nâmi Duru’nun kaleme aldığı ve hatıralarında bütün memlekete duyurulduğu bildirilen İstiklâl Marşı yazma yarışması ile ilgili *genelge* veya *ilân* metni şöyledir:

**“Türk Şâirlerinin Nazar-ı Dikkatine,
Maarif Vekâleti’nden:**

Milletimizin dâhilî ve haricî istiklâli uğrunda girişmiş olduğu mücadelâtı ifade ve terennüm için bir İstiklâl Marşı müsabakaya vaz’edilmiştir. Hür ve meşgul² memleketlerimizde bütün erbâb-ı kalemi hizmete davet ederiz. İthaf olunacak âsâr içinden biri, iki ay sonra 23 Kânûn-ı evvel 336’da Maârif Vekâleti nezdinde bir hey’et-i edebiyeye tarafından intihap olunacaktır. İntihap olunacak eserin yalnız güftesi için beş yüz lira mükâfât vardır. Yine lâakal

¹ Kâzım Nâmi Duru, Cumhuriyet Devri Hatıralarım, İst. 1958,s.5.

² meşgul: işgal edilmiş,zaptedilmiş

beş yüz lira tahsis edilecek olan beste için bilâhare ayrıca müsabaka açılacaktır.

Bütün müracaatlar, Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi Maârif Vekâleti’dir.”

Bu, genelgeden anlaşılacağı üzere:

1- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bütün şairlere açık bir millî marş yarışması açılmıştır.

2- Millî marş güftesi olarak seçilecek eserde (şürde), milletimizin girdiği istiklâl mücadelesini ifade ve terennüm şartı aranılacaktır. (Tek şart budur.)

3-Yarışmanın süresi, 23 Kânûn-ı evvel 1336 (23 Aralık 1920) günü sona ermek üzere iki aydır. Buna göre yarışma, 23 Ekim 1920’de başlamış olmaktadır.

4- Millî marş olacak eser, Maârif Vekâleti’nin kuraacağı bir edebiyat heyeti tarafından seçilecektir.

5- Millî marş güftesi için 500 lira ödül verilecektir.

6-Yarışma sonunda seçilecek marş güftesi, bestelettilecektir. Bestesi için de ayrıca yarışma açılıp, 500 lira ödül verilecektir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından istiklâl Marşı yarışması açıldığını bütün Türk şairlerine duyuran bu *Genelge’nin*, 7 *Teşrin-i sâni* 1336 (7 Kasım 1920) günlü *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yayımlandığı tespit edilmiştir.¹

İstiklâl Marşı yarışmasına katılan şairler, eserlerini kapalı zarf içinde ve rumuzlu (şifreli) olarak Bakanlığa göndermeğe başlamışlardır. Ancak, yarışma süresinin sona ere-

¹ -Yard.Doç.Dr. Halim Serarslan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ank.1995 ,s.129;

- Fevziye Abdullah Tansel, Mehmet Âkif, İst.1973,s. 96.

ceği günlerde, Maârif Vekâleti'nde bir değişiklik olmuştur. Dr. Rıza Nur'un görevli olarak Moskova'ya gönderilmesi üzerine, onun yerine **TBMM Reisi Mustafa Kemal**'in Meclis'e teklifi ile, *Ünlü Türk Ocakları Başkanı ve Antalya milletvekili Hamdullah Suphi (Tanrıöver)* 16 Aralık 1920'de Maârif Vekili seçilmiştir.

Hamdullah Suphi Maârif Vekili (Millî Eğitim Bakanı) seçildiğinde, *İrşat Heyeti* üyesi olarak Ankara dışında, Antalya'da bulunmaktaydı. Millî marş yarışması süresinin dolmasına da bir hafta kalmıştı. Bu durum karşısında, *Bolu Milletvekili Tunalı Hilmi Bey*, TBMM Başkanlığına şöyle bir takrir (yazılı teklif-önerge) verdi:

*“Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine,
Maârif Vekâletince müsabakaya vaz'edilmiş olan millî marş bundan dört gün sonra intihap edilecektir. Halbuki Vekâlet'te tebeddül vâki olmuş ve yeni Vekil Hamdullah Suphi Bey de uzaklarda bulunmuş olduğundan müsabaka müddetinin bir ay daha temdit edilmesi lüzumunun âcilen Maârif Vekâletine tebliğini teklif ederim.”*

Tunalı Hilmi Beyin teklifi, 18 Aralık 1920 günü Meclis'te kabul edilir. Böylece yarışma tarihi, bir ay daha uzatılmış olduğu gibi, Yeni Bakan Hamdullah Suphi'nin konuya eğilmesi için zaman kazanması sağlanmıştır.

Hamdullah Suphi, millî marş yarışması üzerinde ciddiyle durur. Yarışma süresi sona erdiğinde, yarışmaya 724 şiirin katıldığı tespit edilmiştir.¹ Kendisi de bir şair ve edebi-

¹ İstiklâl Marşı yarışmasına katılan şiirlerle ilgili bu sayı, Eşref Edib'in – **Mehmet Âkif**, s.72 - tespitidir. Diğer kaynaklar da buradan almışlardır. Hamdullah Suphi de “700 bu kadar şiir toplandı” diyerek bu sayıyı bir çeşit teyit etmektedir.

yatçı olan *Hamdullah Suphi*, gelen şiirleri titizlikle inceleyip değerlendirir; ancak hiç birini *millî marş olacak değerde* bulmaz. *Yarışmaya katılan bu 724 şiir içinde, Hamdullah Suphi'nin yakından tanıdığı Mehmet Âkif'e ait bir şiir yoktur. Çünkü Mehmet Âkif, dostlarının bütün ısrarlarına rağmen, sonunda para ödülü olduğu için yarışmaya katılmamıştır.* Âkif bu günlerde Kastamonu'da bulunmaktadır.

“Burada Duracak Zaman Değil”

Mehmet Âkif Millî Mücadele’de

Mehmet Âkif, özellikle 1912’de yayımladığı *İkinci Safahat Süleymaniye Kürsüsünde* adlı eserinden itibaren ortaya koyup savunduğu *İttihad-ı İslâmcı* (İslâm Birliği siyaseti) fikirleri ve idealist şahsiyetiyle, *Balkan Savaşı* (1912-1913) ve *Birinci Dünya Savaşı* (1914-1918) yıllarında, başta Müslüman Türk milleti olmak üzere bütün İslâm dünyasını uyandırıp, içine düştüğü siyasi ve sosyal perişanlıktan kurtarmak için çalıştı¹. Resmî görevler üstlenerek Almanya’dan Arabistan’a kadar seyahatlere katıldı. Bütün emeli, İslâm dünyasının lideri ve merkezi olarak gördüğü *Osmanlı-Türk Devleti*’nin dağılıp yıkılmasını önlemek; bütün dünya Müslümanları’nı, siyasi, sosyal, kültürel yönden kalkınıp gelişmiş; İslâm’ı olması gerektiği gibi doğru anlayıp hakkıyla yaşayan toplumlar olarak görmektir. Bunun yolu da din kardeşliği etrafında toplanıp birlik olmak ve çalışmaktır.

Fakat, bekledikleri olmadığı gibi, Osmanlı tebaası Müslüman kavimler de (özellikle Arnavut ve Arap tebaa) kavmiyetçilik davası güderek (bugüne göre etnik bölücülük yap-

¹ Sema Uğurcan, *Mehmet Âkif’in şiirlerinde savaş*, Ölümünün 50. Yılında Mehmet Âkif Ersoy, M.Ü. Fen-Ed. Fak. Y. İst. 1986.

rak) Osmanlı Devleti'nin parçalanıp yıkılmasını kolaylaştırdılar.¹ Âkif, Birinci Dünya Savaşı içinde görevli olarak gittiği Arabistan'da İslâm Dünyası'nın perişanlığını ve çöküşünü, Müslüman Araplar'ın Osmanlı'ya karşı aldıkları tavrı bizzat gördü.

Bütün bunların üstüne, Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti'nin yenilmiş olması ve bir de *Yahya Kemal'in ifadesiyle* 30 Ekim 1918'de, "*İnsan oğluna bir şey² olan Mütareke*"nin³ kabul edilmesi, Ümit ve azim dolu idealist Âkif'te *bedbinlik* ve *ümitsizlik* duyguları uyandırdı. Âkif, kendisinde ümitsizlik ve bedbinlik uyandıran İslâm Dünyası'nı, *Yedinci Safahat Gölge*ler'e aldığı "*Şark*" adlı şiirinde bütün perişanlığı ve acıklı hali ile tasvir etmiştir. Ancak, gördüklerine rağmen o, kabahati, kusuru veya eksikliği yine de başkasına yüklemeyi; kendisini yetersiz bulur. 1919'da yazdığı yine *Gölge*ler'deki "*Hüsran*" adlı şiirinde, bedbinliğiyle beraber çaresizliğini, başarısızlığını âdetâ inleyerek haykırır:

¹ Genel olarak "İttihad-ı İslâmcı" veya "siyasi İslâmcı" kategori içinde sayılan Âkif, esasen bugünkü anlamda Türk milleti ve Türk milliyetçiliği aleyhtarı sayılmamalıdır. Âkif'in karşı olduğu "kavmiyetçilik", Müslüman Osmanlı-Türk Devleti'nin, o günün siyasi-sosyal şartları içinde ayrılıkçılık-bölücülük yapılarak zayıflatılmasıdır. O istiyordu ki Osmanlı Devleti her kavimden Müslüman tebaası ile Hristiyan Batı karşısında birlik ve bütünlük içinde bulunsun ve güçlü olsun. Osmanlı dışındaki Müslümanlar da İstiklallerini kazanarak dayanışma içinde olsunlar. Bütün bunlar için, çalışmak ve İslâm'ı doğru anlayıp aslî şekliyle yaşamak lâzımdır.

² şeyn: *leke, yüz karası*.

³ Osmanlı Devleti'nin yenilgiyi kabul edip 30 Ekim 1918'de imzaladığı *Mondros Ateş Kesme* Anlaşması.

Hüsrân

Ben böyle bakıp durmayacaktım, dili bağlı,
 İslâm'ı uyandırmak için haykıracaktım.
 Gür hisli, gür imanlı beyinler, coşar ancak,
 Ben zaten uzun boylu düşünmekten uzaktım!
 Haykır! Kime, lâkin? Hani sahipleri yurdun?
 Ellerdi yatanlar, sağa baktım, sola baktım;
 Feryâdımı artık boğarak, na'şını, tuttum,
 Bin parça edip şi'rime gömdüm de bıraktım.
 Seller gibi, vâdiyi enînim saracakken,
 Hiç ağlamadan, gizli inen yaş gibi aktım.
 Yoktur elemimden şu sağır kubbede bir iz;
 İnler "Safahat"umdaki Hüsrân bile sessiz!

(Safahat, s. 447)

Mehmet Âkif, "**Şark**" adlı şiirinde tasvir ettiği manzaraların sebep olduğu kötümserliğe ve hüsrana rağmen, aynı yıl (1919'da) yayımladığı "**Yeis Yok**", "**Azımden Sonra Tevekkül**" adlı şiirlerinde yine de "**Müslümanlar'ı uyandırma**" ümitleri taşıdığını göstermektedir. **Onun ümit ve heyecanını yeniden tazeleyen asıl hareket ise, Millî Mücadele'nin başlaması olmuştur.**

Mütareke'den sonra, yer yer işgallerin başlaması üzerine, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde **Redd-i İlhak** veya **Müdafaa-yı Hukuk** derneklerinin kurulması; Yunanlılar'ın 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgali üzerine, Balıkesir'de toplanmaların yapıp Ayvalık cephesinde **İlk kurşunun atılması** (29 Mayıs 1919) gibi hareketler, Mehmet Âkif'in beklediği uyanışın işaretleri olabilirdi. İşte bunun için ümit ve heyecanı tazelendi. **Darül Hikmetil İslâmiye Başkâtıplığı**¹ görevini sürdürdüğü bu günlerde, ilk fırsatta Balıkesir'e koştu.

¹ 10 Mart 1918 tarihli bir kanunla İttihat -Terakki idaresi tarafından Şeyhülislâmlığa bağlı olarak kurulan ilmî kuruluş.

Balıkesir'de başlatılan *Kuva-yı Millîye* hareketini yakından takip eden Âkif, Balıkesir'e gitmeğe karar verdiği bir gün Sebilürreşat idarehanesine heyecanlı bir halde gelerek *Eşref Edib'e*:

“-*Haydi hazırlan, gidiyoruz,*” dedi.

Eşref Edip, onun bu haline bir mana verememişti. Şaşkın bir halde:

“*Nereye Üstad?*” diye sordu.

“*Harekât-ı Millîyenin başladığı yere! Artık burada duramam!*” diye cevap verdi.

Mehmet Âkif, 1920 Ocak ayı sonlarına doğru Balıkesir'e varmış, bir süre burada kalarak konuşmalar yapmış, halkı *Kuva-yı Millîye* hareketine teşvik etmiştir.

Mehmet Âkif'in Balıkesir'e giderek, başlatılan Millî Mücadele hareketini desteklemesi harekete fiilen katılması, hayatının dönüm noktalarından biridir. Böylece Âkif, İstanbul Hükümetine karşı, tercihini ortaya koymuştur. Nitekim, İstanbul'a dönüşünden bir süre sonra, Balıkesir'e izinsiz giderek Kuva-yı Millîye'yi desteklemesinden dolayı hakkında soruşturma açılmış, *Darülhikmeti'l İslâmiye*'deki görevinden (3 Mayıs 1920) azledilmiştir.

Mehmet Âkif'in Balıkesir'den İstanbul'a döndüğü günlerde önemli gelişmeler olmaktadır. 16 Mart 1920'de İstanbul işgal edilir; Ankara'da Meclis açılmak üzeredir. İşte bu günlerde Âkif, Ankara'ya geçmeye karar verir. Bir bilgiye göre, Ankara'dan “*halkı irşat için davet*” edilir.¹ Bu gelişmeler üzerine Ankara'ya hareket etmeğe karar verdiği bir gün (1920 Nisan sonları) *Sebilürreşat* müdürü *Eşref Edib'e* sunları söyler:

¹ M.E. Erşirgil, İslâmcı Bir Şairin Romanı, s.339-340.

“Artık burada duracak zaman değildir. Gidip çalışmak lâzım. Bizim tarafımızdan halkı tenvire (aydınlatmaya) ihtiyaç varmış; çağırıyorlar. Mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara’ya hareket ediyorum. Hiç kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin işlerini derle topla, Sebilürreşat klışesini al, arkamdan gel. Meşihat’takilerle de temas et, Harekât-ı Milliye aleyhinde bir halt etmesinler.”¹

İstanbul’dan yanına 12 yaşındaki oğlu Emin’i de alarak Nisan ayı sonlarında yola çıkan Âkif, 9 Mayıs 1920 günü Ankara’ya varır; Taceddin Dergâhı’na yerleşir.

Mehmet Âkif’in, Eşref Edib’e, ***“Artık burada duracak zaman değildir. Gidip çalışmak lâzım. Bizim tarafımızdan halkı tenvire ihtiyaç varmış; çağırıyorlar. Mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara’ya hareket ediyorum.”*** dediği günlerde, Ankara’da **Türkiye Büyük Millet Meclis’i** açılmıştır. Âkif de milletvekili seçtirilecektir. Bunun için, Âkif henüz Ankara yollarındayken *Millî Mücadele’nin Lideri Mustafa Kemal* harekete geçmiş; Konya’daki 12. Kolordu Komutanı *Albay Fahrettin (Altay)Beye*, şifreli bir telgraf göndermiştir. Telgraf metni şöyledir:²

¹ Eşref Edip, Mehmet Âkif, s.139.

² Telgraf metni için bak. Dr. Fethi Tevetoğlu, *Gazi Mustafa Kemal-Şair Mehmet Âkif*, Türk Yurdu-Âkif Özel sayısı, Aralık-1987.

**Şifre – Telgraf,
Konya’da 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin
Beyefendiye,**

Ankara 29.4. 1336 (1920)

İstifasında musır bulunan Burdur Livası BMM azası ve ahz-ı asker reisi Miralay İsmail Beyefendi’nin yerine, liva-yı mezkur BMM âzâlığına, Ankara’da bulunan Şair Mehmet Âkif Beyefendi’nin intihabının temin ve neticenin iş’ar buyurulmasını rica ederim.

**BMM Reisi
Mustafa Kemal**

Söz konusu telgraf, Mehmet Âkif’in Ankara’ya geleceğinin, Mustafa Kemal tarafından bilindiğini göstermektedir.

Mehmet Âkif, Ankara’ya geçmeğe karar verdiği veya Ankara’dan çağrıldığı günlerde, “*Safahat*”ın ilk beş kitabını yayımlamış, ünlü ve sevilen bir şahsiyetti. Halkı Millî Mücadele’ye teşvik etmek veya Millî Mücadele’ye karşı yer yer ortaya çıkan isyan hareketlerini önlemek için Âkif gibi, milletin ruhunu bilen ve sevilen şahsiyetlere ihtiyaç vardı. Halkı aydınlatmak ve Millî Mücadele’ye teşvik için Meclis’te “*Heyet-i İrşadiyeler*” kurulmuştur.¹ Âkif, Ankara’ya varmasından kısa bir süre sonra, görevli olarak Eskişehir ve civarına gider.

Eskişehir’den Ankara’ya dönen Âkif, milletvekili seçileceği *Burdurlular* tarafından Burdur’a davet edilir. Oğlu Emin’le beraber Burdur’a gider. Burada halka çeşitli konuş-

¹ “*İrşat Heyeti*” adıyla halkı aydınlatma çalışmaları, Meşrutiyet devrinde de 1913’te *İttihat Terakki İdaresi* tarafından kurulan, *Müdafaa-yı Milliye Cemiyeti* tarafından yapılmıştır. Âkif, bu çalışmalarda da birinci derecede görev almıştır.

malar yapar. Burdur'dan **Antalya**'ya geçer. Büyük ihtimalle, Antalya dönüşünde veya bu günlerde **Burdur Milletvekili olarak Meclis'e girer**. Âkif'in, "*Konya isyanı dönüşünde milletvekili seçildiği*" şeklindeki bilgi yanlış olmalıdır. Çünkü Âkif, 4 Haziran 1920'de Milletvekili olarak Meclis'e katılmıştır.¹ Konya'ya gidişi daha sonradır.

Âkif'in, TBMM'ne *birkaç kişi ile birlikte Konya'ya gönderilmesi* teklifini yapan Hamdullah Suphi'dir. Hamdullah Suphi, 19 Mayıs 1920 günü Meclis'te yaptığı konuşmada, "*Mehmet Âkif Bey gibi bütün memlekette büyük hürmet kazanan bir büyük adamı hemen Meclis-i âliniz arasından intihap edilecek bir iki zat ile beraber oraya yollasak*" teklifini yapar. Meclis'te kabul edilen bu tekliften sonra, Hamdullah Suphi, Mehmet Âkif ve birkaç milletvekili, Haziran ortalarında Konya'ya gider.²

Mehmet Âkif, sözünü ettiğimiz gibi, Ankara'ya varışından hemen sonra, Eskişehir, Burdur, Antalya, Afyon, Konya ve çevrelerinde de halkı aydınlatmak, Millî Mücadele'yi desteklemelerini sağlamak üzere dolaşır. En son, isyan sebebiyle gittiği Konya çevresinden Ankara'ya döner. Bir süre Ankara'da kalır. 1920 Ekim sonlarına doğru, **Sebilürreşat** yayın müdürü Eşref Edib'ten Kastamonu'ya geldiği haberini alır. Haber üzerine Kastamonu'ya hareket eder. Kastamonu'da yayımlanan **Açık Söz** gazetesi, 21 Ekim 1920 günü, "*Büyük İslâm şairi, edîb-i a'zam Mehmed Âkif Beyefendi*"nin "*iki gün önce*" şehre geldiğini duyurur.

¹ Âkif'in Milletvekili mazbatası aldığı tarih için bak. **Dr. Zeki Çevik**, *Millî Mücadele'de Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkasına Geçiş*, Ank. 2003, AAM. Yay. S.

² Yard. Doç. Dr. Halim Serarslan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ank.1995, s. 95.

Kastamonu’da üç ay kadar kalan Âkif, Eşref Edib’le beraber burada *Sebilürreşad*’ı üç sayı yayımlar. Kastamonu ve çevresinde halkı irşada devam eder. Kastamonu’ya gelişinden sonraki ilk Cuma günü *Nasrullah Camii*’nde yaptığı ünlü konuşma, bütün memlekette büyük yankı yapar. Konuşma metni, 25 Kasım 1920 günlü *Sebilürreşad*’da basılarak bütün illere dağıtılır.¹

Millî Marşımızın yazılma Hikâyesi

İstiklâl Marşı’nı Âkif Yazmalı

Mehmet Âkif, Kastamonu’da Eşref Edib’le beraber bir taraftan *Sebilürreşad*’ı yayımlayıp bir taraftan da halkı aydınlatma çalışmalarını sürdürdüğü günlerde, Ankara’da **Maârif Vekâleti**, “*milletimizin girdiği İstiklâl mücadelesini ifade ve terennüm edecek bir İstiklâl Marşı müsabakası*” açmış, gazetelere verilen ilânlarla bütün Türk şairlerine duyurulmuştu (25 Ekim 1920?). İlânda, yarışma süresinin iki ay olduğu ve 23 Aralık 1920’de sona ereceği bildiriliyordu. Ancak, Dr. Rıza Nur’un Bakanlıktan ayrılıp yerine Hamdullah Suphi’nin seçilmesi yani Bakan değişikliği sebebiyle yarışmanın süresi bir ay daha uzatılmıştı.

İstiklâl Marşı yarışması açısından bütün bu gelişmeler olurken Âkif, belirttiğimiz gibi Kastamonu’dadır; fakat yarışmadan haberi vardır.² Ancak yarışmaya “*içinde para söz konusu olduğu için*” ısrarlara rağmen katılmamaktadır.

¹ Yard. Doç. Dr. Abdullah Uçman, “*Mehmet Âkif ve Millî Mücadele*”, Ölümünün 50.Yılında Mehmet Âkif, Marmara. Üniv. yay.,İst 1986, içinde,s.23.

² Yarışma ilânı, Kastamonu’da *Açık Söz* gazetesinin 11 Kasım 1920 günkü nüshasında da haber olarak verilmiştir.

Maârif Vekili (Millî Eğitim Bakanı) Hamdullah Suphi ise, millî marş konusunun sürüncemede kalmasını istemez. İlk iki aylık ilân süresi içinde, yarışmaya katılan 724 şiiri titizlikle inceler, şiirlerin hiç birini millî marş olacak de-
ğerde bulmaz. Tabii bu şiirlerin içinde Âkif'in şiiri yoktur. Hamdullah Suphi, istenilen marşın Âkif tarafından yazılabileceğini düşünür; Âkif'e marşı yazdırmanın yollarını arar. İşte bu günlerde (5 Şubat 1920), Meclis'te Mehmet Âkif'in yakın dostu *Karesi (Balıkesir) Milletvekili Hasan Basri (Çantay) Beyi* bulup, Âkif'in ikna edilmesine yardımcı olmasını ister.

Hasan Basri Çantay, Maârif Vekili Hamdullah Suphi ile aralarında geçen görüşmeyi şöyle naklediyor:

“Meclis salonlarında Vekil Hamdullah Suphi ile karşılaştım. Yanıma gelerek beni bir tarafa çekti. Ve:

- ‘Basri Bey’ dedi.

- ‘Biliyorsunuz ki bir İstiklâl Marşı yazılabilmesi için açmış olduğumuz müsabakaya 700 bu kadar şiir geldi. Fakat, bunların içinde marş olabilecek kudrette bir şiir bulamadık. Böyle bir şiiri ancak Âkif Bey yazabilir. Sizin de yakın arkadaşınız olması hasebiyle kendisine rica ederseniz müsbet bir tesir husule gelir zannedirim.’

“Cevap verdim:

- Âkif Bey müsabaka şeklini ve ikramiyeyi kabul etmiyor. Eğer bir çare ve bir şekil bulursanız yazdırmaya çalışırım.

Düşündü, ‘dur’ dedi.

- Ben kendisine bir tezkire yazayım. Arzusuna tâbi olacağımızı bildireyim. Fakat tezkireyi kendisine siz veriniz...

Ben de muvafık gördüm. Yarım saat sonra şu tezkireyi getirip bana verdi.”

Hasan Basri Çantay, Muhiddin Nalbandoğlu ile yaptığı konuşmada da tezkire konusunda şu ifadeleri kullanıyor:

“- Mademki öyle düşünüyorsunuz, Âkif bey’e hitaben Vekâlet eliyle bir tezkere yazınız, ben de kendileri nezdinde teşebbüse geçeyim! Dedim.”

Hasan Basri Çantay’ın, Maârif Vekili Hamdullah Suphi’nin Mehmet Âkif’e hitaben yazdığını bildirdiği, “**Tezkire**” (resmî mektup) metni şöyledir¹:

**“Pek aziz ve muhterem efendim,
İstiklâl Marşı için açılan müsâbakaya iştirak buyur-
mamalarındaki sebebin izalesi için pek çok tedbirler vardır.
Zât-ı üstâdânelerinin matlup şiiiri vücuda getirmeleri mak-
sadın husûlû için son çare olarak kalmıştır. Asîl endişe-
nizin icap ettiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu
muessir telkin ve tehyîc vâsıtasından mahrûm bırakmama-
nızı reca ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi
arz ve tekrar eylerim efendim.**

**5 Şubat 1337 (1921)
Umur-ı Maârif Vekili
Hamdullah Suphi”**

Hasan Basri Çantay, bu “Tezkere”yi Âkif’e gösterip göstermeme konusunda çelişkili bilgiler vermektedir. Ancak Âkif’in bundan haberdâr olduğu muhakkaktır. Başka kaynaklarda, Hamdullah Suphi’nin Âkif’i *Taceddin Dergâhı*’nda ziyaret ettiği belirtilmektedir. Ayrıca Hamdullah

¹ Konuşmalar ve metin için bak.

-Hasan Basri Çantay, Âkifnâme (Mehmet Âkif), İst. 1966, s.62;

- Muhddin Nalbandoğlu,İstiklâl Marşımızın Tarihi, İst. 1964, 65-68.

Suphi Meclis konuşmalarında, Marş hakkında bilgi verirken, “Âkif”e *Müracaat ettiğini*” ifade etmektedir.

“Tezkere” meselesinden sonra, Hasan Basri Bey sorumluluk altına girmiştir. Âkif’i ikna edecek bir çare düşünür. Bulduğu çareyi ve ikna etmek için aralarında geçen konuşmaları yine Hasan Basri Çantay, şöyle anlatıyor:

“Meclis’te Âkif ile yan yana oturuyoruz. Çantamdan bir kâğıt parçası çıkardım. Ciddî ve düşünceli bir tavır ile sıranın üstüne kapandım, gûya bir şey yazmaya hazırlanmıştım. Üstâd ile konuşuyoruz:

-Neye düşünüyorsun Basri?

-Mâni olma işim var!

-Peki. Bir şey mi yazacaksın?

-Evet.

-Ben mâni olacaksam kalkayım.

-Hayır, hiç olmazsa ilhamından ruhuma bir şey sıçrar.

-Anlamadım.

-Şiir yazacağım da...

-Ne şiiri?

-Ne şiiri olacak. İstiklâl şiiri! Artık onu yazmak bize düştü.

-Gelen şiirler ne olmuş?

-Beğenilmemiş.

-(Kemâl-i teessürle:) Yâ!

-Üstâd, bu marşı biz yazacağız.

-Yazalım , amma şerâiti berbad!

-Hayır şerâit filân yok. Siz yazarsanız müسابaka şekli kalkacak.

-Olmaz, kaldırılamaz, ilân edildi.

-Canım, Vekâlet buna bir şekil bulacak. Sizin marşınız yine resmen Meclis'te kabûl edilecek, güneş varken yıldızı kim arar?

-Peki, bir de ikramiye vardı?

-Tabîî alacaksınız!

-Vallâhi almam.

-Yahu, lâîfe ediyorum,onu da bir hayır müessesesine veririz. Siz bunları düşünmeyin!

-Vekâlet kabûl edecek mi ya?

-Ben Hamdullah Suphi Beyle görüştüm. Mutabık kaldık. Hattâ sizin nâmınıza söz bile verdim!

-Söz mü verdiniz, söz mü verdiniz?

-Evet!

-Peki ne yapacağız?

-Yazacağız!

Tekrar tekrar, '**Söz verdin mi?**' diye sorduktan sonra ve benden aynı cevabı aldıktan sonra, elimdeki kâğıda sarıldı, kalemini eline aldı. Benim daldığım yapma hayâle şimdiki gerçekten o dalmıştı."¹

Hamdullah Suphi'nin gayreti ve Hasan Basri Çantay'ın tavassut ve teklifi ile Âkif, İstiklâl Marşı'nı yazmayı kabûl ediyor ve yazıyor.

Mehmet Âkif, ölümünden altı ay kadar önce, Ferudun Kandemir'in,

"İstiklâl Marş'ını nasıl yazdınız?" sorusu üzerine, yavaşça yatağından doğruluyor, yastıklara yaslanıyor, sesi birden canlanıyor ve şöyle konuşuyor:

"Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın!...

Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

¹ H.Basri Çantay, a.g.e.,s.63

Bu, ümitle, imanla yazılır. O zamanı düşünün... İmanım olmasaydı yazabilir miydim? Zaten ben, başka türlü düşünüp, başka türlü yazanlardan değilim. Bu, elimden gelmez. İçimde ne varsa, bütün duygularım yazılarımdadır... Şu var ki, İstiklâl Marşı'nın şiir olmak üzere bir kıymeti yoktur; ancak tarihî değeri vardır.

*Binbir fecâyî karşısında bunalan ruhların ızdırapları içinde halâs¹ dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. **O şiir, milletin o günkü heyecanının bir ifadesidir.**"*

Âkif, İstiklâl Marşı'nı -ve Ankara'da yazdığı diğer şiirlerini- Ankara'da bulunduğu sürece kaldığı **Taceddin Dergâhı**'nda² yazmıştır. Dergâh'ta kendisiyle beraber kalan dostu Eşref Edib, Âkif'in *İstiklâl Marşı* yazma çalışmalarını, şöyle anlatıyor:

"Taceddin Dergâhı'nda Marş'ı yazarken çok zaman 'istiğrakla' kendinden geçerek ulvî bir âleme daldığı, mâverâdan bir ses bekler gibi olduğu demler vardı:

-Yüzlerce asır Türk milletiyle beraber yaşayacak olan bu marşı ne vakit okusam, Taceddin Dergâhı'nda Üstâd'ın bu şiiri yazarken düşündüğü zamanları hatırlarım:

Odanın bir tarafına çekilmiş, elinde ufak bir kâğıt... Tefekküre dalmış... Ara sıra bir kelime yazıyor... Bazen yazdığını çiziyor... Sonra tekrar yazıyor... Bazen saatlerce düşünüyor... Bazen bir beyit üzerinde günlerce uğraştığı olurdu."

¹ halâs: kurtuluş, kurtulma.

² **Taceddin Dergâh**'ı, Taceddin-i Velî'nin bir zamanlar dergâh olarak kullandığı, torunlarından Taceddin Efendi'nin Âkif'in ikametine verdiği tek katlı bahçeli bina. Şimdi Hacettepe Ünv. sınırları içindedir. 1973'te "*Mehmet Âkif Müzesi*" haline getirilmişse de gerekli ilgiden mahrumdur. İstiklâl Marşımız bu binanın bir odasında yazılmıştır.

Cemal Kutay da, olayın şahidi olan bir zattan, Âkif'in, Marş'ı yazdığı günlere dair dinlediği bir hatırayı şöyle naklediyor:

“Ankara’nın Siraceddin Mahallesi’ndeki Taş Medresenin meşrutası olan tek katlı yapının (Taceddin Dergâhı) üçüncü odasında İstiklâl Marşı’nı yazmağa başlar. Bir gece birden uyanmış; kâğıt aramış... Yok... Halbuki ilham heyecanlı bağrından bir pınar gibi akıyor... Elinde kurşun kalem, yer yatağının sağındaki duvara dönmüş:

***Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın, bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.***

Sabah namazına kalkan oda komşusu Hafız Bekir Efendi (Konya Mebusu), Mehmet Âkif’i elinde çakısı, duvardaki kıtayı silerken görmüş.”¹

İstiklâl Marşı’nı yazdığı günlerde Meclis’e de devam eden Âkif, Hasan Basri Bey’in bildirdiğine göre burada da kendinden geçer bir halde çalışmalarını sürdürmüştür.

Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı’nı inanılmaz derecede kısa bir zamanda yazmıştır. Bunda, kendisine “48 saat süremiz kaldı” diyen Hasan Basri Bey’in payı elbette büyüktür. *İstiklâl Marşımız, 5 Şubat-17 Şubat 1921 günleri arasında yazılmıştır.* İstiklâl Marşı’nı ortalama 10 gün içinde yazan Âkif, metni (şiiri) imzasız olarak, Maârif Vekâleti’ne göndermiştir. Şiir, yine Âkif tarafından 17 Şubat’ta *Sebilürreşad’da*, “**Kahraman ordumuza” ithafile yayımlanmıştır.** Âkif’in, kendi el yazısıyla yazıp Kastamonu’da yayımlanan

¹ Cemal Kutay, *Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi*, C.4’ten Naklen M. Nalbandoğlu, a.g.e., s.78.

Açık Söz gazetesine gönderdiği bir nüsha da 21 Şubat 1921’de yayımlanmıştır.

Mehmet Âkif’in millî marş adayı şiirini yazıp tamamladığı, Ankara’da kısa sürede duyulunca, yarışmaya katılan bazı şiirler geri çekilmiştir.

Mehmet Âkif’in “İstiklâl Marşı” şiirini Bakanlığa göndermesinden sonra, Meclis’te bu konu için kurulan *Edebiyat Heyeti*’nce, Âkif’in de dahil üç eser seçilerek Bakan Hamdullah Suphi tarafından, cephede askerlere okunmak üzere ordu komutanlıklarına gönderilmiş; beğenilen eserin bildirilmesi istenmiştir.

Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, askerlerden gelen mektuplardan edindiği kanaati ve verdiği kararı şöyle açıklıyor:

“Âkif’in *İstiklâl Marşı* cephelerde neferlere okunmuş ve kısa zaman zarfında gönderilen sitayişkâr mektuplardan edindiğim intiba, bu eserin aradığımız eser olduğuna olan kanaatimi kuvvetlendirdi. ***Bunun üzerine karar verdim: Meclis’te önce Âkif Bey’in şiirini okuyacaktım.***”¹

Kendisi de bir edebiyatçı olan Maârif Vekili Hamdullah Suphi, aradığı millî marş olacak eseri bulduğuna kanaat getirince hemen harekete geçer, Bakanlıkça kurulan *Edebî Heyet*in seçtiği yedi şiir ***Meclis***’e gönderilir. TBMM nin 26 Şubat 1921’deki birleşiminde, seçilen şiirlerin basılarak Meclis üyelerine dağıtılmasına karar verilir. Birkaç gün sonra da Meclis’te görüşülecektir.

¹ Muhuddin Nalbandoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, İst. 1964, s. 105.

“Kürsüden okuyunuz Hamdullah Bey”
“İstiklâl Marşı” Meclis Kürsüsünde

Meclisin 26 Şubat 1921’deki birleşiminde bastırılarak milletvekillerine birer nüshasının dağıtılmasına karar verilen millî marş adayı eserlerin, kürsüden okunup görüşülmesi, Meclis’in **1 Mart 1337** (12 Mart 1921) günü yapılan *İkinci toplantı dönemi ikinci oturumunda*, **Karesi Mebusu Hasan Basri Bey** ve **Maârif Vekili Hamdullah Suphi Bey** in verdikleri takrirle (yazılı teklif) gündeme alınmıştır. Tarihî günlerinden birini yaşayan Meclis’te, Başkanlık kürsüsünde **Mustafa Kemal** bulunmaktadır. Mustafa Kemal, bir yıllık gelişmeleri değerlendiren açılış konuşmasını yapar. O gün Meclis’te, Birinci İnönü Zaferi’nin kahramanı olarak Batı Cephesi Komutanı *Miralay İsmet (İnönü) Bey* de bulunmaktadır. Millî Marş görüşmelerinden önce, İnönü Zaferini ve artık “paşa” olan Miralay İsmet Bey’i kutlamak için heyecanlı konuşmalar yapılmıştır. Bazı milletvekillerinin heyecanlı konuşmalarından sonra sıra gündemdeki *İstiklâl Marşı* teklifine gelmiştir. Kürsüde oturum Başkanı, **TBMM Başkanı Mustafa Kemal**’dir ve kendisinden “**Reis Paşa**” olarak bahsedilmektedir:

Meclis’teki İstiklal Marşı görüşmelerini o günün Meclis Zabıtlarından takip edelim :

“**Reis Paşa** -Efendim! İki takrir vardır, arkadaşlardan *Basri Beyin*, *Hamdullah Suphi Beyefendinin* *İstiklâl Marşının* kürsüden okunmasına dair teklifleri var.

Muhiddin Baha B. (Bursa) -*Hangi İstiklâl Marşı, Basri Bey söylerler mi?*

Besim Atalay Bey (Kütahya) -*Daha kabul edilmedi efendim, bir encümen teşekkül edecekti.*

Hasan Basri B. (Karesi) -Maarif Vekâletince yedi tanesi intihap edilmiş, bunlardan herhangi birisi okunsun.

Reis Paşa -Maarif Vekâletince intihap edilmiş olanlardan birisinin kıraatı tensip ediliyor.

Muhiddin Baha B. (Bursa) -Hamdullah Suphi Bey, Basri Bey hangisini isterlerse okusunlar

Reis Paşa -Efendim Basri Beyin bu teklifini kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın... Kabul olunmuştur efendim.

Reis -Hamdullah Suphi Beyefendi buyurun. (şimdi gelir sesleri). Maateessüf bu dakika için tehir ediyoruz. Geldikleri zaman söyleriz.”

Bu arada, Karesi milletvekili Abdülgafor Efendi’nin celse sonunda bir dua okumasını isteyen bir teklif görüşülür. Hamdullah Suphi Bey de salona gelmiştir.

“Reis Mustafa Kemal Paşa’nın işaretiyle, Maârif Vekili Hamdullah Suphi kürsüye çağırılır:

Reis Paşa -İstiklâl Marşlarından bir tanesinin kürsüden okunmasına Hayat-i Celile karar vermişti.

Hamdullah Suphi Bey (Antalya) -Arkadaşlar, hatırlarsınız Maârif Vekâleti son mücadelemizin rûhunu terennüm edecek bir marş için şairlerimize müracaat etmiştir. Bir çok şiirler geldi. Arada yedi tanesi en fazla evsafı haiz görülmüş ve ayrılmıştır.

Salih Ef. (Erzurum) -İsimleri nedir?

Hamdullah Suphi B. -Ayrıca arz edilecektir. Yalnız Vekâlet yapmış olduğu tetkikatta fevkalâde kuvvetli bir şiir aramak lüzumunu hissettiği için ben şahsen Mehmet Âkif Beyefendi’ye müracaât ettim ve kendilerinin de bir şiir yazmalarını rica ettim. Kendileri çok asil bir endişe ile tereddüt

gösterdiler. Bilirsiniz ki bu şiirler için bir ikramiye vâdedilmişti. Halbuki bunu kendi isimlerine takrip etmek arzusunda bulunmadıklarını ve bundan çekindiklerini izhar ettiler. Ben şahsen müracaât ettim, lâzım gelen tedâbiri alırız ve icabeden ilânı yaparız dedim. Bu şartla büyük dinî şairimiz bize fevkalâde nefis bir şiir gönderdiler. Diğer altı şiirle birlikte nazar-ı tetkikinize arz edeceğiz.

İntihap size aittir. Arkadaşlar reyimi ihsas ediyorum. Beğenmek, takdir etmek hususunda hâiz-i hürriyetim. İntihabımı yapmışım, fakat sizin intihabınız benim intihabımı nakzedebilir. Arkadaşlar bu size aittir efendim.”

(Ünlü Hatip Hamdullah Suphi, Maârif Vekili sıfatıyla, Reis Mustafa Kemal tarafından davet edildiği Meclis kürsüsünden, İstiklâl Marşı için Mehmet Âkif'e şahsen müracaat ettiğini; Âkif'in Marş olması için yazdığı şiiri, kendi adına çok beğenip kararını verdiğini açıklar. Sonra da seçilen yedi şiirden ilk olarak Âkif'in “İstiklâl Marşı” adlı, şimdiki resmî-millî marşımızı okumaya başlar.)

İstiklâl Marşı

1

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
(Şiddetli alkışlar)

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak

O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma; kurban olayım çehreni, ey nazlı hilâl,

Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...

Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

(Alkışlar)

3

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.*

(Şiddetli alkışlar)

4

*Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?*

(Şiddetli alkışlar)

5

*Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma , sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın.
Kim bilir belki yarın... belki yarından da yakın*

(Alkışlar)

6

*Bastığın yerleri “toprak!” diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı;
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı*

(Alkışlar)

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?

(Alkışlar)

*Şüheda, fışkıracak, toprağı sıksan şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.*

(İnşallâh sadaları)

8

*Ruhumun senden, ilâhi şudur ancak emeli,
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli,
Bu ezanlar -ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.*

9

*O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilâhî boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır ruh-u mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer, belki, başım.*

(Alkışlar)

10

*Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin İstiklâl.*

(Sürekli alkışlar)

Millî Marşı, Meclis kürsüsünden heyecanla okuyan Maarif Vekili Hamdullah Suphi, edebiyatçı olduğu gibi devrin en ünlü bir hatibiydi. Zaten güzel olan şiiri fevkalâde güzel okumuştur. Meclis heyecan ve alkış tufanı ile coşmuştu. Bu heyecan ve coşkunluğu anlatmak için, “*Meclis’in, ‘Cumhuriyet’ kelimesinden sonra en çok alkışladığı ‘İstiklâl Marşı olmuştur’*” denilmektedir.

Hamdullah Suphi, Marş’ı okumasını, alkışlar ve göz yaşları içinde bitirirken, *Nafia Vekili İsmail Fazıl Paşa*, tekrar okunması için Maclis sıralarından haykırarak teklif ediyor. İstek Üzerine Marş, ilkinden sonra üç defa daha okunuyor. Hamdullah Suphi okurken, *Reis Mustafa Kemal* dahil bütün milletvekilleri ayağa kalkıp adeta elleri patlayıncaya kadar alkışlıyorlar.

O günleri yaşayanlardan Kâzım Nâmi (Duru), Meclis'te Âkif'in şiirinden sonra, Hamdullah Suphi'nin diğer altı şiiri de okumak istediğini, fakat Meclis'in kabul etmediğini, bildirmektedir.

Hamdullah Suphi, İstiklâl Marşı'nı Meclis kürsüsünden okuyuşuyla ilgili hatıralarını şöyle anlatmaktadır:

"Marşı, önce Meclis riyaset kürsüsünün altında, Meclis sıralarının hemen bittiği yerden okumuştum. Rahmetli Fazıl Paşa, Marş'ın yeniden okunmasını bağırarak tek-lif eden sözlerini:

"-Kürsüden okuyunuz Hamdullah Bey; kürsüden!"
diye bitiriyordu. Bu istekler tevali ettikçe (ard arda geldikçe), Meclis Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından mükerreren (tekrar tekrar) kürsüye davet edildim ki hayatımda bir mazhariyettir."

*"- O gün pek heyecanlıydım. Âkif'in o ölmez eserini Büyük Millet Meclisi'nden ben okudum. Meclis tarafından büyük tezahüratla karşılandı. Alkışlandı; defalarca alkışlandı. Meclis manzumeyi ayakta dinlediği gibi, Atatürk de ayağa kalkmış alkışlıyordu; herkes heyecan içindeydi."*¹

İstiklâl Marşı'nın, metin olarak güzel olduğu kadar, Meclis'te, özellikle Hamdullah Suphi tarafından da bir o kadar güzel okunması, büyük tesir uyandırmıştı. Ertesi günü, Âkif'in Hamdullah Suphi'ye, "Öyle bir güzel okudun ki ben bile beğendim." dediği hatıralarda bildirilmektedir.

Yine Marş'ın Meclis'te kabul edilmesinden sonra, Âkif, Hamdullah Suphi ile karşılaşınca şöyle diyecektir:

*"- Ben biraz güzel yazdım mı bilmem. Fakat sen, çok güzel okudun, onu bilirim."*²

¹ Hamdullah Suphi'nin anlattıkları için bak, M. Nalbandoğlu, a.g.e., s.119

² Marş'ın Meclis'te okunması ve uyandırdığı tesirler için bak. Muhiddin Nalbandoğlu, a.g.e., s. 118-121.

İstiklâl Marşı Resmî Marş oluyor

Marş'ın T B M M'de Kabulü

İstiklâl Marş'ı **1 Mart 1921**'de Meclis'te okunmasından sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin **12 Mart 1337 (1921)** Cumartesi günü öğleden sonraki *ikinci birleşiminde*, müzakere edilerek **resmî marş** olarak kabul edilmiştir. Müzakereler sırasında, okunduğu günkü havadan farklı olarak, 15 civarında milletvekili, çeşitli bahanelerle Marşın kabulüne muhalefet etmiştir. Başkanlığını "*Reis-i Sâni*" (2. Başkan) Dr. Adnan (Adıvar)'ın yaptığı oturumda, muhalif Milletvekillerine karşı, Maârif Vekili Hamdullah Suphi, üç defa kürsüye gelip açıklama yapmak ve cevap vermek durumunda kalır.

Oturum başladığında Başkan **Dr. Adnan (Adıvar)**, Maarif Vekili Hamdullah Suphi'yi kürsüye davet eder
Görüşmeleri, Meclis zabıtlarından takip edelim:

“Maarif Vekili Hamdullah Suphi B. -Arkadaşlar, İstiklâl marşları hakkında Vekâlet tarafından vâki olan davet üzerine ne kadar marş elimize geçmiş ise bunları bir ‘encümen’ marifetiyle tetkik ettirdik. Neticeyi Heyet-i Celifleniz’e arz ettik. Bunları görmek arzu buyurdunuz; matbu olarak tevzi edildi efendim.

Bir nokta üzerine nazar-ı dikkatinizi celbetmek isterim. Bu istiklâl marşları, taraf-ı âlinizden tetkik edildikten sonra intihabınız hangi şiir üzerinde temerküz ederse ikinci bir muamele daha yapılacaktır. Bestekârlara yollıyacağız, bestekârlar dahi bize muhtelif besteler yollıyacaklardır. Onlar arasında bir intihap daha yapılacaktır.

Anadolu mücadelesi uzun müddetten beri devam ediyor. Bunu ifade etmek, bunun ruhunu söyletmek üzere yazılmış olan bu şiirler, ne kadar evvel bir karara iktiran ederse şüphesiz ki biz daha fazla müstefit oluruz.

Heyet-i Celileniz'den istirham ediyorum. Şiirler mü-tâlâa edilmiştir. Bunu bir heyete mi, bir encümene mi verirsiniz? Heyet-i Umûmiye'ce bir karar mı raptedersiniz? Ne arzu ederseniz yapınız.

Reis -Maârif Vekâleti, bu İstiklâl Marşı'nın bugün ruznâmeye alınarak müzakeresini arzu ediyor. Bugün müzakeresini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim."

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi, Bakanın isteği ve oturum başkanının oylaması ile istiklâl marşı konusunun gündeme alınıp görüşülmesi kabul edilmiştir.

Söz alan Bursa Milletvekili Muhittin Baha Bey, kendisinin ve Kemalettin Kâmi'nin¹ katıldıkları marş yarışmasından çekildiğini beyan etmiştir.

"Besim Atalay B. (Kütahya) – (...) Dünyada o şiirlerdir ki halk arasında yaşar. Ya yüksek ve bedîî bir histen doğar, ya muhrık bir heyecandan doğar. Böyle olmayıp da ismarlama tarikiyle yazılırsa bu şiirler yaşamaz(...)

'Marseyyez'in nasıl söylendiğini bilirsiniz. İnkılâb-ı Kebir² esnasında silahını almış koşan bir gencin söylediği şiir birden bire taammüm etmiştir. Evvelâ bu gibi şiirleri memleketin mâruz kaldığı felâketlere -ağlayarak, titreyerek-evvelâ güftesi değil bestesi söylenir. Ismarlama şiirlere verilecek memleketin parası yoktur."

¹ Bingöl Çobanları, Gurbet vb güzel şiirleri bulunan Kemalettin Kamu

² 1789 Büyük Fransız İhtilâli.

İstiklâl Marşı konusunda, Bakanlığın veya Hamdullah Suphi'nin yaptıklarına ve takip ettiği usule muhalefet eden milletvekillerinden **Besim Atalay**'ın, “millî marşların kendiliğinden doğması gerektiğini; ısmarlama yoluyla yazılamayacağını; memleketin ısmarlama şiirlere verilecek parasının olmadığını” söylemesi üzerine, **Hamdullah Suphi**, söz alarak şöyle konuşur:

“Hamdullah Suphi B. (Antalya) -Arkadaşlar, bir hata üzerine, bir galat-ı rüyet üzerine dikkat-i âlinizi celbetmek isterim. Bilhassa para meselesi ile bu şiirler arasında bir münasebet bulmak, gayet yanlış bir nokta-i nazardır.

Memleketin kuvâ-yı maddiyesi ve mânevîyesi vardır. İhtilâs-ı vatan¹ mücadelesini yapan milletin vekilleri, onun vekillerinin vekilleri, halkın heyecanını ifade etmek üzere memleketin şairlerine müracaat etmiştir. Bu şairler ilk defa şiirlerini yazmamıştır. Arkadaşlar bize şiirlerini yollayan şairler, seneler arasında bütün memleketin kederlerini, ıstıralarını, bütün mefahirini söyleyen şiirler yazmışlardır. **Demek para mukabilinde şiir mevzuubahis değildir. Biz halkın ruhunu, heyecanını ifade eden şiirler yazmaları için şairlerimize müracaat ettik. Hiç birisi para hakkında bir şey söylememiştir. Geçen defa işaret ettiğim üzere nazar-ı dikkatinizi celbediyorum: Mehmet Âkif Bey -ki bu, şairler arasında para meselesinden kaçınan arkadaşlarımızdan birisidir- zaten senelerden beri en yüksek ve en ilâhî bir belâgatle yazmıştır. Yeniden yazmaktan çekinmesi; bazılarının hatırına para gelir, diye korkmasındandır ve ona binaen yazmamıştır. Ben gelen şiirleri okuduktan sonra, bu işte vazifedâr ettiğiniz bir arkadaşınız sıfatıyla, arzu ettim ki, bir kuvvetli şiir daha bulunsun ve kendilerine müracaat ettim.**

¹ İhtilâs-ı vatan: vatanın kurtuluşu, kurtarılması.

Bunun üzerine kendileri de bir şiir yazdılar ve gönderdiler. Besim Atalay Bey'in 'halk şiirlerinin -bilhassa büyük vakayi-i milliyeye taallûk eden şiirlerin- bir sipariş-i mahsus üzerine doğmadığı' sözü gayet vârittir. (...) Şairlerimize müracaat ettik ve bize çok güzel şiirler yazdılar. Bu şiirler arasında intihap¹ hakkı Heyet-i Celileniz'e aittir. Şiirleri okuyunuz. Ben istirham ediyorum ki bir an evvel bu şiirin bestelenmesi için bir karar ittihaz ediniz ve bütün milletin lisanına geçmesi için istical² buyurunuz; bir karar veriniz, tebliğ ediniz; ben de vazîfemin ikinci kısmına geçeyim."

Millî Eğitim Bakanı, şiirlerin yazılmasında şairlerin para meselesini düşünmediklerini asıl meselenin bir an önce milletin bir millî marşa kavuşması olduğunu belirterek, Meclis üyelerinden marş için acele olarak bir seçim yapmalarını ister.

Söz alan Kastamonu milletvekili Dr. Suat Bey, "(...) Bu meselede, bunların içinde yazmış olduğu marşların en güzeli 'İstiklâl Marşı'dır ve bundan evvel de Meclis'te büyük bir vecd uyandırmıştır. Onun için dârudiraz mütalaa etmek-sizin bunun tasvip edilmesini teklif ederim." diyerek, uzun uzadıya mütalâa edilmeden Âkif'in şiirinin kabul edilmesini teklif eder.

Millî Eğitim Bakanı'ndan sonra, söz alan bazı milletvekilleri içinde, en dikkat çekici, muhalif konuşmaları ile **Bolu Milletvekili Tunalı Hilmi Bey olmuştur. Tunalı Hilmi Bey**, "Katiyyen Hamdullah Suphi Bey'in isticaline iştirak edemem. (Biz ederiz sesleri) Bir kere bu Marş, halkın ruhundan doğan bir marş değildir Besim Atalay Beyin hakkı vardır.," dedikten sonra, "Arkadaşlar ısrar ediyorum, bir encümen-i

¹ İntihap: seçim, seçme.

² İstical: acele etme, çabuklaşmasını isteme.

mahsus-u edebî teşkil edilmelidir ve intihap onun reyine bırakılmalıdır.” diyerek konuşmasını bitirir. Hilmi Bey’in konuşması sırasında, milletvekilleri arasında, sataşmalar, gürültüler, hayır sesleri duyulmuştur.

Konuşmalarından da anlaşılacağı gibi, muhalif gurup-tan Tunalı Hilmi Bey, Marş’ın Meclis’te seçilerek karar verilmesini istemediği gibi, Besim Atalay Bey’e de hak verir.

İstiklâl Marşı’nın Meclis’te görüşülerek, seçilmesine Meclis’çe karar verilip verilmemesi konusunda lehte ve aleyhte söz alan milletvekillerinden sonra, Hamdullah Suphi, tekrar söz alır:

“Maârif Vekili Hamdullah Suphi B. -Arkadaşlar, Refik Şevket Bey’in sözünü tekrar ediyorum. Bu şiirler mevzuubahis olduğu vakit lüzumsuz yere, hattâ arzumuz hilâfında şiirler yazmış olan arkadaşlarımız için böyle bir söz, buradan çıkmamalıdır. Bahusus ki, arkadaşlar, ‘ısmarlama’ sözü ve ‘halka tercüman olmaz’ sözü yanlıştır. Çünkü halkın mümessilleri olan sizlerin huzurunda okunan şiirin Hey’et-i âliyeniz üzerindeki âzamî tesirine bendeniz de şahit oldum. Eğer halk üzerine olan tesirini anlamak için kendi kalbimizden başka miyarınız varsa o başkadır. Eğer halkın teessürünü kendimiz anlayacak olursak, halkın kalbini de anlamış oluruz. Şimdi arkadaşlar, bendeniz diyeceğim ki: Yeni bir encümen-i edebîye havâle ederek bir fayda mutasavver olabilir. Eğer encümen kararını verip bitirecek ise. Fakat zannediyorum Meclisiniz’in verdiği karar ve ısrar ettiği nokta, kendisinin bu işi halletmesidir. O halde encümenden çıkıp yine Hey’etiniz’e gelecektir. Yine bu vaziyet hasıl olacaktır. O halde burada yedi tane şiir vardır. Riyaset, bunları ayrı ayrı reye vaz’etsin, hangisi tarafınızdan mazhar-ı takdir olursa onu kabul edersiniz. (Doğru sesleri)”

Maârif Vekili Hamdullah Suphi'nin bu konuşmasından sonra, Meclis Oturum Başkanı, İstiklâl Marşı ile ilgili görüşmelerin yeterli olduğu şeklindeki bir teklifi oylamaya sunar, görüşmeler yeterli bulunur:

*“**Reis** -Efendim müzâkerenin kıfâyetine dâir takrirler vardır. Müzâkerenin kıfâyetini reye koyacağım. Kâfi görenler lûtfen el kaldırsın... **Kabul edildi.**”*

Böylece, Meclis'te İstiklâl Marşı üzerine açılan görüşmeler sona erer. Bundan sonra sıra “*kabul*” oylamasına gelmiştir.

Üstü kapalı olarak Âkif'in eserine ve Marş'ın Meclis tarafından seçilmesine muhalif milletvekillerinden bazıları, Marş'ın bir komisyon tarafından seçilmesine dair *takrir* verir. Bunlardan Tunalı Hilmi Beyin teklifi şöyledir:

Riyaset-i Celileye

İstiklâl marşının şubelerce teşkil edilecek bir encümen-i mahsus tarafından tetkik ve tasdik olunmasını teklif ederim. 12 Mart 1337

Bolu Mebusu
Tunalı Hilmi

Bu takrir oylamaya sunulmuş ve reddedilmiştir.

Az sayıdaki muhalif milletvekiline karşılık, başta ***Maârif Vekili Hamdullah Suphi*** ve ***Karesi Mebusu Hasan Basri Bey*** olmak üzere, Marş'ın Meclis'te geciktirilmeden oylanmasını isteyen ve Âkif'in şiirini destekleyen guruptan da birkaç milletvekili ayrı ayrı *takrir* verirler.

Karesi Mebusu Hasan Basri Beyin takriri şöyledir:

“Riyaset-i Celileye

Bütûn Meclis’in ve halkın takdiratını celbeden

Mehmet Âkif Beyefendinin şiirinin tercihan kabulünü teklif ederim.” 12 Mart 1337

Karesi Mebusu

H. BASRÎ

Bundan sonrasını yine Meclis Zabıtlarından takip edelim:

Reis -Müzakere bitmiştir. Maârif Vekâleti’nin teklifi vardır: “Her marşı ayrı reye koyunuz.” diye teklif etmişlerdi. Her marşın ayrı ayrı reye vazını kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. (kabul edildi.) O halde, bu takrirleri reye koyacağız. Basri Beyin takririni reye koyuyorum. (Basri Beyin takririni tekrar okundu.)

Reis -Basri Beyin takririni kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. (Kabul edildi efendim)¹ (Gürültüler ve “red” sadaları.)

Refik Şevket B (Saruhan) -Reis Bey’Memet Âkif Bey in şiirinin aleyhinde bulunalar da ellerini kaldırsın ki ona göre muhaliflerin miktarı anlaşılsın. (“Muvafıktır, Anlaşılısın” sadaları)

Reis -Bu takriri kabul edenler, yani Mehmet Âkif Beyefendi tarafından yazılan Marş’ın “İstiklal Marşı” olmak üzere tanınmasını kabul edenler lûtfen el kaldırsın. “Ekse-riyet-i azime ile kabul edildi.”

¹ Oturum Başkanı Dr. Adnan (Adıvar)’ın Âkif lehindeki 6 takrir içinden özellikle, Hasan Basri Beyin takririni oylamaya sunması, Âkif’le yakın dostluğundan dolayı bir incelik göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Müfid Efendi (Kırşehir) -Reis Bey yalnız bir şey arz edeceğim. Hamdullah Suphi Bey'in, bu Marş'ı bu kürsüden bir daha okumasını rica ediyorum. (Gürültüler)

Refik Bey (Konya) -Milletin Ruhuna tercüman olan iş bu “İstiklâl Marşı”nın ayakta okunmasını teklif ediyorum.

Reis -Müsaade buyurunuz Efendim. Heyet-i Muhtereme bu Marş'ı kabul ettiğinden, tabîi, ‘**resmî bir İstiklâl Marşı**’ olarak **tanınmıştır**. Binaenaleyh ayakta dinlememiz icabeder. Buyurunuz efendiler.

(Hamdullah Suphi Bey, **İstiklâl Marşı’nı kürsüden okudu. Âzâ-yı Kiram sürekli alkışlar arasında ayakta dinlediler.**)¹

İstiklâl Marşı’nın “**Resmî-Millî Marş**” olarak, “**ekseriyet-i azime ile kabul edildiği**” 12 Mart 1337 (1921) günü oturumda, görüşmeler sırasında, Mehmet Âkif’in ve eserinin lehinde konuşanların karşısında az sayıda milletvekili de,

-“para ile ısmarlama şiir yazdırıldığı”;

-“millî marşların, halkın hissiyatından ve kendiliğinden doğduğu;

-“İsmarlama şiirlere verilecek memleketin parası olmadığı”;

-“Marşın Meclis yerine, kurulacak bir edebî encümence kabul edilmesi gerektiği”;

¹ **İstiklâl Marşı ile ilgili Meclis zabıtları** (tutanakları) için bak.

- Muhiddin Nalbandoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, İst. 1964.

-Fethi Tevetoğlu, *Türk Kültürü dergisi*, Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel sayısı, Temmuz 1966.

-Beşir Ayzazozoğlu, *İstiklâl Marşı -Tarihi ve Manası-*, Tercüman y. İst. 1986.

-Yard. Doç Dr. Halim Serarslan, *Hamdullah Suphi Tanrıöver*, T.K. Ar. Enst., Ank. 1995.

- “*Maârif Vekili Hamdullah Suphi Bey’in konuyu aceleyle getirdiği*”

şeklinde gerekçe ve iddialarla İstiklâl Marşı’nın kabulüne muhalefet etmişlerdir.

Muhالیf milletvekillerinden *Besim Atalay*, daha sonraki bir yazısında, Muhالیf milletvekili sayısının kendisiyle birlikte on beş kişi olduğunu belirtmiştir. Muhالیflerin en dikkati çekenini ise Bolu Milletvekili Tunalı Himi Bey’dir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Mehmet Âkif’in “*İstiklâl Marşı*” adlı şiirinin “***eksriyet-i azime¹ ile kabul edildiği***” 12 Mart 1337 günkü oturumda, görüşmeler sırasında 18 (on sekiz) milletvekili söz almış; lehte aleyhte 11 (on bir) milletvekili de Meclis Başkanlığına “takrir” vermiştir.

İstiklâl Marşı kabulü görüşmelerine, kendisi de *Burdur* milletvekili ve Meclis Maârif Komisyonu Başkanı olan Âkif de katılmıştır. Ancak Marş’ın oylanacağı sırada (12.3. 1337, Cumartesi, saat 17.45), “*heyecanından ve mahcubiyetinden Meclis’de duramamış, salona çıkmıştır.*”

Marş’ın Kabulünden Sonraki Yazışmalar

Mehmet Âkif’in “*İstiklâl Marşı*” adlı şiirinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yapılan oylamada, “***ekseriyet-i azime***” ile Türk milletinin ve devletin ***remî-millî marşı*** olarak kabul edilmesinden sonra, bazı yazışmalar olmuştur. Marş’ın kabulünden bir gün sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, *İkinci Başkanı² Mustafa Adnan (Adivar)* imzasıyla, Millî Eğitim Bakanlığına bir yazı gönderilmiştir. İlgili yazıda, “*tasdikli sureti ekli İstiklâl Marşı’nın kabul*

¹ Ekseriyet-i âzime: büyük, ezici çoğunluk.

² Asıl Birinci Başkan, Mustafa Kemal’dir.

edildiği” belirtilerek, “bestesi için gerekenin yapılması” istenmektedir.

Yazı metni şöyledir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Ankara, 13.3.1337

Baş Kitabeti

Zabut Kalemi

Adet: 36 / 78

Maârif Vekâleti Celilesine,

12 / 83 -13 numara ve 20.2.1337 tarihli tezkere cevabıdır.

Heyet-i Umûmiyece 12.3.1337 tarihli altıncı ictimada ekseriyet-i azıme ile kabul edilen İstiklâl Marşı'nın suret-i musaddakası leffen irsal kılındı. Bestesi için muktezi muamelenin ifası rica olunur.

Büyük Millet Meclisi Reis-i Sânis

Mustafa Adnan

Meclis Başkanlığı aynı gün, İstiklâl Marşı ile ilgili olarak, *Başbakanlığa* ve *Millî Savunma Bakanlığına* da birer yazı göndererek, Marş'ın kabulünü ve metnini göndermiştir.

O tarihte “*İcra Vekilleri Heyeti Reisi*”¹ ve “*Müdaf-fa-i Milliye Vekili*” Fevzi (çakmak) Paşadır. *Başbakan ve Millî Savun-ma Bakanı Fevzi Paşa* da, Marş güftesini,² 25 Mart 1337 (1921) günlü bir genelge ile *Genel Kurmay Başkanlığın* ve bütün *Bakanlıklara* duyurur.

¹ “İcra Vekilleri Heyeti”, Cumhuriyet’in ilânından önce, TBMM Hükümeti’nin adıdır. Hükümet Başkanı da *İcra Vekilleri Heyeti Reisi* yani *Başbakandır*.

² güfte: söz, Marş’ın bestelenmemiş haldeki sözleri,

Millî Eğitim Bakanlığına yazılan genelge metni şöyledir:¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Ankara:25.3.1337

İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Adet: 6 - 256

Maârif Vekâletine

1- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 12.3.1337 tarihli altıncı ictima-i umûmiyesinde ekseriyet-i azime ile kabul edildiği ve bestesi için muamele-i muktezasinin ifası Maârif Vekâlet-i Celilesine yazıldığı, Meclis-i müşarûnileyh Riyaset-i Celilesinin 13.3.1337 tarih ve zabıt kalemi 37 / 79 numaralı tezkeresinde iş'ar buyurulan İstiklâl Marşı'nın suret-i musaddakası leffen isrsal kılınmıştır efendim.

2- Bilumum Vekâletlere yazılmıştır.

İcra Vekilleri Hey'et-i Reisi
ve

Müdafa-i Milliye Vekili
Mustafa Fevzi

Yukarıda metinlerini verdiğimiz her iki yazıda da, “*ekseriyet-i azime*” ile kabul edilen Marş güftesinin bestelenmesinin istendiği; hem Meclis Başkanlığı hem de Başbakanlık yazısında bu görevin Millî Eğitim Bakanlığına verildiği belirtilmektedir.

Bundan sonra sıra Marş'ın bestelenmesine gelmiştir.

¹ İstiklâl Marşı yazışma metinleri için Bak. Dr. Mehmet Önder, *İstiklâl Marşı Belgeleri, Türk Edebiyatı Mehmed Âkif Anıt Sayısı, Aralık 1986. (M.E.B. Arşivi, İstiklâl Marşı Dosyası'ndan)*

“Vallahi Almam”

Mehmet Âkif ve Para Ödülü

İstiklâl Marşı yazma yarışmasına para ödülü meselesinin, *Hamdullah Suphi* ve *Hasan Basri Çantay*’ın gayretleriyle aşılmasından sonra, katılmayı kabul eden Âkif, büyük bir istek ve heyecanla marş güftesi olarak *İstiklâl Marşı şiirini* yazmış; nihayet heyecanlı görüşmelerden sonra Marş kabul edilmiştir. Âkif’in, İstiklâl Marşı’nı yazma çalışmaları sırasında *Niza-meddin Nazif*’e, “*Fakat, bugünkü isyanı en iyi ben ifadelendirmek istiyorum. Bunun için bilemezsin, içinde ne büyük bir istek var.*” dediği bilinmektedir.

İşte bu istek ve heyecanla yazdığı şiirin, *resmî-millî marş* olarak kabul edilmesini, heyecanla fakat tevazu içinde karşılamıştır. Kabulden sonra, kendisini sevenler, milletvekilleri kaldığı *Tâceddin Dergâhı*’na akın ederek tebrik etmişlerdir. Ayrıca o günlerde, dostları Dergâh’ta samimi bir kutlama merasimi de düzenlenmişlerdir.

Marş yarışmasına konulan 500 (beş yüz) lira para ödülüne gelince:

Devlet bütçesinden, İstiklâl Marşı yarışması için ayrılan 500 liranın, bütçeden çıkışının yapılması gerekmektedir. Bunun için de yarışmayı kazanan Mehmet Âkif’in, usulen bu parayı alması gerekmektedir. Bu konuda, Âkif’in dostu ve o zaman Meclis’te *Zabıt Kâtibi olan Mahir İz*, hatıralarında,

“*Marş’ın kabulünden sonra Meclis muhâsebecisi Necmeddin Bey, kanunen müسابakayı kazanana verilecek olan beş yüz lira nakdî mükâfatı getirdi ise de Âkif Bey, “Ben müسابakaya girmedim, bu para bana aid değildir.” diye reddetti. Fakat Muhasebecinin: “Kanun metninde mü-*

kâfatın kazanana verileceği yazılıdır. Sizin marşınız kabul edilmiştir, bu para sizindir; Meclis kasasında kalamaz. Siz, usûlen tesellüm edin, sonra istediğinizi yaparsınız.” diye ısrar etmesi üzerine, parayı aldığıını” sonra da “yaralı gazilere bağışladığını” bildirmektedir.¹

Ancak Mahir İz’in, 500 lira tutarındaki istiklâl Marşı ödülünün, bağışlandığı yer veya kurum konusundaki bilgi, yanlış bir hatırlamadır. Çünkü Âkif, usûlen kabul edip aldığı bu parayı, “*Darü’l Mesâî*” adlı bir derneğe bağışlamıştır. Bu konuda, Mehmet Âkif’in başyazarlığını yaptığı ve kendisinin yayın organı sayılan *Sebilürreşad* dergisinin, Marş’ın kabulünden dokuz gün sonra (21 Mart 1921’de) yayımlanan ilk sayısında çıkan “*İstiklâl Marşı*” başlıklı açıklama ve teşekkür yazısında, kesin bilgi verilmektedir:

“İstiklâl Marşı için muhassas² 500 lira, Mehmet Âkif Beyefendi tarafından fakir çocuk ve kadınlara örgü öğretmek, bir ma’îşet temin etmek emel-i hayrperveriyle teşekkül etmek üzere olan “Dâru’l-Mesâî”ye teberru olunmuştur. Öteden beri hayatını ictimâî, dinî tekemmülâtımıza hasr ile bu vâdide millete lâyemut ve pek kıymetli şiirler, eserler ihdâ eylemiş olan müşarünileyh hakkında Büyük Millet Meclisi’nin gösterdiği takdirât-ı kadir-şinasâneyle teşekkürler eder ve avn-i İlâhî ile yakında tam bir halâs ve istiklâl zamanlarının hulûlünü temenni eyleriz.”³

Mehmet Âkif’in, bağışladığı para, o günün Türkiye-si’nde satın alma gücü bakımından yüksek bir değer ifade

¹ Mahir İz, Yılların İzi, İst. 1975, s.129.

² muhassas: tahsis ve tayin edilmiş, birine ait, ayrılmış.

³ M. Ertuğrul Düzdağ, Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar-1, M.Ü.İlh. Fak. Vak. Yay.İst.1989, s.118.

etmektedir. *Kâzım Nâmi Duru*'ya göre o günlerde, "140 lira ile Ankara'da bir çiftlik almak kabildi."

Mehmet Âkif'in, o günlere göre yüksek bir meblâğ olan 500 liralık nakdî İstiklâl Marşı ödülünü, almayıp bağışladığı günlerdeki mâlî durumunu, *yakın dostu Eşref Edib Bey* şöyle anlatıyor:

"O günlerde büyük ihtiyaç içinde idi: Meclis İstiklâl Marşı'nı alkışlar ve göz yaşları arasında kabul ederken de, **cebinde Zonguldak milletvekili Hayri'den borç olarak aldığı iki lirası vardı.** Ve sırtında bir pardüsü dahi yoktu.

Ankara'da ceketle gezer, pek soğuk ve yağmurlu havalarda bazen **Baytar Şefik (Kolaylı) Bey'in muşambasını ödünç giyer ve Meclis'e öyle giderdi.** Şefik Bey bir gün onun bu haline telmihle:

-Âkif Bey, şu mükâfatı reddetmeyip de kendine bir muşamba veyahut bir palto alsaydın daha iyi olmaz mıydı? diyeceği olur. Onun bu sözüne yalnız cevap vermemekle kalmaz, tamam iki ay onunla konuşmaz da."

“O, Milletimin Malıdır”

Âkif Marş’ı Safahat’a Almıyor

Mehmet Âkif, “İstiklâl Marşı” adlı şiirini, şiirlerini toplandığı külliyat demek olan ünlü eseri *Safahat*’a yani *Safahat*’ı meydana getiren şiir kitaplarının hiç birine dahil edip almıyor. Kısaca kendi şiirleri içine koymuyor.

Dostlarından Mithat Cemal Kuntay’ın,

“-*İstiklâl Marşı*’nı niçin *Safahat*’a koymadınız?” sorusuna şöyle cevap vermiştir:

“-*Onu millete hediye ettim. Artık o, milletindir. Benimle alâkası kesilmiştir. Zaten o milletin eseri, milletin malıdır. Ben yalnız gördüğümü yazdım.*”

Ölümünden bir süre önce, Nişantaşı sağlık yurdundaki odasında hasta yatarken aralarında Hakkı Tarık Us’un da bulunduğu bir grup kendisini Ziyarete gelir. Sohbet sırasında, söz *İstiklâl Marşı*’na gelir. Misafirlerden biri,

-*Acaba yeniden yazılsa daha iyi olmaz mı?* diyecek olur.

Yatağında bitkin bir halde yatan *Şair*, birdenbire başını kaldırır ve şöyle cevap verir:

“- *Allah bir daha bu millete bir İstiklâl Marşı yazdırmasın!...*” (16 Haziran 1936)

İKİNCİ BÖLÜM

YARIŞMAYA KATILAN DİĞER ŞİİRLER

Seçilen Altı şiirin metni

İstiklâl Marşı veya millî marş yarışmasına, yedi yüz (700) civarında, bir bilgiye göre yedi yüz yirmi dört (724) şiir katılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının kurduğu komisyon bunlardan Âkif'in şiiri ile birlikte yedisini seçerek Millî Eğitim Bakanlığına teslim etmiştir. Bakanlık, bu yedi şiiri, değerlendirmeleri için bastırıp çoğaltarak Milletvekillerine dağıtmış; daha sonra da, Meclis Genel Kurulu'nda görüşülmek üzere Meclis Başkanlığına sevk etmiştir. Seçilen yedi şiirin, zamanın Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi'nin teklifi ile, 1 Mart 1921 günü, Meclis'te okunması gündeme alınmıştır.

Hamdullah Suphi, daha önceden, Meclis'te ilk olarak Mehmet Âkif'in *İstiklâl Marşı* şiirini okumaya karar vermiştir. Çünkü, bu şiirin Marş seçilmesini istemektedir. **Meclis Başkanı Mustafa Kemal** tarafından şiirleri okumak için Kürsüye davet edildiğinde, okumaya Âkif'in şiirinden başlar.

Şiir büyük bir heyecanla karşılanır. Bu heyecan dalgasından sonra, Meclis'te diğer şiirlerin okunması istenmez.

12 Mart 1337 (1921) günü yapılan toplantıda da Âkif'in şiiri, "*ekseriyet-i azime*" ile kabul edilir.

Ancak, *İstiklâl Marşı* söz konusu olduğu zaman, sadece Âkif'in şiiri ile ilgili bilgiler verilir. Yarışmaya katılıp seçildiği bilinen altı şiirden ise bahsedilmez. Halbuki bu şiir sahipleri de eserlerinde Millî Mücadele'yi ve onun ruhunu anlatmaya çalışmışlardır.

Hem Âkif'in eseri, (*bugünkü İstiklâl Marşımız*) ile karşılaştırma imkânı sağlamış olmak hem de en azından me-

rakımızı gidermek için, seçilen altı (6) şiir metnini de buraya almayı uygun gördük.¹

-1-

*Türk'ün evvelce büyük pederi
Çekti sancağa hilâl-i seheri
Kanımızla boyadık bahr ü beri
Böyle aldık bu güzel ülkeleri
İleri, arş ileri, arş ileri
Geri kalsın vatanın kahbeleri
Seni ihyâ için ey nâmı büyük
Vatanım uğruna öldük öldük
Ne büyük kaldı bu yolda ne küçük,
Siper oldu sana dağlar gibi Türk
Yürü ey milletin efrâdı yürü
Ak süt emmiş vatan evlâdı yürü
Vatan evlâdını kurban edeli,
Milletin hür yaşamaktır emeli.
Veremez kimseye bir Çamlıbel'i
Bağlanır mı acaba Türk'ün eli?
İleri, arş ileri, arş ileri
Çiğnenir çünkü kalan yolda geri.*

Hüseyi Suad

¹ Şiirler için bak. Hasan Basri Çantay, *Âkifnâme*, İst.1966,s.73-77;Beşir Ayvazoğlu, *İstiklâl Marşı*,İst. 1986, s.29-33.; M. Ertuğrul Düздаğ , *Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar-1*,İst. 1989,s.126-131.

-2-**İstiklâl Türküsü**

*Millet aşkı, din aşkı, vatan aşkı uysın
Yurduma göz dikenler al kanlara boyansın
Ya ben ya onlar diyen silahına dayansın*

*Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket
Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket*

*Düşman gözü tutamaz yanar dağlar başını,
Bağımızda saklarsız Vatanın her taşını
Yurdumuza yan bakan döker gözün yaşını*

*Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket
Türk oğludur bu millet
Türk'ündür bu memleket*

*Can verimiz her zaman hürriyetin yoluna
“Ya gâzi ya şehid”lik ne devlettir kuluna
Ata emanet etmiş namusunu oğluna.*

*Bize Türk oğlu derler
Hep bizimdir bu yerler.*

Ankara, A. S.

-3-**İstiklâl Marşı**

*Göz yaşına vedâ et,
Ey güzel Anadolu!
Hakkını korur elbet,
Türk'ün bükülmez kolu.
Cenk ederiz genç, koca
Bugün değil, yarın da
Yâdımız ağladıkça
İzmir ezanlarında.
Hak yolunda kan olur,
Dünyalara taşarız;
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.*

*Her gün yeni bir hile
Arkasında satıldık;
Her gün yeni bir dille
Yurdumuzdan atıldık.
Yeter, ey kâbemizi
Elimizden alanlar,
Alıkoyamaz bizi
Yolumuzdan yalanlar.
Biz bu yolda sel olur
Dünyalara taşarız
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.*

*Hangi alçak el alır,
El zinciri boynuna?
Kim Yunanı bırakır;
Türk kızının koinuna?
Biz ki Türküz, muhakkak
Her milletten uluyuz
Yeryüzünde biz ancak
Yurdumuzun kuluyuz.
Yurt yolunda kan olur
Dünyalara taşarız;
Ya şerefle vurulur,
Ya efendi yaşarız.*

Matbuat Müdüriyyet-i Umumiyyesi
Muharrirlerinden
Kemaleddin Kâmi

-4-

*“Ey Müslüman, ey Türk oğlu
Açıldı istiklâl yolu,
Benim son günlerimdir;
Diyor bize Anadolu.
Çek sancağı Türk ordusu;
Olmaz Türk’ün can korkusu;
Esârete dayanır mı;
Türk vatani, Türk nâmusu?*

*Bu son savaş bize farzdır,
Fırsatımız gâyet azdır;
Muzaffer ol da ey millet
Altın ile tarih yazdır.
Birleşelim özümüzden,
Hem silelim bu lekeyi,
Tarihteki yüzümüzden.*

Merzifon İdadisi Hat Muallimi
İskender Hâkî

-5-

*Altı bin yıl efendilik yaptın,
“Kahraman Türk” idi cihanda adın.
Bir ateşten siperdin İslâm’a,
Sönmeyen bir güneş gibi yaşadın.
Ey büyük ünlü milletim ileri!
Hasmına çiğnetme koş bu şanlı yeri!
Düşmanın bir cihansa, dostun Hak,
Hakkın elbette müstakil yaşamak.
Atıl, ez, vur senindir istiklâl,
Ebedî parlasın şu al bayrak...
Ey benim şanlı milletim ileri!
Ele çiğnetme koş bu ülkeleri!...*

23 Kânunisânî 1337

M.

-6-

Yıllarca altı cebhede ateşle kanlara;
 Türk'ün hilâl ü dinine düşman olanlara;
 Ceddin o; Yıldırım gibi saldın zaman zaman
 Yüksek başın eğilmedi bir an cihanlara,
 Ey kahramanlar ordusu, ey yıldırım-şitâb,
 Göster cihan-ı mağribe bin şanlı inkılâb!
 Ey mazi-i havârikı bin dâstân olan;
 Garbin zalâm-ı zulmüne yüz yıl kılıç salan,
 Arslan yürekli ordu; demir giy, silah kuşan!
 Zira hudûdu kapladı ateşle, kan, duman.
 Ey kahramanlar ordusu, ey yıldırım-şitâb!
 Göster cihan-ı mağribe bin şanlı inkılâb!
 Arslan mücahid ordusu; ey hâris-i salâh
 Destinde seyf-i hak gibi pek şanlı bir silâh.
 Açtın semâ-yı millete pürnûr bir sabah.
 Âtî bizim... Bizim artık vatan, zafer, felâh.
 Ey kahraman ordusu, ey yıldırım-şitâb,
 Göster cihan-ı mağribe bin şanlı inkılâb!

Mehmed Muhsin

Kâzım Karabekir'in Teklifi

İstiklâl Marşı yarışmasına katılıp, Meclis'e sunulan yedi eserin dışında, bir *İstiklâl marşı* adayı şiirden daha bahsetmek istiyoruz:

İstiklâl Savaşı'nın ünlü paşası, Doğu Cephesi Komutanı **Kâzım Karabekir Paşa** da bilindiği gibi İstiklâl Marşı yarışmasına katılmıştır. Ancak Paşa, yarışmaya katılmakla kalmamış; Meclis'in Âkif'in şiirini resmî Marş olarak seçip ilân etmesinden bir buçuk yıl (18 ay) sonra, zamanın Başbakanı Rauf Orbay'a 26.7.1338 (1922)'de Sarıkamış'tan yazdığı mektupta, Âkif'in şiirinin Millî marş olmaya uygun olmadığını belirtip uzun uzun tenkit eder. sonra da, seçimin iptal edilmesini isteyip onun yerine güftesi ve bestesi kendisine ait bir eserin seçilmesini "*istirham*" eder.

Kâzım Karabekir'in, Mehmet Âkif'in şiirini iptal ettirip, Başbakandan İstiklâl marşı seçilmesini, "*istirham ederek*" istediği kendi şiiri şöyledir:

*"Ya istiklâl Ya ölüm
Ya istiklâl Ya ölüm
Vatanım milletim sancağım evim
İstiklâlsiz yoktur yerim
Zincir vurdurur mu Türkler boynuna
Varlığı fedâdır vatan yoluna
Biz tarihin Türk dediği yılmaz milletiz
Hür yaşar hür ölür nurlu ümmetiz."*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTİKLÂL MARŞI'NIN BESTELENMESİ

Beste Çalışmaları

Mehmet Âkif'in yazdığı *İstiklâl Marşı* adlı şiir Meclis'te *Resmî-Millî Marş* güftesi olarak kabul edildikten sonra sıra bestelenmesine gelmiştir. Marş'ın Meclis'teki görüşmeleri sırasında Maârif Vekili Hamdullah Suphi, “*seçilen şiirin bestekârlara gönderilerek bir beste yarışması açılacağını*” belirtmişti. Hattâ bu konuda Meclis'in acele karar vermesini de istemişti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İstiklâl Marşı'nın beslettilmesi yetkisini Millî Eğitim Bakanlığına bırakmış; Bakanlık da bir beste yarışması açmıştır. Yarışma sonunda beğenilip seçilen eser sahibine, 500 lira ödül verileceği de daha önce duyurulmuştu.¹

Beste yarışması, Hamdullah Suphi'nin Bakanlığı sırasında açılmış; bestecilere Mayıs 1922'ye kadar süre verilmişti. Ancak Marş bestesi yarışmasının süresi sona ermeden Hamdullah Suphi, 12 Kasım 1921'de Millî Eğitim Bakanlığından ayrıldı. Yerine *Karesi (Balıkesir) milletvekili Vehbi Bolak* Millî Eğitim Bakanı seçildi. Marş beste yarışmasının sona erdiğinde Bakanlığa 55 beste gelmişti.² Yarışmaya genel olarak müzik öğretmeni bestekârlar katılmıştı. Bunların içinde, tanınmış isimlerden bazıları şunlardır: *Ali Rifat (Çağatay)*, *Ahmet Yekta (Madran)*, *İsmail Zühtü*, *M. Zâti (Arca)*, *Rauf (Yekta)*, *Sadettin Kaynak*, *Osman Zeki (Üngör)*, *Hüseyin*

¹ O tarihte Bakanlığın bu işlerle uğraşacak yeterli kadrosu bulunmadığından, beste yarışmasının Bakanlık aracılığı ile *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) Genel Merkezi* tarafından açılmasına; 500 liralık ödülün de bu Cemiyet tarafından ödenmesine karar verilmiştir.

² M. Nalbandoğlu'na göre 22; B. Ayvazoğlu'na göre 24 beste yarışmaya katılmıştır.

yin Sadettin (Arel), Lemi (Atlı), Suphi (Ezgi), İsmail Hakkı, Hasan Basri (Çantay).

Vehbi Bolak'ın Millî Eğitim Bakanlığı döneminde, yarışmaya katılan besteleri değerlendirip seçimi yapacak yeterli jüri üyesi bulunamayacağı gerekçesi ile seçimin “*Paris Müzik Akademisi*”nde yaptırılması teklifi ortaya atılır. **Karesi (Balıkesir) Milletvekili ve Maârif Vekili Vehbi Bolak**, konu ile ilgili olarak “*Telif ve Tercüme Kurulu Başkanlığına*”, 9 Haziran 1922 günü bir yazı yazar. Paris’e gönderilecek bestelerin seçilmesini isteyen Bakanlık yazısı metni şöyledir:

Maârif Vekâleti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Ankara:9.6.1338

Telif Tercüme Hey'eti Riyaset-i Âlisine

Avrupa'ya gönderilmesi takarrür eden İstiklâl Marşı bestelerinden hangisinin Paris'e irsali muvafık olacağını tetkik buyurularak mezkûr bestelerden tefriki hususunda karar verilmesini rica ederim.

Maârif Vekili

Vehbi Bolak

Millî marş bestesinin Paris'te seçtirileceği haberi kısa sürede duyulur. Bu fikre, pek çok milletvekili Şiddetle karşı çıkar. Marş bestesinin Paris'te seçtirilmesi fikrine karşı çıkanlardan birisi de **Şark Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir Paşa** dır. Kâzım Karabekir, Marş'ın bestesinin Paris'te seçilmesi fikrine karşı çıkışını, **İstiklâl Harbimiz** adlı eserinde şöyle anlatır:

“Millet Meclisi Âkif Bey'in yaptığı ilâhi gibi şiiri alkışlarla İstiklâl Marş diye kabul etti. Bestesi için de Paris'te müsabaka yapılacağını haber alınca bunun muvafık olmadığını Erkânı-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine yazdım.”

Kâzım Karabekir, esasen Mehmet Âkif'in eserinin seçilmesine de muhaliftir. Çünkü kendisi de marş yarışmasına iddialı olarak katılmıştır. Hatta bu arada 26.7.1338 (1922) de Sarıkamış'tan *Heyet-i Vekile Reisi (Başbakan) Rauf (Orbay) Bey'e*, Âkif'in şiirinin iptal edilmesini, güftesi ve bestesi kendisine ait bir marşın kabul edilmesini isteyen bir mektup yazmıştır.¹

İstiklâl Marşı bestesinin Paris'te seçtirilmesine milletvekillerinin şiddetle karşı çıkmaları üzerine Millî Eğitim Bakanlığı bu fikirden vazgeçmiştir.

İstiklâl Marşı'nın bestelenmesinin söz konusu olduğu günlerde, İstiklâl Savaşı bütün şiddetiyle sürüyordu. Ankara heyecan içindeydi. Biraz da bu olumsuz sebeplerle beste ile gerektiği gibi ilgilenilememiştir. Fakat her şeye rağmen Millî Eğitim Bakanlığının açtığı beste yarışmasına, yukarıda da belirttiğimiz gibi çok sayıda besteci katılmıştır. O günün şartlarında bu bile bir başarıdır.

İstiklâl Marşı'nın bestelenmesi için açılan yarışma sürüncemede kalıp sonuçlandırılmamıştır. Bu durumda bestekârlar, bestelerini kendi çevrelerinde yaymak için çalışınca, bir süre değişik bestelerin çalınıp söylenmesi gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durumu, "*Türk Marşları*" adlı değerli eserinde **Etem Üngör** şöyle anlatmaktadır:

"O sıralarda Edirne'de müzik öğretmeni bulunan Ahmet Yekta Madran, kendi marşını Edirne havalisinde yaymaya ve söyletmeye başlamıştır. İzmir'de müzik öğretmeni bulunan İsmail Zühtü de kendi marşını İzmir ve havalisi ile Eskişehir'de yaymakta idi. Ankara'da da Zeki Üngör'ün marşı söylenmekte olup İstanbul'da ise iki marş söylenip yayılmakta idi. Bunlardan İstanbul tarafında (Avrupa tarafı) Zâtî

¹ Kazım Karabekir'in mektubu için bak. Muhiddin Nalbandoğlu, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, İst. 1964. S.146-147.

Arca'nın, Kadıköy tarafında ise Ali Rıfat Çağatay'ın bestesi söylenmekte idi.

Bu durum birkaç yıl böyle devam etmiş ve 1924'te Ankara'da Maârif Vekâleti'nde toplanan bir kurul Ali Rıfat Çağatay'ın marşını resmî marş olarak kabul ederek, ilgili kurullar ile bütün okullara bildirmiştir.

Bu marş 1924'ten 1930 yıllarına kadar çalınıp söylen-dikten sonra, 1930 sıralarında yeni bir emirle Riyaset-i Cum-hur Orkestrası Şefi Zeki Üngör'ün bestesi millî marş olarak kabul edilmiştir.”¹

İstiklâl Marşı bestesinin seçilip kesinleştirilmesi bir süre daha mümkün olmadı. Ancak, İstiklâl Savaşı'nın kesin olarak kazanılmasından sonra (Mudanya Mütarekesi, 11 Ekim 1922), İstanbul ile bağlantı sağlanınca, bestelerin İstanbul'da kurulacak bir komisyona seçtirilmesi fikri ağırlık kazandı. Bu karar üzerine Bakanlığa gelen besteler, *İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğüne* gönderildi. Bakanlığın 12 Şubat 1923'te İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği bir yazıda, **“gönderilen marş bestelerinin Musikî Encümeni Reisi Ziya Paşa'nın başkanlığında kurulacak bir komisyona inceltilir-
rilip uygun görülecek bestenin İstiklâl Marşı olarak seçil-mesi”** isteniyordu.

İstanbul'daki komisyon, beste seçimi çalışmalarını 12 Temmuz 1923'te tamamlayıp, sonucu bir raporla Millî Eği-tim Müdürlüğüne bildirmiştir. Bu rapora göre, *Şark Musikîsi Reisi Ali Rıfat (Çağatay)'ın bestesi, İstiklâl Marşı olarak ka-bul edilmiştir.*

İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, Ali Rıfat (Çağatay) ın bestesinin birinci seçildiğini şöyle bir yazı ile Millî Eğitim Bakanlığına bildirmiştir:

¹ Etem Üngör, Türk Marşları, Türk Kül. Arş. Enst. Yay. Ank.1966. s.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Hükümeti

İstanbul Vilâyeti İstanbul: 19 Temmuz 1339

Maârif Müdüriyeti

Maârif Vekâleti Celilesine

12 Şubat 1339 tarihli ve 1722 / 230 numaralı tezkere-i âliye-i vekâletpenahileri cevabıdır.

Burdur Meb’usu Âkif Bey tarafından tanzim olunan İstiklâl neşidesini marş olmak üzere bestelemiş olan zevâtın bera-yı tetkik tevdi olunan elli beş adet marş bestelerinin Encümen-i Musikî Reisi Ziya Paşa Hazretlerinin riyaseti altında İstanbul’da Mevcut musikişinasânundan teşkil edilen komisyon tarafından icra kılınan tetkik neticesinde Şark Musikisi Cemiyeti Reisi Ali Rıfat Beyefndinin tertip ettikleri Marşın resmî ve millî marşların tanziminde nazar-ı dikkate alınması lâzım gelen bütûn evsafı câmi olduğu anlaşılmasına binaen sairlerine tercihan birinci derecede kabul edilmiş, ayrıca Rauf Yekta ve Zâtî ve Muallim Kâzım ve Doktor Suphi beylerin besteleri dahi bidderece intihap olunarak mütebaki diğer bestelerin şayan-ı intihap görülmemiş olduğu 12 Temmuz 1339 tarihli mezkûr Komisyon mazbatasında bildirilmiş olduğu arz ve mezkûr mazbata ile beraber marş besteleri leffen takdim kılınmıştır efendim.

***İstanbul Maârif Müdürü
(İmza)***

Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Millî Eğitim Müdür-lüğünden gelen komisyon raporuna göre, ***Ali Rıfat (Çağatay)*** ın bestesini, resmî marş olarak kabul edip, Bakanlıklara ve okullara duyurmuştur. Millî Marşımızın bugünkü O. Zeki Üngör bestesi, İstanbul komisyonunda, ilk beş dereceye girememiştir.

Millî Eğitim Bakanlığının, ***Ali Rıfat (Çağatay)***’ın İstiklâl Marşı bestesini kabul etmesi, müzik çevrelerinde hoş karşılanmadı ve itirazlar başladı. İtirazlar, “***Ali Rıfat (Çağatay)***’ın Batı musikisini bilmediği, dolayısıyla bestesinin Armoni bilgi ve kurallarına uymadığı” noktasında toplanıyor-

du. İlk itiraz eden *Zâti (arca)* oldu. İzmir’de müzik öğretmenliği yapan Zâti (Arca), 27 Temmuz 1923’de İzmir’e gelen Atatürk’ü, “*İstanbul Darü’l Bedayi sanatkârları ile birlikte*” ziyaret ederek, “*İstanbul’da alınan kararın kaldırılmasını*”; “*yarışmaya gönderilen marşların Viyana Konservatuarına gönderilerek seçilmesini*” istemiştir.

İzmir Kız ve Erkek Lisesi Müzik Öğretmeni *İsmail Zühtü’de Zâti Arca* ile aynı görüşteydi. Atatürk, itirazları dikkate aldı. İzmir dönüşünde, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa (Çakmak) ve Millî Eğitim Bakanı ile görüştü. Büyük ihtimalle, Mart 1924’te Ali Rıfat (*Çağatay*) bestesi hakkında verilen karar iptal edildi. Fakat yerine, kısa sürede resmî bir beste de konulamadı.

Bugünkü Resmî Beste

O. Zeki Üngör’ün Bestesi

Ali Rıfat (*Çağatay*) bestesinin seçimi ile ilgili kararın iptal edildiği, yerine yeni bestenin de henüz seçilmediği günlerde, “*İstanbul Mızıka-i Hümayun Şefi Osman Zeki (Üngör), Atatürk’ün daveti üzerine Ankara’ya gelerek, Cumhurbaşkanlığı Orkestra Şefi*” olmuştur. Ankara’ya geldikten bir iki hafta sonra, 11 Mart 1924’te *Atatürk’ün eşi Lâîfe Hanımın himayelerinde, Rumeli Göçmenleri yararına ilk konserini veren Osman Zeki (Üngör)*, aynı konser gecesinde, yarışmaya katıldığı *İstiklâl Marşı bestesini* de çalmış; Atatürk ve Lâîfe Hanım, marşı çok beğenmişlerdir.

Ancak, *İstiklâl Marşı* bestesi konusu, 1924-1930 yılları arasında belirsizliğini korumuş, 1930’da, O.Zeki Üngör’ün bestesi resmî olarak kabul edilmiştir.

İstiklâl Marşımızın bugünkü bestesi, 1930'dan bu yana çalınıp söylenen Osman Zeki Üngör bestesidir.

İstiklâl Marşımızın bugünkü bestesi, sonradan pek çok tenkit edilmiştir. Osman Zeki Üngör'ün İstiklâl Marşı bestesine yöneltilen tekitler, özetle şu noktalarda toplanmaktadır:

- *Osman Zeki Üngör, eseri önce sözsüz bestelemiş sonra Âkif'in şiirine giydirilmiştir. Yani beste sözlere uygun değildir.*

- *İstiklâl Marşı'na giydirilen beste önce, son Osmanlı Padişahı Mehmet Vahdettin için bestelenmiştir.*

- *“Marşın kompozitör Edgar Menas efendi tarafından armonize edildiği” ileri sürülmüştür.*

- *“Bestenin ilk bölümündeki ön ölçünün, ‘Karmen Silva’ adlı yabancı bir şarkıdan transpozisyon suretiyle alındığı” söylenmiştir.*

Osman Zeki Üngör, tenkitlere, “*Marşın kendisi tarafından, ordularımızın İzmir’e girişinden birkaç gün sonra, o günlerin zafer heyecanı ile bestelendiği*” şeklinde cevap vermiştir. ***Edgar Menas Efendi*** de, “*Osman Zeki Üngör’ün bestesi üzerinde yardımı olduğunu, bestenin Âkif’in eseri için yapıldığını*” söyleyerek, yapılan tenkitleri, “*insafsız bulduğunu*” belirtmiştir.¹

¹ Osman Zeki Üngör bestesinin tenkitleri ve cevaplar konusunda, bak. - M. Nalbandoğlu, a.g.e.,s.153-161;

-Etem Üngör, Türk Marşları,s.165.;

Atatürk ve İstiklâl Marşı

İstiklâl Marşımızın Türkiye Büyük Millet Meclisinde Maârif Vekili ve Ünlü Hatip **Hamdullah Suphi** tarafından 1 Mart 1337 (12 Mart 1921)'de okunduğu zaman Meclis Başkanlık Kürsüsünde **Mustafa Kemal** oturmakta idi. Marş'ın ve oku-nuşun beğenilmesi üzerine, üç defa daha Hamdullah Suphi' yi kürsüye davet eden Mustafa Kemal'di ve Marşı ayakta alkışlamıştı.

İstiklâl Marşı şiiri, marş güftesi olarak, beste açısından uzundu. Şiirin bestelenecek kısımlarını seçip, bestekârlara duyurmak için bir heyet kurulmuştur. İşte bu Heyet in çalışmaları sırasında, Mustafa Kemal (Atatürk), çalışmalarla yakından ilgilenmiştir. Bu konuda heyette bulunanlardan **İsmail Habip (Sevük)** şu bilgileri vermektedir:

“Bu devre Ankara’da yetkili şahsiyetlerden bir heyet kurularak İstiklâl Marşı’nın bestelenecek bazı parçalarını seçerek bir müsabaka ilân etmişti. Heyet’in çalışmalarını takip eden Atatürk, bu seçimi beğenmedi ve dedi ki: ‘İstiklâl Marşı’nın uzun olmaması noktasında mutabıkız. Söylendiği ve çalındığı zaman herkesi uzun uzun ayakta tutması elbette doğru olamaz.. Ancak bu Marş’ın İstiklâl Davamızı anlatışı cihetinden büyük bir manası vardır. Benim en sevdiğim parçası da budur. Siz ise bu parçayı Marş’tan çıkarmaya karar vermişsiniz.:’

**Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakka tapan milletimin İstiklâl.**

Benim bu millettten daima hatırlamasını istediğim vecizeleri işte bunlardır."¹

Zaman zaman, İstiklâl Marşı, "Âkif gibi dindâr bir şair" tarafından yazılmış olmasından dolayı, ***Atatürk'ün ölümünden sonra***, bazı kesimlerce "hor görülme" başlanmış hatta "değiştirilmesi" istenmiştir. Muhiddin Nalbandoğlu'nun belirttiğine göre, "42 yılda 21 defa değiştirilmek istenmiştir."²

Halbuki, İstiklâl Marşı, 1921'de Meclis'te Hamdullah Suphi tarafından 4 defa okunurken, Hamdullah Suphi'yi kürsüye davet eden ***Meclis Başkanı Atatürk***'tür. Hamdullah Suphi'nin söylediğine göre, o da marşı ayakta elleri patlayınca kadar alkışlamıştır. Ayrıca Marş, 1921'de kabul edildiğine göre, Atatürk bu marşı, 1938'de ölümüne kadar 17 yıl söylemiş ve dinlemiştir. Fakat bu süre içinde Marş aleyhinde bir ifadesi yoktur.

Millî marş yarışması açıldığı zaman ***tek şart***, "***millî Mücadelenin ruhunu ifade ve terennüm etmesi***"dir. Âkif'in *eseri, bu ruhu en iyi yansıttığı için seçilmiştir. Bu sebeple, İstiklâl Marşı'na, taşıdığı anlam ve değerlere karşı olmak, aslında Millî Mücadele veya diğer adıyla İstiklâl Savaşı ile girilen hürriyet ve istiklâl davamıza, ve Marş'ın ifade ettiği değerlere karşı olmaktadır.*

Son yıllarda (özellikle 28 Şubat 1997'den sonra) bazı kesimlerce, "***Onuncu Yıl Marşı***"nın olur olmaz yerde hatta ayağa kalkarak söylenmesi, ön plâna çıkarılması da, bize göre, İstiklâl Marşı'na alternatif gibi düşünülmesindendir.

Halbuki, Faruk Nafiz ve Behçet Kemal tarafından yazılan "***Onuncu Yıl Marşı***" da, *Türklük ve Türkiye Cumhuri-*

¹ Muhiddin Nalbanoğlu, a.g.e., s. 149. (1921'den 1963'e)

² A.g.e.,s.56.

yeti'ne bağılılık duygularını ifade etmektedir. Bu sebeple, Onuncu Yıl Marşı'nı, İstiklâl Marşı'na alternatif gibi görmek veya öyle zannetmek, İstiklâl Marşında ifade edilen millî-manevî değerleri anlamamak demektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTİKLÂL MARŞI'NIN AÇIKLAMASI

İstiklâl Marşı

-Kahraman Ordumuza-

*Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O, benim milletimin yıldızıdır, parlayacak,
O, benimdir; o, benim milletimindir ancak!*

*Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl,
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz, dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin İstiklâl.*

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın, bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.*

*Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim, iman dolu göğsüm gibi, serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet” dediğin tek dişi kalmış canavar?*

*Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.*

*Bastığın yerleri “toprak” diyerek geçme, tanı!
 Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
 Sen şehîd oğlusun, incitme yazıktır atanı,
 Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.*

*Ruhumun senden, İlâhî şudur ancak emeli:
 Değmesin mâbedimin göğsüne nâ-mahrem eli,
 Bu ezanlar - ki şahadetleri dînin temeli –
 Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.*

*O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım:
 Her cerihamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
 Fışkırır, ruh-u mücerret gibi yerden na'sım;
 O zaman yükselerek arşa değer, belki başım!*

*Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
 Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl!
 Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
 Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
 Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin İstiklâl.*

(17 Şubat 1921)

Mehmet Âkif Ersoy

Bir Açıklama Denemesi

İstiklâl Marşı'nın Anlamı

1

“Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O, benim milletimin yıldızıdır, parlayacak
O, benimdir; o, benim milletimindir ancak!”

“Korkma! Bu şafaklarda yüzen al sancak, yurdumun üstünde tüten en son ocak sönmeden sönmez. O (bu şafaklarda yüzen al sancak), benim milletimin yıldızıdır; (Onun için) parlayacak. O (al sancak), sadece benim milletimindir. (Başkasının olamaz).”

Millî Marş veya İstiklâl Marşı yarışması açıldığını duyuran ilânda, “*Milletimizin dahilî ve haricî İstiklâli uğrunda girdiği mücadeleyi ifade ve terennüm için bir İstiklâl Marşı müsabakaya va’zedilmiştir.*” denilmektedir. Bu cümlede, İstiklâl Marşı olması için yazılacak şiirde aranılacak *tek şart ve özellik* belirtilmiştir. *Mehmet Âkif’in şiiri, aranan bu şart ve özelliğe sahip en iyi şiir olduğu için, TBMM tarafından Resmî-Millî Marş* olarak seçilip kabul edilmiştir.

İstiklâl Marşı yarışmasının açıldığı ve Âkif’in şiirini yazdığı (Şubat 1921) günlerde, İstanbul işgal altındaydı. Yunan İşgal kuvvetleri, Ege ve Marmara bölgelerinde bir çok yeri işgal etmişti. İstiklâl Savaşı (Millî Mücadele) bütün şiddetiyle devam ediyordu. Milletimiz, Balkan Savaşı, arkasından Birinci Dünya Savaşı felâketlerini yaşamış; altı asırlık Osmanlı Devleti’in yıkılışına şahit olmuştu. Şimdi de vatanın bazı bölgeleri işgal altındaydı. Fakirlik, yorgunluk hatta ümitsizlik kol geziyordu.

Millî Marşımızın şairi Âkif, işte böyle bir hava içindeki Türk milletine, **“Korkma!”** diye hitap ediyor. O günün tarihî şartlarında milletimiz, ister istemez endişe ve karamsarlık duyguları içindedir. Şaire göre, bu şartlarda önce milletimizin ümitsizlik ve karamsarlık duygularından kurtulması gerekir. Çünkü milletleri, maddî sıkıntılar değil, yeis ve ümitsizlik yıkar. Dindâr bir şahsiyet olan Âkif, İslâm dininin ümitsizlik ve karamsarlığı yasakladığını bildiği ve buna inandığı için milletimize *ümit aşılamak ve manevî kuvvet telkin etmek, moral desteği vermek için*, şiirine, **“Korkma!”** hitabıyla başlamaktadır. Bu hitapta, bir *“güven duygusu”* ve *“kesinlik”* vardır. Burada **“korkmak”** *fili*, *“yüreksizlik, cesaretsizlik veya ödlelik”* değil; *“endişe etmeye gerek yok”* anlamındadır.

Birinci kıtada, ***Türk milletine hitap eden*** şair, Türk milletinin sembolü olan **“al sancak”** üzerinde durmaktadır. *“Al sancak”, Türk milletini ve onun istiklâlini temsil eden; rengini, vatan için dökülen kanımızdan; varlık gücünü, Türk evinde tüten ocağın alevinden alan al bayrağımızdır.*

Bu kıtada **“şafak”** ile **“al sancak”** ve **“Türk evinde tüten ocak alevi”** arasında ilgi kurulmaktadır. İlk mısradaki *“şafak”, güneş battıktan sonra batı ufkunda kalan bayrak rengindeki akşam kızıllığıdır.* Akşam kızıllığı olan *“şafak”,* gittikçe sönerek yerini karanlığa, geceye bırakır. Âkif işte bu noktada, renk ve ufuklarda dalgalanma bakımından akşam kızıllığına yani *şafağa* benzeyen **“al sancak”**ın da sönebileceğinin düşünülmesi ihtimalini; belki bunun da millette, endişe, ümitsizlik ve nihayet yok olma duygusu uyandıracığını düşünerek, **“Korkma!”**, *“Bu şafaklarda yüzen al sancak”, “akşam kızıllığının (şafağın) söndüğü gibi sönecek değildir.”* diyor.

Çünkü, biraz sonra sönerek yerini, gecenin karanlığına bırakacak “şafak”ın arkasında, kendisini feda edecek bir millet yoktur. Halbuki, “*al sancak*”ın arkasında, ona kendisini adanmış bir Türk milleti vardır. İşte bundan dolayı, korkup endişe etmek yersizdir. Zira, *bir tek Türk evi, Türk ocağı var olduğu sürece, al sancak sönmez*. Onun sönmesi için yeryüzünde bir tek Türk kalmaması gerekir. Bu da mümkün değildir.

Özetlersek: Şair, “*Ey Türk milleti! Şartlar ne kadar kötü olursa olsun, şafağın sönmesine benzeterek veya bakarak, onun gibi ufuklarda yüzüp dalgalanan bayrağımızın da söneceğini, indirilip esir edileceğini düşünüp endişe etme; çünkü, bayrağımız (al sancak), varlığını, Türk milletinden ve Türk ailesinden almaktadır. Yeryüzünden en son Türk ailesi veya ferdi yok olmadığı sürece, bayrak dalgalanır; gönderden indirilemez*” diyor.

Türk milletinin, Türk istiklâlinin sembolü olan bayrağımızın al renginden sonraki özelliği “*yıldız*”ıdır. *Yıldız*, “*kader, baht, talih*” anlamlarına da gelir. Halk arasında, *herkesin gökte bir yıldız olduğuna* inanılır. İnsan, yıldızıyla beraber doğar, yıldız söndüğü zaman da ölür veya öldüğü zaman yıldız da söner. “*Yıldız kayması*” deyimi, “*bir insanın ölümüne işaret*”tir. Yine “*yıldız parlamak*” deyimi de, “*bahtı, talihi açılmak*” anlamında kullanılır.

Şair, ilk kıtanın üçüncü-dördüncü mısralarında, bayrağımızdaki yıldızla gökteki yıldız birleştirir. Gökteki yıldızla kimsenin eli dokunamayacağı gibi, Türk milletinin sembolü olan bayraktaki yıldız da kimse dokunamaz, el süremez. Yıldızların geçici olarak kara bulutlar arkasında kaldığı gibi, milletimizin yıldız da yaşanan şartlar dolayısıyla bulutlar arkasında kalan yıldızlar durumuna düşmüştür. Bu durum geçicidir. Sonunda bulutlar dağılacak o yine parlayacak ve

parlamaya devam edecektir. Milletimiz, zorlukları aşacaktır. Çünkü o bayrak ve bayraktaki yıldız, Türk milletine aittir. Onun için Türk milletinden başkasına boyun eğmez.

Bütün bunlardan dolayı, Türk milleti, istiklâlini kaybetme ve yok olma endişesi taşımamalıdır.

Şair, bu kıtada, “*Tür milletinin istiklâlini kaybetmeyeceği*” ve “*Türk milletinin ölmezliği*” fikrini işlemektedir.

Mehmet Âkif, milletimizin istiklâlsiz yaşamayacağı fikrini, daha Millî Mücadele’nin başında, *Sebilürreşat* dergisindeki bir yazısında da şöyle ifade etmişti:

“*Türkler’in yirmi beş asırdan beri istiklâllerini muhafaza etmiş bir millet oldukları tarihen müsbet bir hakikattir. Halbuki Avrupa’da bile istiklâlinin kaynağı bu kadar eski zamanlara dayanan millet yoktur. Tarih de gösteriyor ki Türkler istiklâlsiz yaşayamazlar.*” (21 Ağustos 1919)

2

“Çatma, kurban olayım , çehreni ey nazlı hilâl,
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz, dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır, Hakk’a tapan milletimin istiklâl.”

“Ey nazlı hilâl! Kurban olayım, çehreni çatma. Bu şiddet ve celâl nedir? Dökülen kanlarımız sonra sana helâl olmaz. İstiklâl, Hakk’a tapan milletimin hakkıdır.”

İkinci kıtada hitap edilen bayrağımızdır. Bayrağımızın, “*al renk*” ve “*yıldız*”dan sonraki özelliği, “*hilâl*”dir. **Hilâl**, Türk edebiyatında, sevgilinin güzel kaşları için” dolayısıyla sevgili için benzetme unsuru olarak kullanılır. Kısaca hilâl, sevgiliye benzetilir. Hilâl, ayrıca, İslâmiyet’in sembolüdür.

Şair, Türk bayrağındaki sevgiliyi temsil eden *hilâl’e* (dolayısıyla bayrağa) sesleniyor. Türk bayrağı yahut hilâl

(sevgili), karşı karşıya bulunduğu tehlikelerden dolayı, milletimize kaşlarını çatmıştır. Âşığından gerekli ilgiyi görme-yen sevgili gibi, bayrak da milletimizden gerekenin yapılma-sını beklediği, içinde bulunduğu durumdan şikâyetçi olduğu için öfkeli ve kaşlarını çatmıştır. Milletimize kızmış ve azar-lar gibi bakmaktadır.

Hilâl'in bu tavrı karşısında **Şair**, ona milletimize gül-mesi, güler yüz göstermesi için yalvarıyor. Çünkü, kahraman Türk milleti, hilâl'in gülmesi (göklerde dalgalanması) için pek çok kan dökmüş, can vermiş; onun kendisine gülmesini hak etmiştir. İşte bunun için Şair, hilâle, "*Bütün bunlara kar-şılık, kaş çatar, uğrunda yapılan fedâkârlıkları takdir etmez-sen, dökülen kanlarımız sana helâl olmaz.*" diyor.

Bayrağın gülmesi (dalgalanması), istiklâli temsil eder; istiklâli işaret eder.

Bu kıtanın son mısraındaki "*Hak*" kelimesi, "*Allah*", "*adalet*" "*hakikat*" ve "*pay*" anlamlarına gelmektedir. **Şair**, "**Hakk'a tapma**" ile "**istiklâl**" arasında bir sebep-sonuç bağı kuruyor. Allah'a iman edip tapan Türk milleti, bunun karşılığında (Hakk'a taptığı için) istiklâli hak etmiştir.

Allah, yarattığı bütün varlıklara yaşama hakkını ken-disi vermiştir. İnsanlar doğuştan bu hakka sahiptirler.

Allah âdildir. Herkesin hakkını, (bir çalışma ve fedâ-kârlık karşılığı elde ettiği payını) verir. Türk milleti de "*hilâl için*" yani *istiklâl* ve *inandığı din* (İslâmiyet) için pek çok fe-dâkârlık yapmıştır. Bütün bunlardan sonra, Allah'ın adaleti elbette tecelli edecek, hakikat ortaya çıkacak, hak yerini-sa-hibini bulacaktır. Yani Türk milleti, hak ettiği istiklâle kavu-şacaktır.

Bu mısradaki, "*hilâlin gülmesi*", "*dökülen kanların he-lâl olması*", *milletin istiklâle kavuşması* yani *bir hakkın tes-lim edilmesi* ile Allah'ın adaletinin *tecelli etmesi* arasında sı-

kı bir ilişki kurulmuştur. Türk milleti Hakk’a inandığına göre, Allah’ın adaleti tecelli edecek, hakikat mutlaka ortaya çıkacaktır.

3

**“Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.”**

“Ben insanlığın yaratıldığı, tarihin var olduğu zamandan bu yana hür yaşamış, bundan sonra da hür yaşamaya devam edecek bir milletim. Benim hürriyetimi yok ederek beni esir etmeye çalışan, hatta bunu hayal eden, mutlaka aklını kaybetmiş çılgın olmalı. Ben, esir edilmek istediğim zaman, engel tanımayan coşkun sellerin engelleri-setleri yıktığı gibi engelleri yıkar geçerim. Hürriyetim söz konusu olduğu zaman, maddî bir engel tanımam. Hepsini yıkar, aşarım. Çünkü ben var olduğumdan beri hür yaşamaya alışmışım.”

Bu kıtada, Türk milleti konuşturulmaktadır. Şairin “*ben*” zamiriyle kastettiği, kendisi değil “*Türk milleti*”dir. Türk milleti gerçekten, insanlık tarihi boyunca hür ve müstakil yaşamıştır. Hürriyet ve istiklâline engel olmak isteyenlere karşı engel tanımamıştır. Dolayısıyla son Millî Mücadele’de de tanımayacaktır. Nitekim tanımamıştır. İstiklâl Savaşı’nın parolası, Atatürk’ün ifadesiyle “*ya istiklâl ya ölüm*”dür.

Şiirdeki, “*dağları yırtma*” motifi, ayrıca Türk destanlarını çağrıştırmaktadır. Türk Ergenekon destanında, hürriyet için demir dağ eritilir.

Mehmet Âkif, devrinin kültürlü insanlarından biridir. Türk ve İslâm tarihini iyi bildiği gibi, Türk milletinin karakterini de bilir. Daha İstiklâl Savaşı’nın başında, Ağustos

1919'da kaleme aldığı bir yazıda, *“Tarih de gösteriyor ki Türkler istiklâlsiz yaşayamaz”* demiştir.

4

“Garbı âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, Korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
‘Medeniyet’ dediğin tek dişi kalmış canavar?”

“Batı’nın ufuklarını çelik zırhlı duvar sarmışsa, benim de (ona karşılık) iman dolu göğsüm gibi serhaddim var. Ulusun, korkma! ‘medeniyet’ dediğin tek dişi kalmış canavar, böyle bir imanı nasıl boğabilir?”

Bu kıtada, savaşıyan iki taraf, gücünü sadece maddî üstünlük ifade eden “*teknik*”ten alan *Batı* ile gücünü manevî kuvvet olan “*iman*” dan alan *Türk milleti* karşılaştırılmaktadır.

Sömürgeci ve saldırgan Batı, *çelik zırhlı duvarlardan kurduğu üstünlüğü ile Türkiye’ye, Türk milletine saldırmıştır*. Türk milletinin, belki Batılılar gibi gelişmiş teknik gücü yoktur. Ama bu maddeye dayanan teknik güce karşı, ondan daha kuvvetli olan *iman dolu göğüslerle korunan sınırları vardır*.

Şair, Teknik üstünlüğe sahip Batı’nın saldırısına uğrayan Türk milletine seslenerek, “*sahip olunan iman gücünün maddî güçten daha üstün olduğunu; bu sebeple korkulup ürkülecek bir durum olmadığını*” söylüyor.

Mehmet Âkif, manevî gücün maddî güçten üstün olduğuna inanır. Türk milleti de manevî güce sahiptir. Türk milleti manevî gücünü, Allah’a iman etmiş olmaktan alır. Zira *Allah, Kur’an’da “inanananların üstün olduğunu”* bildirmektedir.

Maddî-teknik güç ve üstünlükten başka bir insanî değer taşımayan ve tanımayan *Batı Medeniyeti, Âkif’e göre*,

“*tek dişi kalmış canavar*”dır. Bu tek dişi kalmış ihtiyar canavarın *uluması*, sarsılmaz bir manevî iman gücüne sahip Türk milletini korkutamaz, korkutmamalıdır.

Bu kıtada, Âkif’in Batı medeniyetini “*tek dişi kalmış canavara*” benzetmesi, Batının, “*medeniyet*” maskesi altında saldırgan-sömürgeci halini aşağılamak içindir. Bunun gerçek medeniyet ile ilgisi yoktur. Böyle bir benzetme yaptığı için onu, “*medeniyet-ilim-teknik düşmanı*” zannetmek yanlıştır. Çünkü Âkif, Batı’da gelişen ve insanlığa hizmet eden gerçek *ilim* ve *sanatı* takdir etmekte; tez elden alınmasını istemektedir. Altıncı Safahat *Âsım*’da şöyle diyor:

**“Alınız ilmini Garbın, alınız sanatını.
Veriniz hem de sa’yinize son süratini.”**

İstiklâl Marşımızın bu dördüncü kıtasında, “*canavar*” kelimesiyle beraber kullanılan “*ulusun*” kelimesi de zaman zaman yanlış anlaşılmaktadır. Buradaki *ulusun*” kelimesinin “*ulu: büyük, yüce*” kelimesiyle bir ilgisi yoktur. Burada söz konusu, “*ulu-mak: havlamak, ürümek*” anlamındaki fiildir. Sadece maddî güce (değere) dayanan Batı’nın saldırısını, yaşlı canavarın ulumasına benzeten **Mehmet Âkif**, “*Bırakın istediği kadar ulusun, onun uluması bize bir zarar veremez.*” demektedir.

5

**“Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va’dettiği günler Hakk’ın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.”**

“Arkadaş, yurduma alçakları sakın uğratma. Gövdeni siper et; bu hayasızca akın dursun. ***Hakk’ın sana va’dettiği günler***, kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın (bir zamanda) doğacaktır.”

Bu kıtada, “*arkadaş!*” hitabıyla tek tek, düşmanla savaşan askerlere veya vatana sahip çıkması gereken her Türk e seslenilmekte; tek tek, sorumlu herkes vatan savunmasına çağrılarak vatan görevi hatırlatılmaktadır. Diğer taraftan vatan savunmasına çağırılanlara, *zaferin çok yakın olduğu müjdesi* verilmektedir.

Bütün Türk tarihinde olduğu gibi, özellikle Türk-İslâm tarihinde vatan savunması, mukaddestir. Çünkü *vatan sevgisi imandandır*. Vatan savunması, dinin ve mukaddes değerlerin savunulması demektir. Vatani, alçakların utanmazca saldırılarına karşı korumak için, vatan savunmasına katılıp göğsünü siper edenlere, (düşmanla savaşanlara) Allah, Kur’an’ın bir çok ayetinde, mükâfat veya zafer vadetmektedir:

*“Kim Allah yolunda savaşır da ölürse, yahut düşmanına üstün gelirse ona pek büyük bir mükâfat vereceğiz.”*¹

Bütün Türk-İslâm tarihinde olduğu gibi, fakat özellikle Çanakkale ve İstiklâl Savaşı’nda dinî inancın büyük rolü olmuştur. Çünkü İslâm dininde gazilik ve şehitlik, en üstün değerlerdendir.

¹ Nisâ Sûresi, a: 74

Bu kıtadaki:

*“Doğacaktır sana va’dettiği günler Hakk’ın,
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.”*

Mısraları, *İstiklâl Marşı*’nın, zaferin kazanılacağı *ümit* ve *inancının* derecesini göstermesi bakımından en dikkate değer mısralarıdır. İnanmış bir Müslüman olan Âkif, İstiklâl Savaşı’nın kazanılacağına bütün imanı ile inanmıştır. Bundan dolayı son derece ümitlidir. Millete de bu ümidini haykırmaktadır. Bunun dayanağı da, herhalde “... *Sakin Allah’ın inayetinden ümidinizi kesmeyiniz. Zira kâfirlerden başkası Allah’ın inayetinden ümidini kesmez.*”¹ ayeti olmalıdır.

Mehmet Âkif, Birinci dünya Savaşı sonlarında bir ara ümitsizliğe kapılıp, karamsarlık duygularına kapılmıştı; fakat Millî Mücadele’deki birlik ve azim onu tekrar ümitlendirip şevklendirdi. Ankara’da 1921’de yazdığı “*Süleyman Nazîf’e*” başlıklı şiirinde de bunu açıkça görüyoruz. Bu şiirinde İstiklâl Marşı’ndaki ümit ve inancı görüyoruz:

*“Garb’ın ebedî gayzı ederken seni meyûs,
‘İslâm’a göz açtırmayacak, dersin, o kâbus’
Mâdem ki Hakk’ın bize va’dettiği haktır.
Şark’ın ezeli fecri yakındır, doğacaktır.”*²

Mehmet Âkif, daha sonra (1936), hasta yatağında iken, “*İstiklâl Marşı’nı nasıl yazdınız?*” sorusuna verdiği cevapta şöyle demiştir:

“Ankara... Ya Rabbi ne heyecanlı, helecanlı günler geçirmiştik... Hele Bursa’nın düştüğü gün... Ya Sakarya gün-

¹ Yusuf Sûresi, a: 87

² Safahat, (Gölgeler), s.472.

leri... Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla ye'se düşmedik. Zaten başka türlü çalışılabilir miydi? Ne topumuz vardı, ne tüfeğimiz... Fakat imanımız büyüktü:

*Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın...*

Bu ümitle, imanla yazılır. O zamanı düşünün imanım olmasaydı yazabilir miydim?"

6

**"Bastığın yerleri toprak "diyerek" geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatani.
Sen şehid oğlusun, incitme yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı."**

"Bastığın yerleri, 'toprak' diyerek geçme, tanı. (Bu toprağın) altındaki binlerce kefensiz yatani (şehitleri) düşün. Sen şehit oğlusun; (oğlu olduğun) atanı incitme yazıktır. (karşılığında) dünyaları alsan da bu cennet (gibi) vatanı verme."

Bu kıtada "**vatan**" ve "**Vatanın özellikleri**" söz konusudur.

Şair, daha önceki kıtada "**arkadaş**" diye hitap ederek, vatan savunmasına davet ettiklerine, "**tek tek her Türk'e**", "**her Türk askerine**", özellikle "**her Türk gencine**" sesleniyor.

Vatan, "**sıradan ve sadece üzerinde yaşanan toprak**" değildir. "**Vatan uğrunda ölenlerin kanıyla sulanmış; uğrunda ölünen yerdir.**"

Vatan, "**dağı taşı şehit gövdesiyle dolu olan yerdir.**"

Vatan, "**yeryüzünde hiçbir coğrafyaya (yere) değişilemeyecek kadar güzel bir yerdir; yeryüzünün cennetidir.**"

Vatan, “*Millî kültürün sergilendiği, millet hatıralarının ve Allah’ın son dini İslâm’ın yaşandığı yerdir.*”

Kısacası **vatan**, “*tarih, din ve milletin kaynaştığı yerdir.*”

Mehmet Âkif, “*vatanı vatan yapan özellikleri*” İstiklâl Marşı’ndan başka diğer şiirlerinde de dile getirmiştir:

**“Enbiya yurdu bu toprak, şühedâ burcu bu yer.
Bir yıkık türbesinin üstünde Mevlâ titrer,
Dış baştan başa bir nesl-i kerîmin yâdı.
İçi boydan boya milyonla şehîd ecsâdı.”¹**

Üzerinde yaşadığımız yer, herhangi bir coğrafya parçası, sıradan *toprak* değildir. Onu vatan yapan, taşıdığı maddî değeri değil manevî değeridir. Vatan üzerinde yaşayıp gezerken, onu bize emanet eden, miras bırakan atalarımızı, şehitleri hatırlamalıyız. Ancak böyle olursa, şehit atalarımıza lâayık oluruz. Eğer hatırlayıp düşünmezsek onları incitmiş oluruz.

Diğer taraftan, Türk-İslâm vatanı (Türkiye), coğrafyaların en güzeli, adeta yeryüzünün Cennetidir. Böyle bir vatan dünyadaki hiçbir değere değişilmez.

Ayrıca eski Türk destanlarında da *vatanın en küçük bir taşı bile düşmana verilirse uğursuzluk getireceği* inancı vardır. “Göç Destanı” bunu anlatır.

¹ Safahat (*Süleymaniye Kürsüsünde*), s. 180.

7

**“Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ,
Etmesin tek, vatanımdan beni dünyada cüdâ.”**

Bu kıtada da “*vatan*” kavramı söz konusu olmakla beraber, önceki kıtalarda olduğu gibi birilerine seslenme, hitap etme söz konusu değildir. Bu kıtada şair, daha önce vatanla ilgili söylediklerini de düşünerek kendi içine dönüyor. Âdeta, kendi kendine konuşuyor:

“vatanın değerini hatırlatmağa lüzum var mı ki bunları anlatıyorum. İçimizde vatanın değerini bilmeyen, ona canını fedâ etmeyecek olan kim olabilir? Ona herkes canını fedâ eder.”

“Toprağı sıksan şehit fışkıracak (olan) bu cennet vatanın uğruna kim fedâ olmaz ki... (Şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da herkes bu vatan için canını verip şehit olur.)”

Şair daha sonra da, “*Canımı, cânânımı, bütün varımı (her şeyimi) alsın (razıyım); yeter ki, beni dünyada vatanımdan ayırmasın.*” diye, çok sevdiği, derin bir imanla bağlı olduğu Allah’a dua edip niyazda bulunuyor.¹

Bu kıtada, “*tek*” kelimesi, “*bir tane, eşsiz*” anlamından çok, “*yeter ki, yalnız, sadece*” anlamındadır.

¹ M. Âkif, kaderin bir cilvesi olarak, bu mısraları yazdıktan ortalama dört yıl sonra (1925) çeşitli sebeplerden Mısır’a gitmiştir. On bir yıl, *vatanından ayrı kaldığı* Mısır’da rahatsızlanınca, “*Buralarda vatanımdan uzakta ölüp kalmaktan korkuyorum.*” diyerek, Türkiye’ye gelmiş ve İstanbul’da ölmüştür. (1936).

8

**Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mâbedimin göğsüne nâ-mahrem eli,
Bu ezanlar -ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.”**

“İlâhî! Ruhumun senden emeli ancak (sadece) şudur: Mâbedimin göğsüne nâ-mahrem (yabancı) eli değmesin (ve) şahadetleri dinin temeli olan ezanlar, benim yurdumun üstünde ebedî inlesin.”

Bu kıtada, “*din-İslâmiyet*” söz konusudur. Şair, *din*, *vatan*, *istiklâl* kavramlarını birleştiriyor. *Mâbedin ve dinin varlığı, yabancı elinden korunmuş olması, vatanın istiklâline delâlet ediyor.*

Yedinci kıtada (önceki), *vatan için şehit olma* söz konusu edilmişti. Bu kıtada da onun devamı olarak, *şehitlik - din - vatan* arasında ilişki kurulmuştur.

Şair, “*cennet vatanın uğrunda fedâ olan*” şehitlerin dilinden Allah’a yakarmaktadır. Şehitlerin tek dileği, ibadet yeri olan camilere yabancıların el sürmemesi; şahadetleri İslâm dininin temeli olan ezan seslerinin yurdumuzun üstünde ebediyen susmaması, ezanın okunmaya devam etmesidir

Bu kıtada geçen “*nâ-mahrem*” kelimesi, zaman zaman yanlış anlamalara sebep olmaktadır.

Nâ-mahrem: “*Şer’î, dinî bakımdan mahrem (haram) olmayan, evlenmeleri dini yönden mümkün olan yani bir kadının evlenmesi mümkün olan, nikâh düşen erkek. yabancı.*” **Mahrem** ise: “*haram*”, “*gizli*”, “*evlenilmesi dinî bakımdan uygun olmayan, aralarında nikâh yasağı bulunan, bu sebeple kendisinden kaçılmasına gerek olmayan*” demektir. Buna göre meselâ bir kadına, erkek kardeşi “*mahrem*”; yakın akrabası vb. olmayan, dinî ölçülere göre kendisiyle evlenmesi mümkün olan (aralarında nikâh yapılabilecek olan) herhangi bir erkek ise “*nâ-mahrem*” yani “*yabancı*”dır. Fakat, nikâhlanıp evlenilen kadın, kocasının mahremidir, gizli-

liklerine ortak olandır.

İstiklâl Marşı'nın bu kıtasında, yukarıda izah ettiğimiz İslâmî anlayıştan hareketle, İslâm dininden olmayanların, yabancıların Müslüman'ın ibadet yeri olan camilere el sürmemeleri dilek ve niyazı söz konusudur. *Müslüman olmayanların camilere el sürmesi, nikâhlı kadına başkalarının sarkıntılık etmesine benzetilmektedir.*

Sekizinci kıtada, dikkat çeken bir başka husus da, **“Şahadetleri dinin temeli olan ezan”** ifadesidir. **“Şahadet”** kelimesinin **“şahitlik”** anlamı yanında İslâmî bir terim olarak da bir anlamı vardır. Namaz vakitlerinde, namaza ve ibadete davet demek olan **ezanın** sözleri içinde, *bir kimsenin Müslüman olabilmesi için kalbiyle inanıp kabul etmesi (ve diliyle söylemesi) gereken* ve Müslümanlarca **“şahadet”** veya **“Kelime-i Şahadet”** diye adlandırılan cümleler yer almaktadır.

Bu, **“Müslüman olmanın temel şartı olan şahadet”** cümleleri şöyledir:

“Eşhedü en lâ ilâhe illallah”

“Eşhedü enne Muhammeden resûlullah”

Bu cümlelerin anlamı, **“Allah’tan başka tapılacak ilâh (tanrı) olmadığına; Hazret-i Muhammed’in Allah’ın elçisi (peygamberi) olduğuna şahitlik ederim.”** demektir.

“Ezan”, islâm dininin sembolüdür. Müslüman memleketinde namaz vakitlerinde günde beş defa okunur. Ezanın okunması, *İslamiyet’in yaşaması, Müslüman Türk milletinin istiklâli* demektir.

İşte bu sebepten **Şehitlerin**, (tabîî şairin ve bütün Müslüman Türk milletinin,) Allah’tan niyazı, *ezanın sonsuza kadar susmamasıdır*. Böylece ezan, İslâm’ın yanında, istiklâl in işareti, sembolü olmaktadır.

9

**“O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım:
Her cerihamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır, rûh-u mücerred gibi yerden na’şım.
O zaman yükselerek arşa değer, belki başım.”**

“O zaman, (mezar) taşım (hâlâ duruyorsa) varsa, vecd ile bin secde eder. Na’şım yerden bir mücerret ruh gibi fışkırır. O zaman (da) başım belki yükselerek arşa değer.”

Bu dokuzuncu kıta, önceki (sekizinci) kıtanın devamı durumundadır. Önceki kıtada, şehitlerin, “*camilere yabancı elinin değmemesi, ezanın susmaması*” dileği ifade edilmişti. İşte bu dileğin kabul edilip yerine geldiği; şehitlerin canlarını fedâ etme sebebi olan dileklerinin gerçekleştiği zamandan “*o zaman*” diye bahsedilmektedir.

Bu kıtada da şehitler konuşmaktadır. Dileklerinin kabul edilip yerine gelmesi durumunda şehitler, duyacakları mutluluğu ve ruh coşkunuğunu ifade etmektedirler. Mabetlere (camilere) düşman ayakları basmadığı, ezanların susmadığı zaman şehit, Allah’a duyacağı minnet ve şükran duygularını şöyle ifade ediyor:

“Eğer yeryüzünde mezar taşım varsa veya hâlâ duruyorsa, duyduğum iman coşkunuğu içinde, kendimden geçerek sana bin secde ederim. Ey Allah’ım, her yaramdan kanlı kanlı yaşlar boşanıp, cesedim bu sevinçle cisimden, maddî varlığından soyunmuş ayrılmış ruh gibi yerden fışkırır. İşte o zaman duyduğum mutlulukla başım manevî göğün en üst katı olan ‘arş’a kadar yükselir.”

İslâm dini inancına göre, Allah yolunda, İslâmiyet uğruna canını fedâ eden Müslüman şehittir. Şehitler, doğrudan doğruya cennetle ödüllendirildikleri için, gidecekleri yer cennettir. Şehitler için *ölü* veya *öldü* denilmez. Şehitler, kefensiz olarak gömülürler. İslâm inancında şehitlik en üstün değer-

lerdendir. ***Kur'an-ı Kerim***'de, şehitler için, “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın! Bilâkis onlar diridirler; Allah'ın lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadır.”¹ denilmektedir.

Şehitler, cennete girdikleri, Allah'ın rızıklarına mazhar oldukları halde, yine de onlara asıl mutluluğu uğruna öldükleri dinin ve onun sembolü olan ezanın, hür vatan üzerinde okunmaya devam etmesi verecektir. Çünkü onlar, “şahadetleri dinin temeli olan ezanın okunması” için şehit olmuşlardır.

10

**“Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.”**

“Ey şanlı hilâl! Sen de şafaklar gibi dalgalan. Dökülen kanlarımın artık hepsi helâl olsun. (Çünkü) ebediyyen sana da milletime de esaret ve ölüm yok. Hürriyet, hür yaşamış bayrağımın hakkıdır. İstiklâl (de) Hakk'a tapan milletimin hakkıdır.”

Bütün şiir boyunca ortaya konulan fikir ve inançların bir özeti ve sonucu olan bu kıtada, şair, yine hilâle (bayrağa) seslenerek şöyle diyor:

“Ey şanlı hilâl! İşte görüyorsun ki kahraman milletin evlâtları senin için canını verdi; dinini, vatanını istiklâlini kurtardı. Düşman mabetlerimize girip ezanı susturamadı. Hür vatanımızın üstünde ezanlar okunmaya devam etmektedir. Bu durumda sen de artık, neşe ile, sabah vaktinin kızılığı olan şafaklar gibi dalgalan. Senin için dökülen kan-

¹ Âl-i İmran sûresi, a. 169. Ayrıca bak. Bakara, 154.

*larımız helâl olsun. Bundan sonra sana ve kahraman mil-
letime dünya durdukça esaret, çöküş ve ölüm yoktur. Bütün
bu fedâkârlıklardan sonra, hürriyet, hür yaşamış bayrağımın
hakkı olduğu gibi; Allah'a inanıp, haktan ayrılmayan milleti-
min de istiklâl hakkıdır."*

Bu kıtadaki "şafak" kelimesi, birinci kıtadakinin ak-
sine, "sabahleyin güneş doğarken doğu ufkunda beliren kı-
zıllık" anlamındadır. Akşamki şafağın arkası karanlık gece
olduğu halde, sabahki doğu ufkunda beliren kızılığın arkası
aydınlıktır.

İstiklâl Marşı yazıldığı zaman (Şubat-1921), henüz İs-
tiklâl savaşı kazanılmamış yani sona ermemiştir. Ancak,
Mehmet Âkif, Müslüman Türk milletinin, haklı istiklâl dava-
sında, Allah'a inancı ve gösterdiği fedâkarlıklarla mutlaka
kurtuluşa erişeceğinden emindir:

***"Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın,
Kik bilir, belki yarın... belki yarından da yakın."***

Çünkü,

***"Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl"***

İstiklâl Marşı'nın Dili

Resmî-Millî Marşımız, 10 kıta, 41 mısradan meydana gelir. Son kıta, 5 mısradır.

Mehmet Âkif, *İstiklâl Marşı* adlı şiirini, aruz vezniyle yazmıştır. Bu vezin şöyledir:

Hak-kı-dır Hak/ ka-ta-pan-mil/le-ti-min-is/ tik-lâl.

Fâ- i- lâ - tün / fe -i- lâ - tün/ fe- i- lâ- tün/ fa' - lün
(*fe-i-lâ-tün*)

İstiklâl Marşı'nda kullanılan *isim* ve *fiil çekimlerinde*, teklik 1. Şahıs “*ben*” hakimdir. Şiirdeki “*ben*”zamiri, Şair Mehmet Âkif’in şahsında Türk milletini temsil etmektedir.

Zengin bir kelime ve deyim kadrosunun kullanıldığı görülen şiirde, toplam 256 kelime bulunmaktadır. Deyimlerin sayısı ise 11’dir:

Bendini çiğnemek,
Başı arşa değmek,
Çehre çatmak,
Dağları yırtmak,
Enginlere sığmamak,
Gövdesini siper etmek,
Helâl olmak, (iki defa kullanılmış)
Kefensiz yatmak,
Ocağı sönmek,
Şafaklarda yüzmek,
Uğruna fedâ olmak,

Türk milletine, bayrağa ve Allah’a olmak üzere şiir boyunca, 7 yerde hitap unsuru kullanılmıştır.

Şiirde kullanılan fiillerin sayısı ise, 60'tır. Bu kadar fiilin kullanılması, şairin ve şiirin hareketliliğini gösterir.

İstiklâl Marşı'nda Mehmet Âkif'in, bazı duyguları kuvvetli olarak belirtmek amacıyla kullandığı benzetmeler, Türk milletinin veya halkın dil zevkine uygundur ve şiiri okuyanda, süslü yapmacıklık duygusu uyandırmamaktadır:

<i>Türk milleti</i>	– <i>kükremiş sel</i>
<i>İman dolu göğüs</i>	– <i>serhat</i>
<i>Medeniyet</i>	– <i>tek dişi kalmış canavar</i>
<i>Vatan</i>	– <i>cennet</i>
<i>Hilâl</i>	– <i>şafak vb.</i>

Genellikle konuşma ve hitabet havasının hakim olduğu İstiklâl Marşımızın dili, *Genç Kalemler ve Millî Edebiyat* devrinin sade Türkçe, Ziya Gökalp'ın ifadesiyle “*Türkçeleşmiş Türkçe*” anlayışına uygundur. Söz dizimi bakımından sağlam bir cümle yapısının bulunduğu şiirde, Farsça tamlama şekli olarak bir tek “*ruh-u mücerret*” kullanılmıştır.

Şiirde kullanılan, **toplam 156 kelimenin** kökenlerine göre dağılımı da şöyledir:¹

Türkçe kökenli: 182 kelime, oranı % 71.2

Arapça kökenli: 63 kelime, oranı % 24.6

Farsça kökenli: 11 kelime, oranı % 4.2

Diğer şiirlerinde genellikle nesre yaklaşan bir şekil kullanan **Mehmet Âkif**, İstiklâl Marşı'nda her kıtanın mısralarını kendi içlerinde kafiyelendirmiştir. Sağlam bir kafiye yapısıyla şiire kuvvetli bir ahenk kazandırmıştır.

¹ İstiklâl Marşı'nın Dili Üzerine Bir İnceleme, Türk Dili, Nisan 1999, Sayı:568.

SONUÇ

İstiklâl Marşımızla ilgili son değerlendirme olarak, metin tahlili sahasının büyük ustası *Rahmetli Prof. Dr. Mehmet Kaplan*’ın, İstiklâl Marşı’nı tahlil ettiği bir yazısından kısa bir paragrafı aynen aktarıyoruz.

“İstiklâl Marşı bir bütün olarak, İstiklâl Savaşı’nın mânasına, Türk halkının ruhuna uygun ve bir milleti yaşatan temel kıymetleri heyecanlı olmakla beraber sade ve açık bir üslûpla anlatan güzel bir şiirdir. Böyle bir şiiri ancak o büyük tarihî günleri yaşayan, Âkif’in mizaç ve karakterinde bir şair yazabilirdi. O, bizim için İstiklâl Savaşı’nın hatırasına sınıksız bağlı ve doğrudan doğruya onun mahsulü olan tarihî bir eserdir. Onu bayrağımız gibi millî ruhun mukaddes bir sembolü olarak hiç bozmadan ebediyete kadar muhafaza edelim ve üzerine titreyelim.”¹

Prof. Dr. Mehmet Kaplan

¹ Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ın, Muhiddin Nalbandoğlu’nun, “İstiklâl Marşımızın Tarihi, İst.1964” adlı eseri için yazıldığını belirttiği, *“İstiklâl Marşı Üzerine Bir Tahlil Denemesi”* başlıklı yazısı; M. Nalbandoğlu, a.g.e.,s. 200.

Temennî:

Allah'tan bu konudaki son niyazımız, Âkif'in ifadesiyle:

“Allah bu millete bir daha bir İstiklâl Marşı yazdırmamın.”

İKİNCİ KİTAP

ATATÜRK - NUTUK

ve

GENÇLİĞE HİTABE’NİN ANLAMI

Atatürk'ün Büyük Eseri: **NUTUK**

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk**'ün büyük, büyük olduğu kadar da önemli ve ünlü eseri, "**Nutuk**" adını taşımaktadır. Nutuk, Atatürk'ün, **Cumhuriyet Halk Partisi**'nin¹ 15 Ekim 1927 Cumartesi günü toplanan ve 23 Ekim 1927 Pazar gününe kadar devam eden **İkinci Büyük Kongresi**'nde² yaptığı "*uzun ve teferruatlı*" konuşmasının kitaplaştırılmasından meydana gelen bir eserdir.

Atatürk, Cumhuriyet Halk Partisi'nin İkinci Büyük Kongresi'nin ilk altı gününde (15-20 Ekim 1927), beş gün altışar (6'şar) saat, son günü de altı saat otuz üç dakika (6 saat, 33 dakika) olmak üzere toplam 36 saat 33 dakika konuşmuştur. Bu konuşma, dünya hitabet tarihinde eşine az rastlanacak uzunluktadır.

Büyük eseri Nutuk'u meydana getiren ünlü konuşma metnini, yakın çevresinin bildirdiğine göre, Atatürk bizzat kendisi kaleme almıştır. Nutuk metninin hazırlanmasına 1927 yılının ilk yarısında başlandığı bilinmektedir.

Nutuk, Atatürk tarafından konuşmanın yapıldığı yıl (1927) eski harflerle 543 büyük boy kitap sayfasından meydana gelen gerçekten hacimli bir eser olarak bastırılmıştır. Ayrıca, 266 sayfa tutan *vesikalar* cildi de vardır. Eserine

¹ O zamanki adı, *Cumhuriyet Halk Fırkası*'dır.

² Cumhuriyet Halk Fırkası'nın **Birinci Kongresi** olarak 4-11 Eylül 1919'da toplanan "*Sivas Kongresi* kabul edilir. Atatürk, 3.Büyük Kongre açılış konuşmasında (10.5.1931), "*Birinci Umumî Kongremiz, 12 yıl evvel, Sivas'ta bir mektep dairesinde yapılmıştı.*" diyor.

“*Nutuk*” adını bizzat Atatürk vermiştir.¹

“*Söylev*” adı, Atatürk’ün ölümünden sonra Atatürk ün bu ünlü tarihî eserine başkalarının verdiği isimdir. Atatürk’le bir ilgisi yoktur.

Nutuk Yayınları

İlk baskısı, eski harflerle (Arap Harfli Alfabe) 1927’de yapılan *Nutuk*, Harf İnkılâbı’ndan (3 Kasım1928) sonra, *Atatürk’ün sağlığında Yeni Türk Alfabesi (Lâtin Harfi Alfabe) ile ilk defa 1934’te Millî Eğitim Bakanlığı tarafından üç cilt olarak yine “Nutuk” adıyla bastırılmıştır*. Atatürk’ün sağlığında son olarak, Cumhuriyet’in on beşinci yıl dönümü dolayısıyla 1938’de sadece metin kısmı tek cilt halinde basılmıştır.

Atatürk’ün ölümünden sonra ise, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1960’ta “*Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları*” arasında yine “*Nutuk*” adıyla, küçük boy üç cilt olarak yayımlanmıştır. İlk iki cildi metin üçüncü cildi de *Vesikalar* olarak tertiplenen bu baskıda,

1.Cilt, (423 sayfa) 1919-1920, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışına kadar olan dönemi, **2.Cilt** ise, (465 sayfa) 1920-1927, Meclis’in açılışından 1927’ye kadar geçen dönemi, kapsar.

Atatürk’ün sağlığında “*Nutuk*” adıyla üç ayrı baskısı yapılan eser, Atatürk’ün ölümünden, özellikle 1960’tan sonra değişik kurumlarca da bastırılmıştır. Bu değişik baskıların

¹ Nutuk’un Arap Harfli ilk baskısı üzerinde, konuşma yılı olan 1927 tarihi vardır. Ancak, kitap halinde yayınının Temmuz 1928 olduğu, bazı belgelerden anlaşılmaktadır. Bak. Nutuk, Prof.Dr. Z. Korkmaz, 2004 baskısı, önsöz.

içinde, asıl metne bağlı kalınarak basılanlar olduğu gibi, “sadeleştirme” hatta “Öztürkçeleştirme!” adı altında, üslûp ve anlam bakımından aslından belki tanınmayacak kadar uzaklaştırılanlar da vardır. “**Nutuk**” adının “**Söylev**”e çevrilen baskıları genellikle böyledir. *Atatürk, eserinin adını “Nutuk” olarak koymuştur. Onu değiştirmeye kimsenin hakkı olmamalıdır.*

Atatürk’ün bu büyük ve tarihî değer taşıyan eseri, orijinal haliyle, *dil, üslûp ve hitabet özellikleriyle* fevkalâde bir eserdir. Ancak, özellikle 1960’lı yıllardan sonra Türkçe’nin, *özleştirmecilik, tasfiyecilik* anlayışıyla hızlı bir değişime tâbi tutulması, yeni nesillerde kültür kopukluğuna sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak, Genç Kalemler ve Millî Edebiyat devrinden itibaren 1950’li-1960’lı yıllara kadar kendi yolunda tabîî olarak gelişip olgunlaşan sade ve güzel Türkçe ile yazılan eserlerimiz, yeni nesiller ve gençler tarafından anlaşılamaz hale gelmiştir. Bugünün gençleri, *Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Mehmet Âkif, Yahya Kemal, Halide Edip, Yakup Kadri, Faruk Nafiz, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Hatta Cahit Sıtkı ve Necip Fazıl* vd gibi fikir ve sanat zirvelerinin eserlerini doğrudan anlayamaz duruma gelmişlerdir. Zaten Türkçe üzerinde oynanan “*Özleştirmecilik-tasfiyecilik*” oyununun gayesi de budur. Bu oyunun gerçek adı ve niyeti, “*kültür ihtilâli*”dir. İşte Atatürk’ün büyük eseri **Nutuk** da bu oyundan nasibini fazlasıyla almıştır. Nutuk’un son bölümü ve *dil, anlam ve üslûp* yönüyle Türkçe’nin **hitabet şaheseri** olan “**Gençliğe Hitabe**” bile bu dil katliamından kurtulamamıştır.

Son yıllarda, **Nutuk**’un güzel ve güvenilir bir dille sadeleştirmesini yapan **dilcimiz Prof Dr. Zeynep Korkmaz**, dil ve üslûbu adeta bozularak yayınlanan *Nutuk* baskıları için şu değerlendirmeyi yapıyor:

“Ya eserin aslına kelimesi kelimesine bağlı kalan bir aktarma yapıldığı ve kelime kadrosu bakımından da eski şekiller ağırlıkta olduğu için, eserde bugünkü dil örgüsüne ve üslûp zevkine ters düşen, dolayısıyla metnin anlaşılmasını güçleştiren bazı tikanmalar ortaya çıkmıştır. Yahut da eserin aslındaki cümleleri, anlamlarını bozacak şekilde kısaltıp parçalama ve herkesçe bilinen kelimelere bile yakışsız yeni yeni karşılıklar arama gayreti yüzünden, Atatürk’ün birleştirici ve bütünleştirici kültür dili anlayışına ters düşen ve özünden koparak Osmanlıcası kadar anlaşılmaz duruma gelmiş bulunan, aşırı dil yapısında Söylev metinleri ortaya çıkmıştır.”¹

Dilimizin içine sürüklendiği bu hızlı değişme sonucunda, Atatürk’ün eserinin yeni nesiller tarafından orijinal haliyle anlaşılması imkânı da kalmamıştır. Bu durumda, onun, dil, anlam ve üslûp bakımından ruhuna sadık kalarak, yeni nesiller için sadeleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. **Nutuk**, işte bu anlayış ve gerekçe ile **Prof Dr. Zeynep Korkmaz** tarafından günümüzün ortak Türkçesi dilebileceğimiz bir dil ile sadeleştirilerek **Atatürk Araştırma Merkezi** tarafından *tek cilt olarak* yayımlanmıştır.²

Bugünün gençlerinin okuyabilecekleri, en güvenilir yayın bizce budur.

¹ Nutuk, Bak. Dip not-2, Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Önsöz, s xxiii.

² Kemal Atatürk, **Nutuk 1919-1927**, “**Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu – Atatürk Araştırma Merkezi, Ank.1990.

Konu ve Anlamca Nutuk

Nutuk, genel olarak 19 Mayıs 1919'dan 1927'ye kadar Türk milletinin yaşadığı *İstiklâl Savaşı*'nı ve *Yeni Türk Devleti Türkiye Cumhuriyeti*'nin kuruluş yıllarını kapsayan dokuz yıllık bir tarih dilimini kapsar. Ancak, 1926-1927 yıllarındaki olaylardan pek bahsedilmediğine göre esas itibarıyla, 1925 yılı sonlarına kadar yaşananları kapsar.

Atatürk'ün ünlü eseri Nutuk, *İstiklâl Savaşı* ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarının yani inkılâp tarihimizin birinci elden kaynağıdır. Böyle olmakla beraber, yaşanan büyük tarihi olayları zaman sırasına göre anlatıp değerlendiren bir tarih kitabı olmadığı gibi, bir hatıra kitabı da değildir. Nutuk, tarihi yapan ile yazanın aynı şahsiyette birleştiği, *askerî-siyasî-sosyal bir projenin safha safha uygulamaya konuluşunun, millete ve tarihe sunulmuş raporudur*.

Nutuk'ta zaman içinde uygulamaya konuluşu anlatılan *askerî-siyasî-sosyal proje*, *çöken çok kavimli Osmanlı Türk Devleti'nin (Osmanlı İmparatorluğu) yerine, İşgal edilmiş vatanı kurtarıp, millet hakimiyetine dayanan yeni bir Türk Devleti (Türkiye Cumhuriyeti) kurma projesidir*.

Konuşmasına, "1919 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsuna çıktım. cümlesi ile başlayan **Atatürk**, önce uygulamaya koymayı düşündüğü **projesinin** gerekçesini ve hedefini ortaya koyar. Bu sebeple, memleketin ve milletin genel durumunu tasvir ederek mevcut şartları tespit eder. Bu şartlarda uygulamaya konulacak kararı verir:

"Gerçekte içinde bulunduğumuz o tarihte, Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamamlanmıştı. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk

ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini sağlamaya çalışmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun istiklâli, padişah, halife, hükûmet, bunların hepsi anlamı kalmamış birtakım boş sözlerden ibaretti.”

*“Efendiler, bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da **millî hakimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak!***

İşte daha İstanbul’dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun’da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamasına başladığımız karar, bu karar olmuştur.”¹

Atatürk’e göre, 1919’daki şartlarda, Türk milleti için uygulamaya konulacak en uygun proje veya tek çıkar yol, “*Millî hakimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak*”tır. Türk milleti için başka bir yol, bir seçenek daha uygun bir proje bulunup uygulamaya konulamaz mıydı? Proje sahibi, bu sorunun cevabını eserinde, şöyle bir muhakeme mantık yürüterek vermektedir:

“Esas, (temel ilke), Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu temel ilke ancak tam istiklâle sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, istiklâlden yoksun bir millet, medenî insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık görülemez.

(...)

Halbuki Türk’ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet, esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir.

*O halde, **ya istiklâl ya ölüm!**”²*

¹ Nutuk, Atatürk Araştırma Merkezi, Ank. 2004, s. 9.

² Nutk, s. 10.

Atatürk, Türk milleti için uygulamaya karar verdiği projesini, hareketinin başlangıcında bütün hatları ile ortaya koyup açıklamadığı gibi, bunu doğru da bulmamıştır. Nutuk ta, devrin şartlarından çıkardığı uygulama metodunu şöyle açıklıyor:

“Bu önemli kararın bütün gerek ve zaruretlerini daha ilk günden açığa vurup ifade etmek, elbette isabetli olmazdı. Uygulamayı birtakım safhalara ayırmak, olaylardan ve olayların akışından yararlanarak milletin duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe ulaşmaya çalışmak gerekiyordu. Nitekim öyle olmuştur. Eğer dokuz yıllık faaliyetimiz ve yaptıklarımız bir mantık silsilesi ile gözden geçirilirse, ilk günden bu güne kadar takip ettiğimiz genel doğrultunun, ilk kararın çizdiği yoldan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden anlaşılır.”¹

Atatürk, eserinin ilk sayfalarında, **“dokuz yıllık”** zaman dilimi içinde uygulamaya koyduğu ve uygulamayı başardığı projesini, anlatıyor. Projesini **ortaya çıkaran tarihî şartları, Projesinin hedefini, dayandığı mantık ve gerekçesini, uygulama metodunu** açıklıyor.

“1919 senesi Mayıs’ının 19 uncu günü Samsuna çıktım.” Cümlesi ile başlayan Nutuk’ta Atatürk, **“millî hakimi-yete dayanan kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak”** için takip ettiği politikayı, uyguladığı metodu açıkladıktan sonra, uygulama sırasında karşılaştığı olayları, zorlukları, çatışmaları, olayların içinde bulunan şahıslarla beraber anlatır. Nutukta anlatılan **tarihî- askerî-siyasî** olaylar, genel olarak şu konuları kapsar: İç ve dış politika konuları, düzenlenen miting ve kongreler, İstiklâl Savaşı’nın çeşitli saf-

¹ Nutuk, s. 11.

haları, Ankara-İstanbul ilişkileri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı, Lozan görüşmeleri ve Anlaşmanın esasları, Cumhuriyet'in ilânı ve Devletimizin kuruluş şartları, Halifeliğin kaldırılması, Cumhuriyet'e karşı olanların tutumları, ***kurulması başarılan millî hakimiyete dayalı Türk Devleti'nin Türk gençliğine emanet edilmesi.***

“***Nutuk bir tarih veya hatıra kitabı değildir.***” demiş-tik. Bu doğrudur. Ancak, Atatürk, uygulamaya koyduğu “*dokuz yıllık faaliyetini ve yaptıklarını*”, vesikalar ve diğer bilgi ve belgeler ışığında veya onlara dayanarak anlatır. Anlattığı olayların değerlendirmesini ise elbette, kendi konumuna göre yapar. Atatürk'ün, *Nutuk* adlı eserini meydana getiren konuşması ile gayesi, bir *İstiklâl Savaşı* veya *Cumhuriyet tarihi* yazmak değildir. Ancak, anlattıklarının, “***inkılâbımızın incelenmesinde tarihe yardımcı***” olacağını da belirtir.¹

Atatürk, konuşmasının (eserinin) başlarında ***Türk milleti için seçtiği hedefi ve hedefinin mantıkî gerekçesini ve metodunu***, konuşmasını tamamlarken (eserini bitirirken) bir daha özetleyerek tekrarlar:

“***Görülüyor ki biz her vasıttan yalnız ve ancak bir temel görüşe dayanarak (yalnız bir nokta-i nazardan) faydalanırız. O görüş (nokta-i nazar) şudur: Türk milletini medenî dünyada, layık olduğu mevkie yükseltmek, Türkiye Cumhuriyeti'ni sarsılmaz temelleri üzerinde her gün daha çok güçlendirmek...***”²

Atatürk, *Nutuk*'ta, kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, ulaştığı sonucu, ***Türk gençliğine emanet etmeden önce***, altı gün başka bir ifadeyle, 36 saat 33 dakika süren tarihî konuş-

¹ *Nutuk*, s.297.

² *Nutuk*, s. 606.

masında neyi anlatmak istediğini; “*uzun ve teferruatlı konuşması*”nın asıl gayesini şu cümlelerle ifade ediyor:

“Efendiler, bu nutkumla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklâlini nasıl kazandığını; ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.”¹

Atatürk’ün Nutuk adlı eserini meydana getiren, ünlü konuşmasını niçin yaptığını ve gayesini özetleyerek tekrarlayan yukarıdaki cümleler, ***Türkiye Cumhuriyeti’nin iki temel özelliğini de belirtmesi bakımından son derece önemlidir.***

Atatürk, “dokuz yıllık faaliyet ve çalışma” ile kurduğu, -kendi ifadesiyle- ***“hakimiyet-i milliyeye müstenit, bilâkayd ü şart müstakil yeni Türk Devleti”***nin iki temel özelliğini şöyle tespit ediyor:

“İlim ve fennin en son esaslarına müstenit , millî ve asrî bir devlet.”

Nutuk, işte bu “millî” ve “asrî” Türk devleti Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş mücadelesini, kuruluş felsefesini, Cumhuriyet’in ilelebed yaşatılması için Türk milletinin nasıl hareket etmesi gerektiğini, bizzat kurucusunun ağzından anlatan bir eserdir.

Bu özelliğiyle **Nutuk**, Atatürk gibi bir devlet kurucunun, Türk milletine ve insanlık tarihine sunduğu bir rapordur.

Sonuç olarak Nutuk, “*tarihten edinilen tecrübelerin bir ibret tablosu halinde millete mal edilmesi geleneğine uyularak ve o gün ulaşılan başarının, ‘asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın sonucu ve bu aziz vatani her köşesini sulayan kanların bedeli’ olduğuna işaret edilerek bu sonucun özlü bir hitabe ile Türk gençliğine emanet edildiği bir eserdir.*”

¹ Nutuk, s. 607

Gençliğe Hitabe

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbâlinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyet'i müdafaa mecburiyetine düşersen, vazîfeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok nâmûsâit bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyet'ine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi, bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar, gaflet, dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyeti'ni kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

20 Ekim 1927

Gençliğe Hitabe'nin Anlamı

Atatürk'ün “**Gençliğe Hitabe**” adıyla bilinen konuşması, yukarıda tanıttığımız **Nutuk** adlı ünlü tarihî büyük eserinin sonunda yer alır. Yani, *15 Ekim'den 20 Ekim 1927'ye* kadar süren konuşmasının son paragrafı veya sonuç bölümüdür. **Gençliğe Hitabe**, belki okullarda, resmî dairelerde müstakil olarak çerçevelenip duvarlara asıldığı için, **Nutuk**'tan ayrı bir metin gibi değerlendirilmekte veya öyle zannedilmektedir.

Gençliğe Hitabe, müstakil bir metin olarak değerlendirildiğinde de kendi içinde mutlaka önemli bir anlam ifade etmektedir. Ancak, onun anlamını ve taşıdığı değeri daha iyi anlayabilmek için, **Nutuk'un bütünlüğü içinde** düşünmek gerekir. Çünkü, **Gençliğe Hitabe bir sonuçtur.**

Gençliğe Hitabe, **Nutuk'un “Türk Gençliğine Bıraktığım Emanet”** başlığını taşıyan bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde Hitabe'den önce **Nutuk'u** özetleyen şu cümleler bulunmaktadır:

“Muhterem Efendiler, sizi günlerce işgal eden uzun ve teferruatlı beyanatım, en nihayet mazi olmuş bir devrin hikâyesidir. Bunda milletim için ve gelecekteki evlâtlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtibilmiş isem, kendimi bahtiyar sayacağım.

Efendiler, bu beyanatımla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin istiklâlini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir.

Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.”¹

Bu cümlelerden sonra, “*Ey Türk gençliği!*” diye başlayan Hitabe başlar.

Atatürk’ün “*fikir babam*” dediği **Ziya Gökalp**, Türk milliyetçiliğinin fikir teorisini ve uygulama plânlarını ortaya koyduğu ünlü eseri ***Türkçülüğün Esasları’nı*** (1923) şöyle bitiriyordu:

“Ey bugünün Türk genci! Bütün bu işlerin yapılması, asırlardan beri seni bekliyor.”

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk** de, “*millî hakimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni Türk Devletini*” nasıl kurduğunu anlattığı eserini (***Nutuk***), şöyle bitiriyor:

“Bu neticeyi (sonucu), Türk gençliğine emanet ediyorum.”

Ziya Gökalp, Türk gençliğini ***göreve*** çağırıyordu. Atatürk ise Türk gençliğini, kurmayı başardığı ***millî ve çağdaş Türk Devletini***, “***ilelebed muhafaza ve müdafaa***”ya, yani elde edilen sonucu “***korumaya***” çağırmaktadır².

Atatürk’ün Türk gençliğine *korunması için* emanet ettiği “***netice***” (***sonuç***), “***Türk istiklâlî***” ve “***Türk Cumhu-***

¹ Nutuk, s.607.

² Taha Parla, Türkiye’de Siyasal Kültürün Kaynakları-C.1, Atatürk’ün Nutuk’u, İletişim y. İst.1994, s.161.

riyeti”dir. Gençliğe Hitabe, “*Türk istiklâli*” ve “*Türk Cumhuriyeti*” kavramları üzerine kurulmuş bir metindir. Atatürk, ısrarla bu iki kavram üzerinde durarak bu iki kavramın “*muhafaza*” ve “*müdafa*” edilmesini istemektedir. Çünkü, bu iki kavram, “*asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir.*” Yani kolayca elde edilmemiştir. İstiklâl Savaşı da bu kavramlar veya değerler için yapılmıştır. Zaten **Nutuk**, baştan sona, bunlara nasıl ulaşıldığını, *İstiklâl ve Cumhuriyet*’in nasıl elde edildiğini anlatmaktadır.

“*Türk istiklâli*” ve “*Türk Cumhuriyeti*”, Türk milletin dolayısıyla *Türk gençliğinin var olma* ve *var kalma sebebidir*. Bu kavram veya değerler olmadan Türk milletin yaşaması, dünya üzerinde böyle bir milletin bulunması mümkün değildir. Atatürk’ün, Türk gençliğinden “*ilelebed*” (dünya durdukça-ebediyen-sonsuz kade) korumasını ve gerektiğinde de savunmasını istemesinin sebep ve gerekçesi budur.

“*Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur.*” cümlesi, onun gerekçesini belirtir. Bu cümledeki “*yegâne temel*” ifadesi, ısrarın önemini anlatır. Çünkü **Türk milletin var olması** ve **var kalması**, yani sonsuz kade yaşaması için başka bir yol, başka bir seçenek yoktur.

Burada hemen aklımıza bir soru gelmektedir veya gelmelidir. “*Bir milletin istiklâli, dolayısıyla da istikbali nasıl korunur, korunabilir?*” Korunacak olan *istiklâl*, milletin özel olarak da **Türk milletin**dir. Milletin istiklâlinin korunması, İstiklâl Savaşı’nda olduğu gibi, her zaman *silahlı savunma* ile olmaz. Savunma son çaredir. *Savunma* mecburiyeti olmadan önce, *korunma- muhafaza* söz konusudur. Burada önce muhafazası söz konusu olan varlık, Türk millettir. **Millet, bir kültür birliğidir**. Dünya insanlığını milletler topluluğu haline getiren ve öyle yaşatan özel kültürleridir.

İnsanları millet dediğimiz sosyolojik topluluk haline getiren, “*millî kültür*”leridir. O halde, millet varlığını korumanın en tabîî yolu, millî kültürü korumak ve yaşatmaktır.

İşte bu sebep ve gerekçeden dolayı **Atatürk, millî kültürçüdür.** 1933’te Cumhuriyet’in onuncu kuruluş yılında yaptığı konuşmada, özel adıyla “*Onuncu Yıl Nutku*”nda, kurup bize emanet bıraktığı Cumhuriyetten, “*temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti*” diye bahseder.

“*Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür.*”

“*Millî kültürün her çığırda açılarak yükselmesini, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel direği olarak kabul ediyoruz*”

“*Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.*”

“*Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz; Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.*”

vb sözleri, Atatürk’ün Türk istiklâlinin ve Türk Cumhuriyeti’nin korunması için gösterdiği yoldur. Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyeti’ni emanet ettiği Türk gençliği, emaneti korumak veya koruyabilmek için *millî kültür unsurları ile donatılmış, millî şuur sahibi* olarak yetişmeli, yetiştirilmelidir.

Atatürk, çağdaş medeniyetin ortak insanlık değerlerini sahip olunmasını istemekle beraber, *kozmpolit* veya millî kültür ve değerleri hor gören veya reddeden bir *hümanist* değildir. *O, dünya görüşünü, Türk milleti varlığına göre şekillendirmiş bir Türk milliyetçisidir. Nutuk’ta, “Biz her vasıttan ancak ve yalnız bir tek temel görüşe dayanarak yararlanırsınız. O görüş şudur: Türk milletini medenî dünyada,*

lâyık olduğu mevkie yükseltmek, Türkiye Cumhuriyeti'ni sarılmaz temelleri üzerinde her gün daha çok güçlendirmek..." deyişi bunun ifadesidir. Yani Atatürk, her şeyi Türk milleti açısından ve Türk milletine göre değerlendirir. Çünkü ona göre, ***"Esas olan, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır."***

Üzerinde durduğumuz Gençliğe Hitabe'de de görüldüğü gibi, hedef kitle ***"Türk gençliği"***dir. Bu Atatürk'ün fikir sistemindeki *"cemiyet birimi"* tercihidir. Öyle olmasaydı, *"ey dünya geçliği"* veya *"ey işçi gençliği"* veya *"ey İslâm gençliği"* vs. gibi bir hitap kullanırdı. İşte bundan dolayı, Atatürk, Türk milliyetçisidir. Büyük Türk Milliyetçisi fikir adamımız Ziya Gökalp'n ifadesiyle de, *"Türk milliyetçiliğinin en büyük adamıdır."* Çünkü, yine Z.Gökalp'a göre, Türkiye Cumhuriyetini kurmakla, *"Türk milliyetçiliğine resmîyet kazandırıp onu fiilen tatbik"* etmiştir.

Atatürk milliyetçiliği şöyle anlar ve tarif eder: *"Türk milliyetçiliği, bütün muasır milletlerle bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususi seciyesini ve başlıbaşına müstakil hüviyetini mahfuz tutmayı esas sayar;"* bu itibarla millî olmayan cereyanların memlekete girmesini ve yayılmasını istemez."¹

Bu tarifte de dikkat edilirse, *Türk sosyal yapısını koruma*, esas alınmıştır.

Atatürk, Türk İstiklâlini ve Türk Cumhuriyeti'ni emanet ettiği ve sonsuza kadar korumayı birinci görev olarak verdiği Türk gençlerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusunu da çok açık belirtmiştir:

"Yetiştirilecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin sınırı ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden

¹ Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti-***Tarih IV, Türkiye Cümhuriyeti***, Maarif Vekâleti Y., Devlet Mat. İst. 1931, s. 182.

evvel, Türkiye'nin istiklâline, kendi benliğine ve millî geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Dünyanın milletler arası durumuna göre, böyle bir mücadelenin gerektirdiği ruhî unsurlarla donatılmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden meydana gelen toplumlara hayat ve istiklâl hakkı yoktur.”¹

Birinci vazife olarak, “Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyeti’ni ilelebed muhafaza ve müdafaa” sorumluluğu yüklenen gençliğin bunu yerine getirebilmesi için, Türk olmaktan gurur duyan, Türk kültürüne sahip çıkan kısaca, Türk millî şuuruna sahip bir gençlik olması gerekir. Atatürk’ün istediği gençlik, millî kimlik ve millî duygulardan soyunmuş, kendisini dünyalı (!) hisseden *kozmpolit* bir gençlik değildir. **Sözün tam anlamı ile “Türk’ün gençliği”**dir.

Atatürk, “Türk istiklâli” ile birlikte (aynı değerde olmak üzere) “Türk Cumhuriyeti”nin de, Türk milletinin ve gençliğinin varlık sebebi olarak korunmasını ve savunmasını istiyor. Çünkü, “Cumhuriyet, ‘**millî irade**’ye dayanan rejimdir. Atatürk, *İstiklâl Savaşını* millî iradeye dayanmak suretiyle kazanmış ve ona tam şekil vermek için ‘Cumhuriyet’ rejimini kabul etmiştir. **Padişahlık** ile Cumhuriyet arasındaki fark, birincisinin ‘**ferdî irade**’ye, ikincisinin (Cumhuriyet’in) ise, ‘**millî irade**’ye dayanmasıdır. Buna göre Atatürk, ‘**milletin mevcudiyeti**’ için istiklâl ile beraber Cumhuriyetin de *zarurî olduğuna inanıyor.*”²

¹ Atatürk’ün çeşitli konulardaki görüşleri için, bak.Utkan Kocatürk, *Atatürk’ün fikir ve Düşünceleri*, Anka. 1984. (eserin değişik baskıları vardır.)

² Prof.Dr. Mehmet Kaplan, *Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi*, Millî Kültür, Ağustos 1982, Sayı,35.

Türk milletinin ve gençliğin “*mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli*” olan “*Türk İstiklâl ve Cumhuriyeti*”, her zaman iç ve dış tehlikelere açıktır. “*Hazine*”nin her zaman hırsızın veya düşmanın ilgisini çektiği gibi, Türk milleti ve onun üzerinde yaşadığı vatan coğrafyası, düşmanların daha doğrusu *sömürgeci-emperyalistlerin* ilgisini çekecektir. Tarihte olduğu gibi bundan sonra, gelecekte de Türk milletinin kötülüğünü isteyenler, memleketi işgal ve istilâ etmek isteyenler olacaktır; olması mümkündür.

Eğer, “*günün birinde, Türk istiklâl ve Cumhuriyeti herhangi bir sebeple tehlikeye düşerse, onu savunmak için, uygun imkân ve şart bekleme; derhal vazifeye atıl*” diyen Atatürk, bundan sonra, karşılaşılabilecek tehlikeleri canlı bir şekilde sıralıyor:

a) *İstiklâl ve Cumhuriyet’e kastedecek düşmanlar, dünyada benzeri görülmemiş bir zaferin temsilcisi olabilirler. (Birinci Dünya Savaşı’nda böyle olmuştu)*

b) *Zorla veya çeşitli oyunlarla, vatanımızın bütün stratejik yerleri zaptedilebilir; orduları dağıtılıp memleketin her köşesi fiilen işgal edilmiş olabilir. (İstiklâl Savaşı öncesi böyle bir durumla karşılaşmıştık.)*

c) *Bütün bunlardan daha kötü ve tehlikeli olarak, ülkeyi idare edenler, **gaflet**, **dalâlet** ve hattâ **hıyanet** içinde olabilirler. Ayrıca bu idareciler, şahsi çıkarları için düşmanla işbirliği yapabilirler.*

d) *Memleket işgal edilir, idareciler düşmanla işbirliği yaparken, millet, bu olanlardan dolayı perişan ve yorgun-bitkin olabilir. Yani olanlara karşı bir şey yapacak durumda olmayabilir.*

Atatürk, memleketin, *İstiklâl ve Cumhuriyet*’in karşılaşılabileceği ihtimalleri açık seçik sıralıyor. Bu sıraladıkları içinde, memleketi yönetenlerin **gafllet** ve **dalâlet** içinde bulunabileceklerini söylemekle beraber; aynı derecede **hain** olabileceklerine ihtimal vermiyor. Çünkü bu çok ağır bir ithamdır. Bunlar bizim içimizden çıkan, bizim yöneticilerimizdir. İşte bundan dolayı, **“gafllet, dalâlet, hıyanet içinde bulunabilirler”** demiyor. “Gafllet ve dalâlet” ten sonra “hattâ” edatını kullanıyor ve demek istiyor ki, “Biz yöneticilerimizin hain olacağını düşünmek istemeyiz, buna ihtimal de vermeyiz; ama yine de ihtimaller içinde en kötüsü olarak hatırlatmak gerekir.”

Atatürk, Gençliğe Hitabe’nin sonunda Türk gençliğine, “şartlar ne kadar kötü olursa olsun, var olmak ve var kalmak istiyorsan, verilen birinci vazifeyi yerine getirip, Türk istiklâl ve Cumhuriyeti’ni kurtarmak, senin için tek çıkar yoldur”, diyor.

Nutuk ve dolayısıyla **Gençliğe Hitabe**, şu cümle ile bitiriliyor:

“Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.”

Bu cümlede, millete güven duygusu vardır. Türk gençliğinin **var olmak** ve **var kalmak** için dayanacağı kuvvet kaynağının yine kendi varlığında bulunduğu ifade edilerek, millete ve gençliğe “kendine inanma ve güvenme duygusu” verilmektedir.

Çünkü Atatürk kendisi de, Millî Mücadele’ye böyle bir kuvvet kaynağından güç alarak başladığını şöyle anlatıyor:

“Ben 1919 Mayıs’ında Samsun’a çıktığım gün, elimde maddî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk milletinin asa-

letinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte bu millî kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım.”¹

“Ey Türk İstikbalinin evlâdı!

***Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.* “**

Başka yerden kuvvet, destek, yardım arama; kuvvetin kaynağı kendine, milletine güvenmektir.

Gençliğe Hitabe’nin Dili

Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, dil ve üslûp yönünden Türkçe’nin güzel örneklerinden birisidir. Gerek kelime seçimi, cümle ve paragraf yapısı bakımından gerekse kavramlar arasında bağlantı kurması bakımından dikkat çekici özellikleri vardır. İnsanda *mensur şiir* duygusu da uyandıran heyecanlı bir ses tonuna ve tesir gücüne sahiptir.

Hitaptan sonra gelen ilk cümlede, “*istiklâl*” ve “*Cumhuriyet*” kelimeleri ile “*muhafaza*” ve “*müdafaa*” kelimeleri ifade ettikleri kavramlar bakımından tam bir mantık sırası ile kullanılmışlardır. Öncelik-sonralık açısından “*İstiklâl*”, rejim veya devlet şekli olan “*cumhuriyet*”ten önce geldiği gibi; “*muhafaza*” da “*müdafaa*”dan önce gelir.

Yine ilk cümlede, “*Türk*” kelimesinin iki defa tekrarı, hem kavramların önemine dikkat çekmekte hem de hitabetin tesir gücünü attırmaktadır. *Muhafaza* ve *müdafaa* kelimeleri de arka akaya kullanılarak anlam ve ses yönünden ifadeyi kuvvetlendirmektedir.

¹ Atatürk, Söylev ve Demeçler, C.2,s. 284.

İstiklâl ve *istikbal* kelimelerinin ses ve kavram özelliklerinde de ustaca faydalanılmıştır.

Fakat bütün metin içinde, gerek ses özelliği gerek mantık ve anlam sırası yönünden en tesirli ifade, “*gafllet ve dalâlet ve hattâ hıyanet*” kelimelerinin seçimidir. Burada Atatürk’ün dili kullanma ve hitabet gücü yakalanması zor bir örnektir. *Gafllet*, *dalâlet*, *hıyanet* kelimelerinin arka arkaya getirilmesi, işlenebilecek kötü fiiller arasında gittikçe artan bir derecelemeyi belirttiği gibi; bu kavramlara karşı anlatılmak istenen nefret duygusunu da kuvvetlendirmektedir. Bu ifadelerde dikkat çeken bir incelik de, “*hıyanet*”ten önce kullanılan “*hattâ*” edatıdır. Bu edatla Atatürk, hem “*dalâlet*” ile “*hıyanet*” kavramları arasındaki anlam uzaklığını, kötülük bakımından derece farkını belirtmekte hem de yöneticilere “*hıyanet*” sıfatını yakıştıramadığını belirtmektedir. Kavramları “*hattâ*”sız sıralasaydı, *hıyanet* sıradan normal bir durum gibi düşünülmüş olurdu. Halbuki bu şekliyle cümleye, “*olmazya*”, “*Biz yöneticileri hain olacağını düşünmek istemeyiz, ama... yine de uzak bir ihtimal olarak göz önünde bulundurmak gerekir.*” anlamları yüklenmiştir.

Metinde cümle içi ve sonlarında tekrarlanan sıfat fiil ekleri ve fiil çekimleri ile de ahenk sağlanarak anlama kuvveti kazandırılmıştır.

Cümleler, genellikle kısa ve kesin ifadelidir. Ancak gelecekte olma ihtimali belirten cümleler de anlatılmak istenen mesaja uygun kurulmuştur.

Gençliğe Hitabe, kelimelerin seçiminde olduğu gibi, cümlelerin sıralanışı ve paragraf düzeni bakımından da mükemmel bir metindir. İlk cümle, *asıl fikrin* veya *paragraf mesajının* tam olarak ortaya konulduğu “*temel cümle*”dir. Diğer cümleler, anlam yönüyle zincirleme olarak hep ilk cümleye bağlıdır. Ayrıca her cümle, kendisinden önceki

cümleye bağlanmıştır. Bu bakımdan, cümlelerde hiçbir kelimenin yeri değiştirilemeyeceği gibi, cümlelerin yeri de değiştirilemez.

Gençliğe Hitabede, bütün *Nutuk*'ta olduğu gibi, Millî edebiyat devrinin ortak dili kullanılmıştır.

**

Nutuk ve *Gençliğe Hitabe*'den anlaşılacağı gibi, “Atatürk büyük bir hatiptir. Namık Kemal’in, Abdülhak Hâmid’in, Tevfik Fikret’in ve Ziya Gökalp’in eserleri ile beslenmiştir. Tesirli kelimeleri seçmesini çok iyi bilir ve onları yerli yerinde kullanır. Fransız yazarı Buffon: *Üslûp insanın tâ kendisidir* demiştir. Kullanılan kelimeler seslerine varıncaya kadar, onu kullanan şahsiyetin, zevk, kültür ve mizacını gösterir. Bundan dolayı, *Nutuk*’u aslından okumak ve anlamaya çalışmak, bizi Atatürk’e daha çok yaklaştırır. Zira her kelime ve cümle onun ağzından ve kaleminden çıkmıştır.”¹

¹ Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Atatürk’ün Gençliğe hitabesi, Millî Kültür, Ağustos 1982.

Sonuç Yerine

Atatürk Diyor ki

***“Benim hayatta yegâne fahrim, servetim, Türklük-
ten başka bir şey değildir.”***

Mahmu Esat Bozkurt,
Yakınlarından Hatıralar, ist. 1955,s.95

***“Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk
milliyetçisiyiz.”***

Utkan Kocatürk,
Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Ank.1984.

***“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına
Türk milleti denir.”***

Afet İnan
Medenî Bilgiler, s.18

***“Bu memleket tarihte Türk’tü, bugün Türk’tür ve
ebediyen Türk kalacaktır.”***

Taha Toros,
Atatürk’ün Adana Seyahatleri,1981,s.31

***“Benim için dünyada en büyük mevki ve mükâfat,
milletin bir ferdi olarak yaşamaktır. Eğer Cenâbıhak beni
bunda muvaffak etmişse, şükür ve hamdlar ederim. Bugün
olduğu gibi ömrümün nihayetine kadar milletin hâdimi
olmakla iftihar edeceğim.”***

Söylev ve Demeçler,C.11,s.129

***“Milletimiz dil ve din gibi iki kuvvetli fazilete sahip-
tir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet, milletimizin kalp ve vicda-
nından çekip alamamıştır, alamaz.”***

Söylev ve Demeçler,s.66-67.

*“...Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmaklığı-mızmış. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, ev-velâ bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen bütün ef'al ve harekâtımızla göstere-
lim: Bilelim ki millî benliğini bulmayan milletler, başka milletlerin şikâridir.*

*Mevcudiyet-i milliyemize düşman olanlarla dost olmaya-
lın. Böylelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi, (Karşı du-
vardaki levhayı işaret ederek)*

“Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi”

*diyelim. Düşmanlarımıza bu hakikati ifade ettiğimiz gün,
kanaatimize, mefkûremize, istikbalimize yan bakan her fer-
di düşman telâkki ettiğimiz gün, millî benliğe uzanacak her
eli şiddetle kırdığımız, milletin önüne dikilecek her engeli
derhal devirdiğimiz gün, gerçek kurtuluşa erişeceğiz. Ve
sizler gibi münevver, azimli, imanlı gençler sayesinde bu
kurtuluşa erişeceğimize emin olabiliriz.”*

20 Mart 1923

Konya Türk Ocağı'ndaki Konuşma'dan
(Söylev ve Demeçler,C.2,s.143)

Gençliğe Hitabe Sözlüğü

- ahval:** *Haller, durumlar*
bedhah: *kötülüğünü isteyen*
bilfiil: *fiilen, fiilî olarak*
bîtap: *bitkin, güçsüz*
cebren: *zorla, zor kullanarak*
dahilî: *iç, içeriyle ilgili*
dalâlet: *doğru yoldan sapma, sapıtma*
elîm: *acıklı*
fakr ü zaruret: *fakirlik ve ihtiyaç*
gaflet: *olan bitenin farkında olmama*
haricî: *dış, dışarıyla ilgili*
ilelebet: *sonsuz kadar*
istikbal: *gelecek*
mahrum etmek: *yoksun bırakmak*
mevcudiyet: *varlık*
mümessil: *temsilci*
müstevli: *istilâcı, memleketi işgal edenler*
nâmüsait: *elverişsiz, uygun olmayan*
şerâit: *şartlar*
tevhit: *bir, birleştirme*
tezahür etmek: *görünmek, ortaya çıkmak*
vahîm: *korkunç*
yegâne: *biricik*

*Birinci Kitap***KAYNAKLAR**

Acar, İsmail, *Safahatta Seyahat*, Liva Yayınevi, Blk. 2005.

Ayvazoglu, Beşir, *İstiklâl Marşı –Tarihi ve Manası*-Tercüman y., Aile ve Kültür kitaplığı, İst. 1986.

Banarlı, Nihat Sami, Kültür Köprüsü, Kubbealtı Neş., İst. 1985.

Çantay, Hasan Basri, *Âkifnâme*, İstanbul, tarihsiz.

Düzdağ, M. Ertuğrul, *Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar-1*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Mehmet Âkif Araştırmaları Merkezi, 2. Baskı, İst. 1989.

Ersoy, Mehmed Âkif, *Safahat*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 18. baskı, İst. 1984.

Kaplan, Prof.Dr. Mehmet, *İstiklâl Marşı'nın Tahlili*, Türk Edebiyatı dergisi, Mehmed Âkif Anıt Sayısı, Aralık 1986, Sayı:158.

Nalbandoğlu, Muhiddin, *İstiklâl Marşımızın Tarihi*, Cem Yayınları, İst. 1964.

Öksüz, Ahmet, *Açıklamalı İstiklâl Marşı*, Fatih ABC Kitabevi, İst. 1982.

Önder, Dr. Mehmet, *İstiklâl Marşı Belgeleri*, Türk Edebiyatı dergisi, Mehmed Âkif Anıt Sayısı, Aralık,1986, sayı:158.

Seraslan, Yard. Doç. Dr. Halim, *Hamdullah Suphi Tanrıöver*, Türk Kültürünü Araştırma Enst., Ank. 1995.

Tansel, Fevziye Abdullah, *Mehmed Akif Ersoy*, İrfan yayınevi, İkinci basım, İst.1973.

Tevetoğlu, Dr. Fethi, *Hamdullah Suphi Tanrıöver ve İstiklâl Marşımız*, Türk Kültürü dergisi, Temmuz, 1966, Sayı:45.

Tevetoğlu, Dr. Fethi, *Gazi Mustafa Kemal-Şair Mehmed Âkif*, Türk Yurdu, Âkif Özel Sayısı, Aralık 1987.

Üngör, Etem, *Türk Marşları*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ya., Ank. 1966.

İkinci Kitap

KAYNAKLAR

Kemal Atatürk, *Nutuk* 1919-1927, AAM y. Ank. 2004. (Bugünkü Dille Yay. Haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz)

Kemal Atatürk, *Nutuk*, C.1,1919-1920, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü y., İst. 1963. (sadeleştirilmemiş metin)

Kemal Atatürk, *Nutuk*, C.11, 1920-1927 ,Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, İst.1970. (sadeleştirilmemiş metin)

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1-11, (!906-!938), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü y.,3.bas. Ank.1981.

Taha Parla, *Türkiye'de Siyasi Kültürün Kaynakları*, C.1, Atatürk'ün Nutuk'u , İletişim y. ,İst. 1994.

Zeynep Korkmaz, (Prof.Dr.), *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. 11, TDK y. Ank. 1995. (*Gençliğe Hitabe Üzerine* adlı makale)

Mehmet Kaplan (Prof. Dr.), *Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi-Tahlil-*, Millî Kültür, Ağustos 1982.

Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Ank. 1984.